

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Práce s biblickým textem v hagioterapii a individuální
imaginativní interpretaci**

**Work with Biblical Text in Hagiotherapy and Individual
Imaginative Interpretation**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Mgr. Barbora Racková

Autor:

Bc. Anna Zuzánková

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala své vedoucí práce Mgr. Barboře Rackové, která mi poskytla nápad pro tuto práci. Děkuji jí hlavně za její trpělivost a ochotu.

Největší dík patří šesti respondentkám, které se účastnily mého výzkumu. Díky za jejich čas, vstřícnost a zejména otevřenost. Díky také patří všem z mého okolí, rodině a blízkým, kteří mi poskytli podporu a pochopení.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Práce s biblickým textem v hagioterapii a individuální imaginativní interpretaci“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. 5. 2023

.....

Anna Zuzánková

Anotace

Primárním cílem diplomové práce je deskripce zkušeností, které zažívají účastníci hagioterapeutické skupiny a účastníci individuální imaginativní interpretace s biblických textem v 2Sam 11. Cílem sekundárním je validace metody individuální imaginativní interpretace na základě hagioterapie. Teoretická část představuje metodu hagioterapie a metodu imaginativní interpretace a jejich zasazení do kontextu sociální práce. Závěr teoretické části se věnuje možným exegezím biblického textu. Část empirická představuje výsledky interpretativní fenomenologické analýzy účastnic hagioterapie, imaginativní interpretace a napříč jimi.

Klíčová slova:

hagioterapeutická skupina, individuální imaginativní interpretace, biblický text, zkušenost, interpretativní fenomenologická analýza

Annotation

The primary objective of this work is to describe experiences experienced by participants of hagiotherapeutical group and participants of individual imaginative interpretation with the biblical text in 2Sam 11. The secondary objective is the validation of the method of individual imaginative interpretation based on hagiotherapy. The theoretical part presents the method of hagiotherapy and the method of imaginative interpretation and their placement in the context of social work. The end of the theoretical part is devoted to possible exegesis of the biblical text. The empirical part presents the results of the interpretive phenomenological analysis of hagiotherapy participants, participants of imaginative interpretation and across them.

Keywords:

hagiotherapeutical group, individual imaginative interpretation, biblical text, experience, interpretive phenomenological analysis

Obsah

Seznam zkratek	7
Úvod.....	8
Teoretická část	10
1. Téma práce v kontextu SP	11
2. Hagioterapie	16
2.1. Základní principy hagioterapie	17
2.2. Historie hagioterapie.....	18
2.3. Pojetí bible dle hagioterapie	20
2.4. Průběh hagioterapie	21
3. Imaginativní interpretace Bible	27
3.1. Východiska imaginativní interpretace	28
3.2. Historie imaginativní interpretace	29
3.3. Pojetí Bible dle imaginativní interpretace	31
3.4. Postup imaginativní interpretace	34
4. Spojitosti hagioterapie a imaginativní interpretace	37
4.1. Shodné prvky hagioterapie a imaginativní interpretace	37
4.2. Úskalí imaginativní interpretace.....	38
4.3. Úskalí hagioterapie	38
5. Interpretace biblického textu 2Sam 11	40
5.1. Rozbor vystupujících biblických postav.....	42
5.2. Výklad po verších	44
5.3. Historický pohled.....	46
5.4. Gematrický výklad.....	47
5.5. Židovská mystická tradice	48
5.6. Výklad dle Talmudu	49
5.7. Feministická interpretace	50
5.8. Exkurz: následující příběh	51
Praktická část	52
6. Empirická část	53
6.1. Výzkumná otázka a cíle výzkumu	53
6.2. Výzkumná metoda	54
6.3. Výzkumný vzorek.....	55
6.4. Sběr dat	56
6.5. Etika výzkumu	57

6.6. Limity výzkumu.....	58
6.7. Proces analýzy	59
6.8. Reflexe vlastní zkušenosti	61
6.9. Analýza projevu respondentek.....	62
7. Výsledky výzkumu - Hagioterapeutická skupina.....	65
7.1. Interpersonální vztahy.....	66
7.2. Jednání	71
7.3. Emoce	77
7.4. Vývoj	79
8. Výsledky individuální imaginativní interpretace	83
8.1. Interpersonální vztahy.....	84
8.2. Morálka.....	89
8.3. Hospodín trestající a odpouštějící.....	95
8.4. Emoce	97
8.5. Projekce vlastní zkušenosti.....	99
9. Porovnání témat hagioterapie a imaginativní interpretace	101
9.1. Porovnání výsledků jednotlivých výzkumů.....	101
9.2. Komparace témat napříč respondentkami.....	105
10. Diskuze k výsledkům	109
Závěr	113
Seznam literatury	116
Seznam obrázků.....	119
Seznam tabulek	119
Seznam příloh	120

Seznam zkratek

Zkratky biblických knih:

Gn – Genesis (První kniha Mojžíšova)
Ex – Exodus (Druhá kniha Mojžíšova)
Dt – Deuteronomium (Pátá kniha Mojžíšova)
1Sam – První kniha Samuelova
2Sam – Druhá kniha Samuelova
1Kr – První kniha královská
2Kr – Druhá kniha královská
1Pa – První kniha Paralipomenon (Letopisů)
Ez – Ezechiel
Mt – Evangelium podle Matouše
J – Evangelium podle Jana

Ostatní:

ČEP – Český ekumenický překlad
HG – Existenciální hagioterapie
IFSW – International Federation of Social Workers
III – Individuální imaginativní interpretace
IPA – Interpretativní fenomenologická analýza
MKN – Mezinárodní klasifikace nemocí
NZ - Nový zákon
SP – Sociální práce
SPr – Sociální pracovník/ci
SZ – Starý zákon
V – výzkumník
Mr – Marie
Mg – Magdaléna
Al – Alžběta
An – Anastázie
Jh – Johana
Ju – Julie
ÚHG – Účastnice hagioterapie
ÚIII – Účastnice individuální imaginativní interpretace

Úvod

Ve své práci se zabývám možnými formami způsobu práce s biblickým textem v pomáhajících profesích. Snažím se představit již fungující a plně strukturovanou metodu hagioterapie, která představuje práci se skupinou a metodu, jež vychází ze zkušenosti černých otroků a není, pro zatím, nijak využívána v pomáhajících profesích, ta představuje práci s jednotlivcem.

Cílem práce je deskripce zkušeností, které zažívají účastníci hagioterapeutické skupiny a účastníci individuální imaginativní interpretace s biblickým textem v 2Sam 11.

Sekundárním cílem je validace metody individuální imaginativní interpretace na základě hagioterapie.

Text z 2. Samuelovy 11 jsem si vybrala, neboť obsahuje velké množství vzorců chování. Mimo jiné se zde objevuje například problematika postavení žen a mužů, otázka vztahových a morálních hodnot, které jsou v dnešní době, dle mého názoru, mírně opomíjeny a je třeba se jimi zabývat, jak z pohledu pracovníků, tak z pohledu klientů.

Práce má poskytnout možné způsoby využití biblických textů při práci s věřícími klienty, či při intervizi pracovníků v pomáhajících profesích. Diplomová práce tyto metody práce demonstruje na jedinečné zkušenosti participantů výzkumu. Snaží se nahlédnout do osobnosti každého jednotlivce a reflektovat tak přínos biblických textů pro člověka.

V práci nejprve zdůvodním jak hagioterapie a potenciálně i imaginativní interpretace zapadá do kontextu sociální práce. K tomuto odůvodnění využiji 5 typologií profesionálního a spirituálního diskurzu, které představuje Kaňák. Následně popíši velice základně metodu hagioterapie, její principy, pojetí bible, historii a postup. Ve třetí kapitole se zaměřím na metodu imaginativní interpretace. Též představím její východiska, pojetí bible, historii a postup. Čtvrtá kapitola představí styčné body hagioterapie a imaginativní interpretace. Též zde zmíním úskalí, která s sebou nesou tyto dvě metody a jak se jim snaží předcházet. Mimo jiné se v této kapitole snažím popsat, jak a za jakých podmínek bych si představovala, aby se metoda imaginativní interpretace používala v praxi. Svou teoretickou část zakončím pátou kapitolou, ve které se budu zabývat samotným textem z 2. knihy Samuelovy, představím možné výklady tohoto biblického úryvku.

Následovat bude část praktická. Zde nejprve představím výzkumnou otázku a cíle výzkumu. Dále pak výzkumnou metodu, kterou jsem pro svůj výzkum využila, výzkumný

vzorek, etiku výzkumu a limity výzkumu. Kapitulu zakončím charakteristikou projevu jednotlivých respondentek.

Kapitoly sedmá až devátá se již budou zabývat samotným výzkumem. Nejprve budou představeny výsledky jednotlivých respondentek z hagioterapeutické skupiny a následně jejich společná témata. Dále stejnou formou respondentky z imaginativní interpretace. Výzkumná část bude završena komparací jak výsledků výzkumu dvou metod, tak komparací napříč respondentkami. Poslední část se bude věnovat diskuzi nad danými výsledky.

Co se literatury týče, byly mé zdroje v určitých oblastech omezeny. Hagioterapie je relativně novou metodou a neexistuje tak mnoho zdrojů, které by ji rozebíraly, hlavním zdrojem po mne byla kniha „*Existenciální hagioterapie*“ od zakladatele HG¹ Prokopa Remeše. Metoda imaginativní interpretace na tom se zdroji byla ještě hůře, metoda byla představena a blíže a strukturovaně popsána pouze v jednom příspěvku knihy „*Stony the Road We Trod*“ Thomasem Hoytem. O moc víc zdrojů, které by tuto metodu popisovaly, neexistuje. Kde však o zdroje nebyla nouze, tak to bylo v případě výkladů biblického textu, neboť David a Batšeba je textem již po staletí rozebíraný stále dokola, snažila jsem se tak vyselektovat ty nejzajímavější výklady, co jsem našla.

Je důležité si položit otázku, jak diplomová práce obohacuje současnou sociální práci. Domnívám se, že tato práce může přinést nové postupy, jak pracovat s věřícím klientem za pomocí Bible, ale i možnou formu intervize při práci s pracovníky v pomáhajících profesích. Uvědomuji si, že metoda imaginativní interpretace je dosud pro SP nevypracovanou, nicméně jsem se řídila heslem Jana Amose Komenského:

„Teorie zůstane pouhou teorií, pokud nepřikročíme k činu“

Dříve než by se metoda strukturalizovala do podoby funkční a v praxi využitelné, domnívám se, že je důležité ji řádně vyzkoušet společně s metodou, která je funkční a až na základě těchto výsledků s metodou pracovat dál.

¹ Existenciální hagioterapie

Teoretická část

1. Téma práce v kontextu SP

Dříve než se pustím do většího rozpracování práce, je důležité si definovat, jak hagioterapie a imaginativní interpretace zapadají do kontextu sociální práce.

Globální definice sociální práce dle IFSW² popisuje, že sociální práce je: „*profese založená na praxi a akademická disciplína, která podporuje sociální změny a rozvoj, sociální soudržnost a posílení a osvobození lidí. Principy sociální spravedlnosti, lidských práv, kolektivní odpovědnosti a respektu k rozmanitosti jsou pro sociální práci ústřední. Sociální práce, podložená teorií sociální práce, společenských věd, humanitních věd a domorodých znalostí, zapojuje lidi a struktury do řešení životních výzev a zvyšování blahobytu.*” Sociální práce stojí na principech respektu k přirozené hodnotě a důstojnosti lidských bytostí, neubližování, respektu k rozmanitosti a prosazování lidských práv a na sociální spravedlnosti.³ Dle Navrátila je jisté, že v jednotlivých zemích existují různé pohledy na cíle a pojetí SP⁴ a její míra profesionalizace. Přesto se dá uvažovat v základních konceptech oboru. O cíli SP lze říci, že „*sociální práce je to, co dělají sociální pracovníci,*“ taková definice je ale až moc pružná, pro Navrátila cíl práce souvisí s termínem *sociální fungování*, cíl Navrátil formuluje následovně: „*cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v situaci, kde je taková potřeba buď skupinově, nebo individuálně vnímaná a vyjádřena. Sociální práce se profesionálně zabývá lidskými vztahy v souvislosti s výkonem sociálních rolí.*“⁵

V současné době je sociální práce konstruována mnoha různými diskurzů. Definice termínu diskurz se různí, sahá od celospolečensky působících pojetí pravdy a moci až po rozmluvy a texty, které je možné vnímat jako určité struktury znalostí. Zjednodušeně lze diskurz chápat jakožto strukturu znalostí a tezí v řečeném rozhovoru, nebo napsaném textu. Tyto promluvy, nebo psané texty mají spoluutvářet konkrétní realitu aktérů.⁶

Podle Geeho jsou diskurzy konstruovány konkrétními jedinci v interakcích. Diskurzy se však nevytváří v jakémisi vzduchoprázdnu. Gee uvádí několik faktorů, které utváří kontext, v němž diskurzy vznikají. Diskurzy jsou vytvářeny v kontextu situační identity

² International Federation of Social Workers, v češtině MFSP – Mezinárodní federace sociálních pracovníků

³ Mezinárodní federace sociálních pracovníků. *Globální definice sociální práce*. [online]. [cit. 2022-8-15]. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

⁴ Sociální práce

⁵ NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: 2001, s.10-12

⁶ KAŇÁK, Jan. Nedefinovaná profesionalita: Vztah diskurzů spirituality a profesionality. *Sociální práce*. Brno: 2016, **16**(5), s. 73

jedince, dále má vliv v jakém rámci konstrukce vznikají (čas a místo), též je ovlivňuje používání specifických způsobů jednání a komunikace. Při konstrukci diskurzu člověk upozorňuje na smysl a hodnoty, společenské dobro, vhodné a nevhodné aktivity, role a jejich charakteristiky, vztahy. Tyto části diskurzu jsou utvářeny pomocí sociálního jazyka, který propojuje diskurz s ostatními diskurzy, či dalšími znalostmi a poznatky, ze kterých Gee vyděluje jako specifické konverzace a intertextuality.⁷

Vztahy mezi diskurzy mohou být problematické, zejména pokud vychází z odlišného předpokladu, co je cílem intervencí pracovníků. Kaňák jako specifický příklad uvádí vztah mezi profesionálním pojetím SP a diskurzů spirituality.

Právě vztah diskurzu profesionality a spirituality je pro tuto práci klíčový, aby obhájil důvody, že existenciální hagioterapie a potažmo individuální imaginativní interpretace, mají své místo v sociální práci.

Spirituální diskurz

Kaňák hovoří o tom, že je složité uchopit spirituální diskurz, neboť v literatuře nepanuje shoda o tom, co spirituální je. Rozlišuje mezi spiritualitou sekulární a posvátnou.⁸ Spiritualita sekulární je spojována s hledáním smyslu lidské existence, nebo významu konkrétních životních událostí, v tomto smyslu, pak nelze být nespirtuální. Naproti tomu posvátná spiritualita je vázána na vztah s Bohem, bohem, bohy, či přesažnou existencí. U spirituálních obsahů předpokládá jak posvátnou, tak sekulární variantu, obecně diskurz spirituality Kaňák chápe jako vnášení spirituálních, či náboženských obsahů do sociální práce.⁹

Profesionální diskurz

Ani profesionální diskurz není lehké definovat. Neexistuje shoda v tom, jestli diskurz existuje samostatně, či se skládá z jednotlivých diskurzivních praktik. Pokud bude profesionalita SP pojata jako výsledek kombinace různých diskurzů, je pravděpodobně třeba profesionální pojetí definovat vždy znovu dle diskurzů, které se na ní budou podílet.¹⁰

⁷ Gee podle KAŇÁK, Jan. Nedefinovaná profesionalita: Vztah diskurzů spirituality a profesionality. *Sociální práce*. Brno: 2016, **16**(5), s. 74

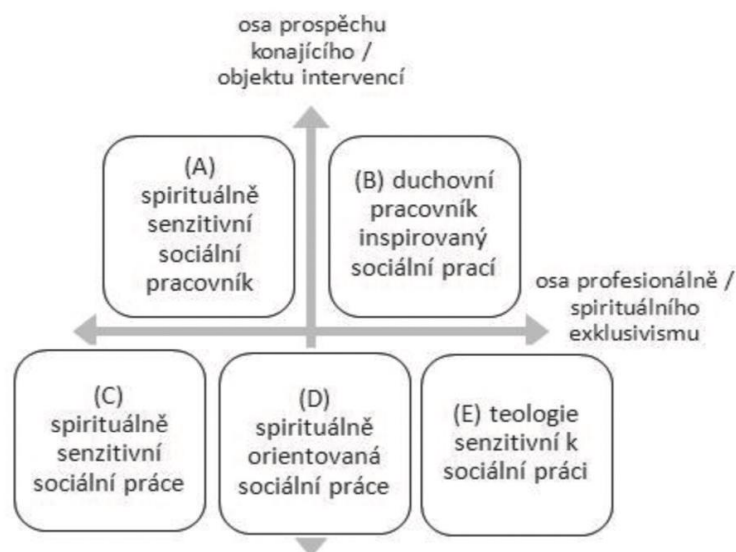
⁸ Dále rozlišuje mezi spiritualitou emic, etic a transperspektivním přístupem, toto rozlišení bylo pro účel práce nadbytečné.

⁹ KAŇÁK, Jan. Nedefinovaná profesionalita: Vztah diskurzů spirituality a profesionality. *Sociální práce*. Brno: 2016, **16**(5), s. 75-76

¹⁰ Tamtéž, s. 76-77

Kaňák ve své práci představuje typologii vztahu diskurzů profesionality a spirituality. Definuje pět typů souvztažnosti, které vůči sobě nejsou výlučné a mohou se prolínat.¹¹

Obrázek 1 - Prostor typologie vztahu diskurzů profesionality a spirituality

Zdroj: KAŇÁK, Jan. *Nedefinovaná profesionalita: Vztah diskurzů spirituality a profesionality*.

Různé typy souvztažnosti Kaňák zasazuje do prostoru rozděleného dvěma navzájem kolmými osami, viz. Obrázek č. 1. První osu pojmenovává osou profesionálně / spirituálního exklusivismu, ta rozděluje prostor různých typů souvztažností, podle toho, zda vycházejí více z profesionálního, nebo spirituálního diskurzu. Druhou osu označuje jako osu prospěchu konajícího / objektu intervencí, tato osa prostor rozděluje dle toho, jestli se texty, které souvztažnost popisují, zaměřují spíše na popis očekávaných pozitivních dopadů na pracovníky, nebo spíše na klienty. Kaňák zdůrazňuje, že čím blíže je člověk jednomu diskurzu (např. spirituálnímu), tím méně se může plně věnovat diskursu druhému (např. profesionálnímu), ten se poté dá využít pouze do takové míry, aby nezpochybnil diskurz, ze kterého pracovník vychází.¹²

Těchto pět vyvstalých typů souvztažnosti lze stručně definovat. (A) Spirituálně senzitivní sociální pracovník, zaměřuje se na SP¹³ pro které je spirituální, či náboženský rozměr důležitý. (B) Duchovní pracovník inspirovaný sociální prací, takový pracovník využívá poznatky ze sociální práce k tomu, aby kněží, kaplani či duchovní lépe poskytovali náboženskou/spirituální péči. (C) Spirituálně senzitivní sociální práce, ta vychází především

¹¹ KAŇÁK, Jan. *Nedefinovaná profesionalita: Vztah diskurzů spirituality a profesionality*. *Sociální práce*. Brno: 2016, 16(5), s. 77

¹² Tamtéž, s. 78

¹³ Sociální pracovník/ci

z profesionálního diskurzu, zvažuje intervence a postupy, které by mohly podpořit klienty v lepším reflexivním životním zvládnání, či sociálním fungování i s ohledem na klientův spirituální rozměr. (D) Spirituálně orientovaná sociální práce, ta kromě podpory sociálního fungování jako svůj úkol vnímá i podporu duchovního rozvoje klienta, zvažuje intervence a postupy, které by mohly spirituální rozvoj podpořit. (E) Teologie senzitivní k sociální práci, buď hledá vlastní alternativy pomáhání lidem s důrazem na spásu člověka, nebo sociální práci vnímána jakožto znamení doby.¹⁴

Hagioterapie a imaginativní interpretace by dle mého mínění spadala do diskurzu (C) spirituálně senzitivní sociální práce. Díky akceptaci spirituality dochází k holistickému naplnění rámce *person-in-environment*, který někteří autoři vnímají, jako podstatný znak profesionální SP. Mezi doporučované intervence patří například:

- Vytváření prostoru, kde budou klienti zažívat přijetí jejich spirituality a pohledu na svět.
- Zvažování spirituality jakožto zdroj podpory reflexivního životního zvládnání
- Podpora klientů v hledání takových S/N¹⁵ zaměřených aktivit, které jim mohou pomoci život reflexivně zvládat.
- Vytváření prostoru, ve kterém budou moci klienti zažívat přijetí jejich S/N pohledu na svět.
- **Využívání Bible, či dalších S/N textů jako podkladu k tomu, jak ten či onen příběh ovlivňuje vnímání situace, ve které se klient nachází, a k možnosti jejího řešení.**¹⁶

Poslední intervence je intervencí zásadní, neboť se nejvíce podobá práci hagioterapie. Je však důležité zdůraznit, že existenciální hagioterapii nelze redukovat na možnou intervenci v rámci SP, bez dalšího vzdělání. HG pracuje s hlubokými strukturami lidského nitra, proto je nutné absolvovat psychoterapeutický výcvik a následně postgraduální hagioterapeutický výcvik.¹⁷ Oproti tomu metoda imaginativní interpretace, která dosud není rozpracovaná, by dle mého názoru, jako pomocná disciplína SP mohla fungovat bez nutnosti speciálního výcviku. Muselo by však v jejím rámci vydefinováno, že ji nelze používat

¹⁴ KAŇÁK, Jan. Nedefinovaná profesionalita: Vztah diskurzů spirituality a profesionality. *Sociální práce*. Brno: 2016, 16(5), s. 79-80

¹⁵ Spirituální / náboženský

¹⁶ KAŇÁK, Jan. Nedefinovaná profesionalita: Vztah diskurzů spirituality a profesionality. *Sociální práce*. Brno: 2016, 16(5), s. 82-83

¹⁷ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 81

jakožto metodu psychoterapeutickou a tudíž nevhodnou při práci s hlubinnými strukturami lidského *já* a jejich proměnami. Sloužila by pouze jako strukturovaná metoda pro pracovníky pracující ve spirituálně senzitivní SP, kteří mají výše zmíněnou možnost intervence využití náboženských textů, aby jim poskytla postupy práce s klientem a biblickým textem.

2. Hagioterapie

V této kapitole představím velmi stručně metodu hagioterapie její základní principy, historii, dále bude zmíněn způsob jakým HG pojímá bibli, závěrem budou popsány jednotlivé fáze průběhu hagioterapeutické skupiny.

Slovo hagioterapie je utvořeno ze dvou řeckých slov - *hagios*, což znamená svatý, posvátný a *therapeia*, péče, léčba. Hagioterapie je formou skupinové existenciální psychoterapie. Pracuje s předpokladem, že příběhy Bible se vzájemně interpretují s životními příběhy lidí a jsou spolu ve vzájemném hermeneutickém kruhu.¹⁸ Zdůrazňuje význam nábožensko-spirituální struktury lidské psychiky pro zdravé fungování člověka. Nástrojem hagioterapie je Bible, ta jí umožňuje setkávání s nejhlubšími silami lidského nitra. Je důležité zmínit, že je vhodná jak pro věřící, tak pro nevěřící klienty. Zejména je využívána jako léčebná terapie závislých, neurotických i dalších pacientů v Psychiatrické nemocnici Bohnice.¹⁹ Zakladatelem současné hagioterapie v České republice je lékař, gynekolog, psychoterapeut a religionista MUDr. Mgr. Prokop Remeš.²⁰

Terapeutická strategie existenciální hagioterapie se opírá o tradiční duchovní postupy, které znovu objevil Carl Gustav Jung.²¹ Duchovní postupy čerpá od tzv. Otců pouště, poustevníků, kteří žili na sklonku antiky v pouštích severní Afriky a Blízkého východu.²² Apofthegmata otců pouště²³ vznikla jako zákonitý produkt poustevnického hnutí. V základech monastické literatury leží dílo *Život svatého Antónia*, které sepsal svatý Athanasios krátce po smrti tohoto poustevníka. Nejedná se o dílo historiografické, ale asketické a sv. Antónius je zobrazován jako vzor všech mnichů a model asketického života.²⁴

Pro hagioterapii je zejména důležitá démonologie pouštních otců. Ti se často ve své spirituální praxi setkávali s psychickými stavy, které považovali za duchovní vetřelce a

¹⁸ Hagioterapie. *O hagioterapii* [online]. [cit. 2022-6-8]. Dostupné z: http://www.hagioterapie.cz/?page_id=388

¹⁹ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 7

²⁰ Prokop Remeš. *Životopis* [online]. [cit. 2022-6-10]. Dostupné z: <https://www.prokop-remes.cz/>

²¹ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 8

²² Hagioterapie. *O hagioterapii* [online]. [cit. 2022-6-8]. Dostupné z: http://www.hagioterapie.cz/?page_id=388

²³ Apofthegmata pouštních otců jsou jedním z neoriginálnějších výtvorů starokřesťanské monastické literatury, která se rozvíjela ve 4. a 5. století (Apofthegmata 2008, s. 9)

²⁴ *Apofthegmata: výroky a příběhy pouštních otců*. Praha: 2008, s. 3

označovali je jako démony. Dnes by se tyto stavy daly označit jako *destruktivní vzorce myšlení a chování*. K této problematice existují dvě strategie přístupu, buď mohou být démoni pojeti jako diskurz mimořádnosti, což znamená, že to co se nazývalo démony, se dnes medicínsky popisuje jako duševní nemoc, v rámci MKN-10 je obsažena i diagnóza F44.3 trans stavy a posedlost.²⁵ Nebo druhá strategie, jakožto diskurz normálnosti, o které hovoří Jung. Když otcové pouště hovoří o démonech, není jasné, o co jde, míchají dohromady jazyk lidský a teologický. Jedná se o kompulzivní stavy, kdy člověk jedná nutkavě, tak jak nechce z hlediska svého já a je tím pádem zotročován.²⁶

Jejich terapeutický přístup zahrnoval dva souběžné kroky: rozpoznání *démona*, přiznání si jeho nadvlády nad člověkem a proměnu psychického prostředí, v němž démoni svoji moc nad člověkem uplatňovali. Tyto kroky jsou analogické přístupu současné hagioterapie. Rozpoznání démona znamená připustit si, že se mnou není vše v pořádku a vyslovit problém, tím je myšlen nový a reálný náhled na vnitřní situaci člověka. Tímto krokem člověk získává částečnou nadvládu nad démony. Proměnu pole popisovali termínem *antirrhesis* neboli odmlouvání, vypracovali tzv. *Antirrheticus*, soubor biblických citátů na každého démona, které má člověk démonům vmést do tváře, stejně jako to dělá Ježíš Kristus (například při pokušení na poušti). Nemůže-li člověk démona změnit, může se snažit o to, aby nad ním ztratil sílu.²⁷ „*Tímto způsobem nově a pozitivně kontextovali nejdůležitější životní významy, banalizovali banality, trivializovali triviality. Do jejich mysli se začal vkrádat klid a smysluplnost a stávající problematické algoritmy („démoni“) nad nimi ztrácely svoji destruktivní moc.*“²⁸

2.1. Základní principy hagioterapie

Jak již bylo řečeno, hagioterapie je formou existenciální psychoterapie, což znamená, že přijímá základní dynamickou strukturu podle Sigmunda Freuda *pud – úzkost – obranný mechanismus*, avšak její obsah mění na *uvědomění si základní záležitosti – úzkost – obranný*

²⁵ MKN-10, 44.3 *Trans a posedlost* [online]. [cit. 2022-6-11]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F44.3>

²⁶ MUDr. Prokop Remeš - Spiritualita Otců pouště. In: Youtube [online]. 27.02.2007 [cit. 2022-05-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gr9gJFYT7U>. Kanál uživatele CCSHHK.

²⁷ Tamtéž

²⁸ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 35-36

mechanismus. Základní rozdíl je v tom, že posloupnost Freuda začíná pudem, kdežto posloupnost existenciální uvědoměním a strachem.²⁹

Tento model, v jiném kontextu ilustruje Larry Crabb. V příběhu o stvoření Adama a Evy rozpoznává základní model lidské psychiky. Potom, co Adam pojedl ze stromu poznání dobrého a zlého, zaslechl kroky Hospodina procházejícího se v zahradě, skrývá se první člověk v houštinách zahrady. Bůh volá „*Kde jsi?*” A Adam odpovídá: „*Slyšel jsem v zahradě tvůj hlas a bál jsem se. A protože jsem nahý, ukryl jsem se.*” Tuto odpověď Crabb analyzuje a rozděluje na tři části. První část „*jsem nahý*” označuje jako výpověď o prvním poznání o sobě, „*mám strach*” jakožto první emoci, která vychází z tohoto poznání a „*ukryl jsem se*” vnímá jako první strategii chování, jak se člověk vypořádává se strachem. Hebrejské *adam* znamená člověk, v Adamovi tak lze spatřit sebe sama a skrze tuto dvouznačnost Bible sděluje, že je každý člověk konstituován třemi dynamikami: „*jsem nahý*” znamená vědomí smrtelnosti, „*bál jsem se*” poukazuje na úzkost a zoufalství, „*ukryl jsem se*” značí obranný mechanismus. Komplikace ale nastávají v tom, že strategie, které člověk volí, mnohdy nepomáhají, někdy i škodí. Z tohoto důvodu člověk vyhledává terapii a doufá, že se mu dostane pomoci.³⁰

Terapeutům Crabb nechce radit, jak konkrétně lidem pomáhat, ale povzbuzuje je, aby vždy měli před očima obraz Adama choulícího se v křoví, protože tento obraz nejnázorněji líčí, co se děje v člověku, který za nimi přichází a uvědomuje si svou nedostatečnost, křehkost a nedokonalost.³¹

2.2. Historie hagioterapie

V oblasti náboženské se slovo *hagioterapija* objevuje od roku 1994 v Chorvatsku. Tímto termínem označil Tomislav Ivančič svou výzkumně-terapeutickou metodu, o hlubší povaze metody však dále nehovořil. V praxi se ale zdá, že podstatu Ivančičovy hagioterapie tvoří morálně svátostný život, jež se opírá o náboženskou praxi, modlitbu a životní styl. Díky hlubokému duchovnímu životu a spojení s Bohem může být člověk na duchovní rovině uzdraven. Takové uzdravení pak vede k vyřešení osobních problémů, uzdravení vnitřních konfliktů a mezilidských vztahů. Z důvodu nedostatečného rozpracování Ivančičovy

²⁹ YALOM, Irvin D. Existenciální psychoterapie. Praha: 2006, s. 17-18

³⁰ Hagioterapie. *Existenciální východisko* [online]. [cit. 2022-6-12]. Dostupné z: <https://www.hagioterapie.cz/l/existencialni-vychodisko/>

³¹ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 17

metody, došlo k inflaci pojmu hagioterapie. V různých církevních skupinách jím začala být označována i běžná pastoračně katechetická práce s biblickým textem, hlavně pokud je propojena s dialogickými, či prožitkovými technikami, například imaginace, kreslení. V pravém slova smyslu se ale v tomto případě nedá hovořit o terapii.³²

Na rozdíl od Ivančičovy hagioterapie je existenciální hagioterapie psychoterapií. Tedy postupem, který se snaží dojít uzdravení duševních problémů člověka tím, že využívá léčivého potenciálu nevědomých i vědomých sil jeho nitra. Z teologického hlediska současně uzávorkovává předpoklad existence Boha a nevyjadřuje se k tomu ani v pozitivním, ani v negativním smyslu (v tomto smyslu je metodologicky ateistická). Vychází pouze z předpokladu existence nábožensko-spirituálních struktur v lidské psychice.³³

V Čechách, jak již bylo řečeno, termín hagioterapie označuje terapeutický přístup, který se začal rozvíjet od počátku devadesátých let 20. století. Kořeny současné hagioterapie lze vysledovat do dob komunistického režimu, v teorii a praxi duchovního poradenství, které probíhalo v některých podzemních církvích. Po roce 1989 byly tyto zkušenosti systematizovány v terapeutickou praxi se skupinami pacientů se závislostmi v Psychiatrické léčebně Bohnice. Následně byly zformovány do uceleného teoretického systému.³⁴

Terapeutka Dagmar Valuchová, která vede hagioterapeutické skupiny na akutním příjmovém oddělení v Bohnicích,³⁵ píše o tom, že hagioterapie probíhá i mimo zdi Bohnic. Ona a její kolega od roku 2014 vedou hagiogrupy v akademické farnosti Salvátor v Praze. Struktura skupin zde je odlišná, ač zásady a základní principy jsou vždy shodné. Například je zde delší časová dotace, lze se tak věnovat i historickému a kulturnímu pozadí Biblického příběhu, klienti netrpí diagnostikovanou psychiatrickou diagnózou a další.³⁶

Terapie je v současné době tak rozpracovaná, že mimo dvě výše uvedené pořádá další akce a kurzy. Například víkendové semináře, hagiogrupy, či večerní kurzy hagioterapie,

³² REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 7-8

³³ Tamtéž, s. 8-9

³⁴ Tamtéž, s. 8

³⁵ Hagioterapie. *O nás* [online]. [cit. 2020-6-8]. Dostupné z: <https://www.hagioterapie.cz/kontakt/>

³⁶ Prosoché. *Hagioterapie v praxi* [online]. [cit. 2022-6-11]. Dostupné z: <https://prosoche.cz/?p=424>

kteřé jsem osobně absolvovala. Skládají se z osmi tříhodinových setkání, které mají z pravidla dvě části, první částí je přednáška a druhou sebezkušenostní skupina.³⁷

2.3. Pojetí bible dle hagioterapie

Hagioterapie s biblí pracuje jakožto s projekčním plátnem životní zkušenosti člověka. Neřeší otázku náboženské povahy ani přímého teologického poselství. Jako nástroj jí slouží obrazy, které v myslích čtenářů biblické příběhy vyvolávají.

Způsob vnímání a působení literárního díla na psychiku člověka je určován třemi faktory, a sice jeho obsahem, žánrem a jazykovým vyjádřením. Obsah představuje obrazy reálného nebo fantazijního světa, což člověku přináší informace o jeho chování, o jeho společenských rolích, ale i vnitřním prožívání a způsobech vnímání světa. Literární žánr určuje povahu lidské psychiky, skrze kterou je literární dílo vnímáno, přijímáno a zpracováváno. Pro hagioterapii je terapeuticky nejvýznamnější narace, neboť dává komplikovaný, mnohoznačný a chaotický svět do obrazů, které jsou pro většinu lidí více srozumitelnými. Příběhy proměňují jak předávanými informacemi, tak identifikací s osobami, které v nich vystupují. Toto vstoupení do příběhu může člověku pomoci dát řád a smysl světu, který je pro něj chaotický. Jazykové vyjádření v sobě zahrnuje specifickou pojmovou síť a gramatickou strukturu. Tyto složky ukazují, jak každé společenství vysvětluje a mapuje chaos, do kterého je každý člověk vržen.³⁸

Prožitky z příběhů mohou zaujímat různé funkce, s různou mírou zdůraznění. Například funkce *okna*, jejímž základem je zprostředkování pohledů do různých životních zápletek, osudů a konfliktních situací. Tato funkce rozšiřuje kognitivní portfolio člověka a boří stereotypy.³⁹

Dále je to funkce *zrcadla*, svůj život člověk vnímá jako příběh, čtenář (posluchač) se tak může ztotožňovat s paralelami, které mu vyprávění přináší. Příběhy tak mohou ožít v terapeutickém procesu jako zrcadlící paralela.⁴⁰

Funkce *mostu*, příběhy též mohou vytvářet spojovací článek mezi skutečností a možnostmi. Most spojuje, co je rozdělené, jedince posouvá *někam jinam*. Například, když si

³⁷ Hagioterapie. *Služby* [online]. [cit. 2020-6-8]. Dostupné z: <https://www.hagioterapie.cz/sluzby/>

³⁸ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 65-66

³⁹ Tamtéž, s. 67

⁴⁰ Tamtéž, s. 68

uvědomí, že se nedívá z *okna*, ale *do zrcadla* a pohybuje se ve vlastním životě a ne v příběhu. V tomto okamžiku může dojít k aha-zážitku, který člověka může proměnit.⁴¹

Je důležité zmínit, že bible nemá jen náboženský rozměr, ale i literární a kulturně-civilizační, příběhy mohou číst a porozumět jim nejen věřící, ale i ateisté. Nejstarší doklady o užívání Bible k psychotherapeutickým účelům pocházejí z antiky.^{42, 43}

V současné době se k dá k Bibli z hlediska psychoterapie přistupovat dvojitým způsobem. Buď z hlediska tzv. biblického poradenství, jehož kořeny pochází z USA. Bible je v tomto přístupu vnímána jako učebnice o člověku, která pojednává o lidské bolesti, radosti, samotě, smrti apod. Navíc obsahuje návody, jak s těmito tématy terapeuticky zacházet, návody, které jsou ověřené celými dějinami západní civilizace. Nebo přístup v evropské tradici, kde je Bible vnímána spíše jako *zrcadlo* člověka, je zde předpoklad, že každý člověk při vnímání biblického příběhu projevuje svá vlastní specifická předporozumění, na která se terapeut zaměřuje, třídí je a zpracovává metodami hlubinně analytického a existenciálně analytického přístupu.⁴⁴

Hlubinně analytický přístup k Bibli předpokládá, že biblický text v sobě zahrnuje projekce archetypálních obrazů lidského nevědomí. Projekce mají moc rezonovat s obrazy a symboly uloženými v duši čtenáře, a když bude dobře naslouchat, mohou mu umožnit poznat lépe sebe sama. Existenciálně analytický přístup pochází z logoterapie Victora Frankla a jeho žáka Anfrieda Längleho. Dle jejich pojetí představuje každá situace výzvu pro naplnění nějakého smyslu, smysl je mohutnou silou a biblické příběhy jsou plny motivů smyslu, smrti, viny a hodnot. Člověku to může být inspirací pro cíl, ke kterému se může vztáhnout, držet se ho a jít za ním.⁴⁵

2.4. Průběh hagioterapie

Základní rámec hagioterapie tvoří tematické skupiny, kde lidé vstupují do silového pole biblických příběhů a kde se probírají myšlenky, nápady, otázky a pocity, které se vynořují v mysli lidí. Existenciální hagioterapie je též analytickou skupinou, analyzuje

⁴¹ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 69

⁴² Viz. Úvod kapitoly 2. Hagioterapie - Pouštní otcové

⁴³ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 73

⁴⁴ Tamtéž, s. 73-74

⁴⁵ Tamtéž, s. 74

témata vzniklá ze skupiny. Tato analýza napomáhá objevovat hlubší individuální předporozumění a rozeznávat vazby, jak se mají k osobní historii člověka, jak zrcadlí svou osobní zkušenost, jaké je ovlivnění současného psychického fungování a jaký potenciál ke změně obsahují.⁴⁶

Pomocí klíče biblických příběhů lze luštit spletité šifry života. Rizikem takového přístupu je možnost planého a obecného řečnění, filozofování či prázdného moralizování. Je třeba tomuto přecházet a proto je důležitá akceptace hlubinných a existenciálních momentů. Jde o snahu odpovědět na otázku: „*Proč jsou názory, postoje a prožitky vyvolávány a na základě jaké životní zkušenost jsou vyvolávány?*” Přičemž důraz je kladen na subjektivní proměnné a neargumentuje se, že to někdo vidí *špatně* a někdo *dobře*. Důležitá je autenticita.⁴⁷

Její postup lze rozdělit do čtyř fází: úvodní fáze; fáze imaginace; spolubytí s příběhem a ukotvení.

2.4.1. Úvodní fáze

Tato fáze se týká přípravy vlastní skupinové práce. Smyslem je navázat kontakt, uvolnit napětí a získat orientaci o účastnících setkání a o atmosféře setkání. Zahrnuje **přivítání** účastníků, vzájemné **představení**, reflexi postřehů z minulé skupiny a dotaz na **úkol** z minulé skupiny, jehož smyslem je rozpuštění napětí a zmapování situace ve skupině.⁴⁸

V závěru úvodní části účastníci berou do rukou biblický text a terapeut jim předkládá metaforu *lovců perel*, o níž mluvil pouštní otec Efrém Syrský. Čtení Bible je jako hledání vzácných perel, tak jako dávní lovcí perel přicházeli na břeh moře, odkládali svůj oděv a hledali těžký kámen, jehož tíží by se nechali stáhnout do hlubiny, tak i účastníci skupiny mají nyní mít odvalu pustit se do hlubin svého nitra i svých vlastních životů. Odložit vše, co brání v soustředění a symbolický těžký kámen pomůže účastníky vtáhnout do hloubky příběhu.⁴⁹

⁴⁶ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 83

⁴⁷ Tamtéž, s. 84

⁴⁸ Tamtéž, s. 85

⁴⁹ Tamtéž, s. 86

2.4.2. Fáze imaginace

V této fázi se přechází od rozumového pochopení příběhu k jeho prožití na smyslové a emocionální rovině. Začíná se čtením, kdy je jeden z účastníků požádán, aby přečetl vybraný příběh, a ostatní text sledují. Poté je objasněn kontext děje, události, které příběhu předcházely a které budou následovat, kulturně-historické pozadí, či zvláštnosti jazykového vyjadřování v původních jazycích. Následně se čte text podruhé, lze ho uvést slovy: „*Přečteme tento příběh ještě jednou, pozorněji, už ne jako neutrální text, nýbrž jako dopis, který nám je osobně adresován,*” a znovu jsou vysvětlovány nejasnosti a lingvistické, biblistické či historické souvislosti. Toto kulturně-historické rámování je významné, jelikož prohlubuje soustředění na daný text.⁵⁰

Třetího čtení se ujímá terapeut, při tomto posledním čtení účastníci přistupují k imaginativnímu prožití daného příběhu. Jsou vybízeni, aby se do textu ponořili jako do filmu, snu, mají zapojit zrakové i sluchové fantazie a nahlížet na své emoční prožívání. Doporučuje se poloha “vozka na kozlíku”,⁵¹ pokud je to účastníkům příjemné mohou zavřít oči, aby se tak maximálně mohli koncentrovat na prožití příběhu a nebáli se do něj vstoupit.⁵²

V imaginaci mohou dát účastníci volný prostor obrazům, emocím, jež se jim vynořují v mysli. Je dobré přítomné podpořit, aby si uvědomovali a zachycovali emoce, které se v nich objevují.⁵³

Po ukončení imaginace následuje pětiminutové ztišení pro tichou reflexi pocitů, postřehů z příběhu, vyhledání osobních asociací. Terapeut vede účastníky k otázkám: “*Co vás v tom příběhu nejvíc upoutává?, Co vám tento příběh připomíná z vašeho života? Kam vás příběh vede?*”⁵⁴

2.4.3. Spolubytí s příběhem

Po ztišení dostává každý z účastníků slovo, aby pohovořil o tom, co ho v příběhu nejvíce zaujalo, co cítil a jak imaginaci prožíval. Hovoří o tom, co pro něj bylo důležité a jaké asociace se mu vynořily v mysli. Od obrazů a témat se následně postupuje k

⁵⁰ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 87

⁵¹ Vozka na kozlíku = Sed s rovnou páteří, uvolnění tím, že se ruce položí do klína, ramena se spustí dolů a hlava se mírně předkloní. (Machová, 2015)

⁵² REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 88

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ Tamtéž, s. 89

psychologickým kořenům a hlubinným dynamikám, proč se vynořují právě tyto obrazy, a hlavně k jakým životním předporozuměním tyto obrazy a tato témata odkazují.⁵⁵

Důležité je, že sdílení ve skupině probíhá pod větším či menším konfrontačním tlakem, jehož smyslem je uvědomit si napětí, které vychází z rozporů vědomě zastávaných postojů, opravdového chování a emočního prožívání. Občas se toto napětí rozvine do emocemi nabitě bouře, terapeut ho však řídí a provází. Terapeut rozhoduje o udělení slova účastníků (dle míry zaujetí klienta, nebo se slovo předává v kolečku), též podporuje rozvoj vlastních reflexí účastníků.⁵⁶

V této fázi skupinového dění lze vysledovat dvě základní, paralelně se rozvíjející zaměření, která určují terapeutovo myšlení. Buď zaměření na osobní asociace, které příběh ve čtenářích vyvolává (biblický příběh jako šablona na osobní zkušenost = *obraz v zrcadle*), nebo zaměření na hlubší existenciální tematiku (témata morálně-etická, spirituální a transcendentní = *proměna psychického pole*).⁵⁷

a) Obraz v zrcadle

Každý z účastníků v příběhu nachází jiné významy a jiná nosná témata. Jejich odlišnost nevychází z příběhu samotného, ale ze specifického předporozumění, které koření v jedinečné zkušenosti každého člověka. Nejde o hledání pravdy příběhu, ale o reflexi zkušenosti. Většinou lze vypočítat tři tektonická centra, mezi kterými tato reflexe osciluje - zaujímání postoje, konfrontace, spatření sebe sama.⁵⁸

Zaujímání postoje - fylogeneticky nejstarší ukazatel, jenž odráží lidské vnímání reality, jsou emoce, ty představují prožitkové hodnocení situace, kde se člověk nachází a jak ji rozpoznává (cítí-li člověk úzkost, říká mu tělo „*Pozor, nebezpečí!*“, cítí-li žárlivost, „*Pozor, rival!*“ apod.) V hagioterapii jsou emoce považovány za nejhlubší a nejméně cenzurovaný obraz toho, jak člověk daný příběh čte a jaký postoj k němu zaujímá. Terapeut vybízí k vědomé reflexi pocitů a emocí, které se v přítomných vynořují. Účastníci často s vlastními emocemi bojují, nejsou zvyklí je vnímat a cítit. Po vyjádření svých pocitů následuje sdělení toho, co účastníky v příběhu nejvíce rozčiluje, provokuje, co v nich

⁵⁵ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 89

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ Tamtéž s. 90

⁵⁸ Tamtéž s. 91

vyvolává naštvání. Emoce naštvání a zlosti, s jejichž vyjádřením nebývá problém, představují první krok k aktivizaci emočně nabitého skupinového dění.⁵⁹

Konfrontace - i když vycházejí účastníci ze stejného příběhu, na rovině nevědomí ho prožívají odlišně. Jinak ho hodnotí, jinak se identifikují s jednajícími osobami. Terapeut podporuje vzájemný střet pohledů účastníků, podporuje vyjádření, co se komu líbí a co ne. Účastníci se skrze snahu porozumět příběhům, snaží porozumět sami sobě, přes svoje prožívání se učí odhadovat to, co postavy v příběhu prožívají. Tato praxe ztotožňování se s biblickými postavami může v dnešní době, kdy lidé mají problémy úspěšně rozvíjet a udržovat mezilidské vztahy, významně napomáhat. Neboť právě vcítění do postav může napomáhat k vcítění se do druhého. Terapeut v této fázi usiluje o kritický, ale současně moderující postoj. Vítá pluralitu pohledů a jejich vzájemný střet, který je odrazem střetu jedincových konkrétních životních přednastavení, jejichž rozpoznání je cílem této fáze.⁶⁰

Spatření sebe sama - čím silnější názor, emoce, rozladění při pohledu na příběh, tím větší je překvapení, pokud člověk v příběhu spatří sám sebe. Nejprve bývají paralely vlastního jednání a jednání osob v příběhu popírány, hlavně pokud jde o jednání dysfunkčního či destruktivního charakteru.⁶¹

b) Proměna psychického pole

Destruktivní vzorce chování a prožívání bývají komplexními obrannými reakcemi a není jednoduché je měnit, potlačit, či dokonce odstranit. Základní motto hagioterapie tedy zní: „*Nemůžeme-li změnit destruktivní vzorce našeho myšlení, prožívání a jednání, změňme psychické pole, v němž tyto vzorce působí. A to tak, aby ničivý potenciál těchto vzorců byl podvázán a jejich moc byla zlomena.*“⁶²

Způsobů, jak proměnit celkovou psychickou strukturu člověka, je více, hagioterapie považuje za nejmocnější tematizaci existenciál, jako jsou hraniční události týkající se smrti, osamělosti, viny, dobra a zla, naděje, odpovědnosti, smyslu života, náboženské víry apod. Hlavním tématem je téma smrti a uvědomění si strachu z konečnosti vlastní existence v kontrastu vášnivé touhy žít. Toto uvědomění může podnítit radikální posun v pohledu na život a proměnění jeho perspektiv. Smrt jako připomínka, že život nelze odkládat, může sloužit jako katalyzátor, jež člověka posunuje ze stavu úvah, jaké věci jsou, do prožitků

⁵⁹ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 91-92

⁶⁰ Tamtéž, s. 92

⁶¹ Tamtéž, s. 94

⁶² Tamtéž, s. 95

vděčnosti, že vůbec jsou. V hagioterapeutických skupinách je tato proměna spíše naznačena, či nastartována, ale jde o přerod, který lze nazvat termíny jako *obrácení*, *probuzení*, *znovuzrození*, či přeměna z modu *mít* do modu *být*.⁶³

Ke kořenům existenciál je možné se přibližovat přímými otázkami typu: *“Kdyby byl tento příběh poselstvím pro tvůj život, jak bys mu rozuměl? Kdyby byl tento příběh sen, který by se vám zdál, jak byste rozuměli, co vám chce tímto snem říct vaše nevědomí?”*⁶⁴

2.4.4. Ukotvení

V závěru se mají účastníci pokusit zformulovat svá nejvýznamnější obohacení, kterého se jim během setkání dostalo a co vnímají jako největší přínos pro sebe (pomyslná *perla*). Smyslem této završující fáze je závěrečné vtažení účastníků do hloubky terapeutického procesu, zaměření se na to, „*o co jsem bohatší*”. Tato část má charakter přijímající, akceptující a podpůrný.⁶⁵

⁶³ REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: 2019, s. 96

⁶⁴ Tamtéž

⁶⁵ Tamtéž s. 99

3. Imaginativní interpretace Bible

Metodu imaginativní interpretace popsal ve svém příspěvku *Interpreting Biblical Scholarship for the Black Church Tradition* v knize *Stony the Road We Trod* Thomas Hoyt. Jedná se o metodu, která vychází z kulturní zkušenosti, kterou zažili černošští otroci.⁶⁶ Metod interpretace Bible, které vycházejí z kulturní premisy, vzniklo mnoho. Jako příklad lze uvést teologii Minjung. Slovo *minjung* se dá přeložit jako *lid*, je to ale lid, který má zkušenost politického útlaku, ekonomického vykořisťování a sociálně, kulturně i nábožensky strádá, lid žije s pocitem *han*, který označuje zakoušení intenzivní nespravedlnosti a rozhořčení, *han* odděluje duši od těla. Směr se rodí v roce 1957, kdy malá skupina misijních spolupracovníků zahájila své poslání v korejských továrnách. Jazyk a vnímání chudých však bylo natolik odlišné, že selhávala komunikace, misionáři tedy zvolili život mezi *squattery* a začali přímo pracovat se zemědělci. To způsobilo, že na svých tělo přímo okusili *minjung bolest*, únavu i život jako utrpení. Toto jim umožnilo komunikovat a žít s *minjung přáteli*, na základě této zkušenosti byla bible přivlastněna jako *knihy minjung*.⁶⁷

Z podobné zkušenosti vychází právě i imaginativní interpretace, kterou podrobně popíši v této kapitole. Nejprve představím její východiska, dále historii, přesněji řečeno historické pozadí, ze kterého metoda vychází, poté jak pojímá Bibli a následně její jednotlivé kroky.

Prostor imaginace, se kterým imaginativní interpretace pracuje, je prostorem svobody. Je to prostor vzpomínek, ale zejména také prostor, v němž do přítomnosti vstupuje budoucnost. Díky imaginativní schopnosti se člověk může převtělit do jiných lidí a pocítit, jak jim asi je. Imaginace souvisí s vnějším, vnímaným konkrétním světem, zobrazuje jej, proměňuje prožívání a tím i tento vnější poznatelný svět mění. Verena Kast hovoří o imaginaci jako o představivosti, schopnosti domýšlet, o fantazii, o denním snění. Imaginace se nejlépe vyjadřuje ve výtvarných dílech, malířství, hudbě, v literatuře nebo v každém duchovním vzepětí. Na základě práce s imaginací, člověk poznává svou situaci zcela reálně.⁶⁸

⁶⁶ Uvažovala jsem nad tím, jaký výraz zvolit pro afroamerickou menšinu. Sám autor ve své práci používá termín „*Black*“, po zvážení jsem tento výraz též zvolila, neboť termín „*Afroameričtí otroci*“ by byl nepřesný, jelikož v době otroctví se černoši nemohli identifikovat se svou předchozí africkou kulturou, ale ani s novou americkou, neboť jim to nebylo dovoleno.

⁶⁷ LUKEŠ, Jiří. *Sociální témata Nového zákona*. Praha: 2018, s. 66-67

⁶⁸ KAST, Verena. *Imaginace jako prostor setkání s nevědomím*. Praha: 1999, s. 11-13

3.1. Východiska imaginativní interpretace

Metoda imaginativní interpretace pracuje s premisou historicko-kritické metody, že sami bibličtí autoři byli vykladači jak Nového tak Starého zákona. Při psaní uplatňovali určitou svobodu v navazování na získané tradice. Jako příklad Hoyt uvádí verš Dt 1,5: „*V Zajordání v moábské zemi začal Mojžíš vysvětlovat tento zákon*” zákon je přeformulován a aplikován na generaci, která vstupuje do země, toto je příklad toho, jak Deuteronomistická škola aktualizuje a vysvětluje starou tradici na novou situaci. Stejný proces interpretace a reinterpretace proběhl i u Nového zákona.⁶⁹

Hoytova otázka zní, jestliže je interpretace součástí samotného kánonu, jaký je tedy interpretační úkol dnes? Jak může text napsaný před tisíci a tisíci lety ve starověkém Izraeli promlouvat k životu člověka ve 21. století? Aby text hovořil pro následné generace, církevní otcové jako Augustin a Origenes využili metodu alegorizace, která hledá spirituální smysl za nánosem historického rozměru textu.⁷⁰

Například Origenes rozlišuje mezi dvěma stupni smyslu v textu: literárním a spirituálním. Literární smysl se zaměřuje na originální kontext textu (smysl exegeze). Origenes si uvědomil, že co slova znamenala, nebylo vždy jasné a jestliže to jasné bylo, nebylo to vždy smysluplné pro danou situaci. Tato skutečnost ho přivedla na použití *spirituální exegeze*, aby přemostil mezeru mezi vzdáleným textem a přítomností. Právě díky alegorii bylo možné přeložit text způsobem, který se dal aplikovat na Origenovu situaci. Domníval se, že Písma jsou inspirovaná a mají být odhalena, právě proto věřil, že slova v Bibli musí mít nějaký smysl i pro přítomnost. Věděl, že spirituální a literární smysly nejsou identické a ani nemají přímý vztah. To, co validovalo alegorickou interpretaci, dle Origena, nebyl literární smysl, ale Boží touha odhalení.⁷¹

S rozvojem historické kritiky vzrostl požadavek, aby korespondovala exegeze a interpretace, alegorie tuto korespondenci neměla. Hoyt však vznáší námitku „*Kdo jsme my, abychom ve 20. století říkali, že metoda církevních otců je zastaralá a naše více validní?*”⁷²

Stejná otázka může být položena i černochům, kteří se nedrželi historické kritiky a alegorizovali text. Lze z toho vyvodit, že pro Origena a další v tradici ale alegorie není

⁶⁹ HOYT JR, Thomas. Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition. in FELDER, Cain Hope (ed.), *Stony the road we trod: African American biblical interpretation*. Minneapolis: 1991, s. 17-18

⁷⁰ Tamtéž s. 19-20

⁷¹ Tamtéž, s. 20

⁷² Tamtéž s. 20-21

mylnou metodou, neboť byli upřímní ke svému pojetí reality. Přesto Luther a Calvin metodu alegorizace odmítli, neboť namítali, že je třeba interpretovat Biblii *prostým smyslem*, smyslem, který autor zamýšlel.

Hoyt zdůrazňuje, že Afroamerická hermeneutika se má co naučit ze všech těchto výše zmíněných metod. Zejména ale klade důraz na historicko-kritickou metodu, která mu slouží jakožto základ pro další související metodiky a pomáhá interpretovat Boží slovo v současnosti.⁷³

3.2. Historie imaginativní interpretace

Metoda imaginativní interpretace dle Hoyta vychází z historické zkušenosti afrických otroků, kteří byli násilně přivezeni ze své rodné země do Ameriky.

Afričani měli velmi bohatou historii orální komunikace. Africká literatura obsahuje příběhy, přísloví a hádanky, které se uchovávají z generace na generaci. v Africké kultuře tyto příběhy, zvyky a tradice přenáší konkrétní osoba, které se říká *groit*. Groit je stěžejní pro udržování vzpomínek na minulé události a pro zachování tradic komunity. Když byli Afričané přivezeni roku 1619 do Jamestownu jako otroci tento orální styl historicko-kulturního přenosu si přivezli s sebou.⁷⁴

Byli přivezeni do země, kde byla gramotnost velmi cenná, a kde bylo používání *afrikanismů* odsuzováno bělochy. To vyústilo v mnohem sofistikovanější orální tradici černochů. Ústní komunikace však byla komplikovaná, bílí vlastníci zakázali černochům číst, protože vycítili, že by to mohlo být nebezpečné status quo. Běloši se domnívali, že černoši, kteří by uměli číst, by četli Písmo a stali by se infikovanými explicitním a implicitním učením, že lidé mají být svobodní a mají si být rovni. Jakmile by otroci uměli číst, nikdo by jim pak nedokázal zabránit, aby také psali. Psaní by jim otevřelo další komunikační kanál, který by mohl vést k povstání. Není proto divu, že na celém jihu byly přijaty státní a místní zákony, které zakazovaly vyučovat otroky číst a psát.⁷⁵ Nejen že bylo psaní a čtení zakázáno,

⁷³ HOYT JR, Thomas. *Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition*. Minneapolis: 1991, s. 24

⁷⁴ Tamtéž, s. 26

⁷⁵ Samozřejmě se zde našly výjimky. Historik Benjamin Quarles poukazuje na kolonie v Nové Anglii, kde neplatily žádné podobné restrikce. Například puritán Cotton Mather dokonce založil charitativní školy, kde otroci mohli studovat Bibli. Anglikáni založili školu pro černé otroky roku 1705 v New York City a o čtyřicet let později další v Charlestonu. Též Kvakeři vytvářeli různá cvičení, aby si otroci osvojili čtení a psaní. (Hoyt, 1991)

ale otrokáři se snažili o to, aby jejich otroci neměli ani společný jazyk, tudíž si vybírali otroky z odlišných afrických kmenů. Tímto způsobem si černoši zažili vlastní zkušenost s Babylonskou věží. Zmatení jazyků mělo zapříčinit neschopnost vzájemné komunikace a snížit tak možnost povstání otroků. Nicméně černoši i tak našli způsoby, jak spolu vzájemně komunikovat, začali být vynalézaví ve využívání symbolů.⁷⁶

Nedostatek čtení a psaní, plus exil v cizí zemi, kde nebylo možné používat společný jazyk a africké komunikační formy byly zakázány, vytvořili nepopsatelný model existence. William H. Grier a Price M. Cobb, tak právem argumentují proti názoru, že černoši se sami měli vypracovat jako všichni ostatní, kdo přišli do Ameriky. Tento názor ignoruje zásadní odlišnosti od ostatních. Černoši byli do země přivedeni násilím a byli kompletně odštěpeni od jejich historie. Byli okradeni o jejich jazyk a kulturu. Měli zakázáno být Afričany a zároveň jim nikdy nebylo dovoleno být Američany. Tato zkušenost rozhodně ovlivnila černošskou interpretaci Bible. Přestože byli ovlivněni represivními psychologickými, sociálními, ekonomickými a politickými silami, černoši projevili ohromného transcendentního ducha, jenž jim umožnil tvořivě konfrontovat biblický text.⁷⁷

Když se rozhodlo, že černoši jsou hodni konverzace, učili se o Bibli v nedělní škole. Využívali katechismus metodisty Wiliama Carpera, který ho napsal na základě principu méněcennosti černošských otroků.⁷⁸ Díky tomu někteří černoši konvertovali ke Křesťanství a naučili se o Bibli. Ale než si černoši mohli přivlastnit biblickou historii, museli nejprve demytologizovat americkou historii. Vzali kázání misionářů a zformovali ho tak, aby to vyjádřilo jejich vlastní potřeby, udělali kreativní syntézu toho, co je učili běloši, co sami objevili a toho, co si ještě pamatovali ze své africké minulosti.⁷⁹

⁷⁶ HOYT JR, Thomas. Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition. Minneapolis: 1991, s. 26-27

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ Příklad otázek z katechismu: Ot.: Z čeho Bůh stvořil člověka? Od: Z prachu země. Ot.: Čemu tě to učí? Od.: Být pokorný. Ot.: Jaká je tvá povinnost vůči Bohu? Od.: Milovat Ho celým svým srdcem, duší a silou, uctívat ho a sloužit mu. Ot.: Jaká je služebníková povinnosti vůči svému pánu a paní? Od.: Sloužit jim s dobrou vůlí srdečně a ne jen na oko. (Hoyt, 19991)

⁷⁹ HOYT JR, Thomas. Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition. Minneapolis: 1991, s. 27-28

3.3. Pojetí Bible dle imaginativní interpretace

Černoši slyšeli a četli Bibli skrze existenciální realitu jejich útlaku v Americe, tato realita jim umožnila snadno se identifikovat s historickým útlakem v Písmu. Černoši a bílý kazatel tedy jinak interpretovali biblické události. Bílý kazatel je interpretoval více obrazně, kdežto černošská interpretace byla více doslovná a konkrétní. Biblické události vnímali jakožto analogii k jejich vlastním zkušenostem. Proto k nim tak biblické události velmi silně promlouvaly a dovedly je k vlastní kreativní interpretaci Bible.⁸⁰

Černoši si uvědomili, že mýtus se šíří převyprávěním příběhů, a proto si Bibli přivlastnili hlavně skrze vyprávění příběhů. Četli Bibli historicky a konkrétně. Černošský kazatel byl tím, kdo vyprávěl příběhy o Izraeli vysvobozeném z otroctví v Egyptě; o třech hebrejských hoších v ohnivé peci; o suchých kostech v údolí; o narození, smrti, utrpení, zármutku, pohřbení a vzkříšení Ježíše Krista. Tyto příběhy poskytovali naději pro ty, kteří se identifikovali s osvobozenými Izraelity, vzkříšenými hebrejskými kluky, životadárným duchem v údolí suchých kostí, a naději na vzkříšení, které zakoušel Ježíš Kristus. I když obeznámenost s Písmem zajistil bílý kazatel, byl to černý kazatel, který rozšířil biblické obrazy a zvěst mezi masy černochoů.⁸¹

Černoši zažili společné utrpení a to vedlo k tomu, že se komunita nestarala pouze o osobní spásu, ale o spásu celé komunity. Kérygmatický aspekt trpícího mesiáše, jako je Ježíš, slouží zejména jako analogie k utrpení černochoů. Ve svém utrpení se identifikovali s narozením, životem, smrtí a vzkříšením Ježíše, a proto v něm černoši našli skutečného přítele. Zatímco teologům trvalo velmi dlouho objevit Ježíšovu lidskost, pokorní černošští křesťané vždycky zpívali s entusiasmem píseň „*Jakého přítele máme v Ježíši.*“ Výzkum prováděný na černošské interpretaci Písma ukázal, že utlačovatelé a utlačovaní obvykle vznášejí otázky ve světle jejich privilegia nebo jejich nedostatku. Pro černochoy je Ježíš člověk, který se identifikuje s chudými a bere na sebe jejich utrpení. Ježíš, jakožto přicházející soudce, je přítomný v solidaritě s těmi, kteří se snaží vymýtit nespravedlnost a dodat odvahy a motivace těm, kteří vědí, že Ježíšův eschatologický slib je soudit celé lidstvo. Naopak běloši kladou větší důraz na vzkříšení jako začátek triumfální církevní tradice, která ochraňuje jejich status quo.⁸²

⁸⁰ HOYT JR, Thomas. Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition. Minneapolis: 1991, s. 28

⁸¹ Tamtéž s. 29

⁸² Tamtéž, s. 29-30

Černoši vnímají Bibli z perspektivy oslavy Boha, který osvobozuje svět. Tradičně se toto osvobození vztahuje na spásu od sil hříchu a zla, ale pro černochoy zde vždy byla paralela ke spásu ze zla konkretizovaného v rasové vyloučenosti a dehumanizaci chudých. Možná že kvůli skutečnému účinku brutality otroctví, segregace a diskriminace, černoši sdílí podobný étos spásy, ve kterém biblický příběh přirozeně mluví do jejich příběhu. Toto někteří nazývají „*hermeneutickým privilegiem chudých a utlačovaných*.“⁸³

Hoyt zmiňuje dva texty, které jsou z jeho pohledu pro černošské otroky nejdůležitější, a sice příběh o vyjití z Egypta a příběh o stvoření.

Exodus

Zvláště příběh o Exodu hovoří k černochoům. Je to příběh Božího zásahu do života člověka, Bůh vysvobozuje vyvolený lid z egyptského otroctví. Tato aktivita se v jejich poměrech stala jádrem vyznání, když se společně setkali k uctívání. Ve svatyni společně vyznávali a zavázali se znovu Bohu, aby dodržovali Boží přikázání. Tato funkční metodologie Exodu poskytla potřebnou motivaci pro pozemskou cestu židů, ale i pro cestu černochoů. (Dt 26, 5-9)⁸⁴

Skrze poslouchání a čtení příběhu židů, byli černoši schopni vnímat Boží aktivitu v jejich vlastní komunitě. V tento moment se černošská historie stává důležitou pro studium Bible. Černoši nemohou správně pochopit ani ocenit příběh v Bibli bez vzdělání a pochopení pro černošskou historii.⁸⁵

Stvoření

Mýtus o stvoření, obecně řečeno, je tím nejdůležitějším pro černochoy. V hebrejské tradici byl Bůh znám jakožto osvoboditel a stvořitel. Bůh stvořitel a rodič a lidé jako bratři a sestry jsou motivy, které jsou odvozeny z biblického příběhu o stvoření. Tento předpoklad pomohl černochoům vymanit evangelium z jeho rasistických spleťenců. V primárních zdrojích křesťanství, černoši objevili zcela odlišnou perspektivu na lidství, než kterou zažili v učení a praxi bílých Američanů. Toto univerzální Boží rodičovství znamenalo univerzální příbuznost v lidstvu. Někteří učenci by považovali příběh stvoření jako základ hermeneutiky černochoů a jejich interpretace Písma.⁸⁶

⁸³ HOYT JR, Thomas. Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition. Minneapolis: 1991, s. 30

⁸⁴ Tamtéž s. 30-31

⁸⁵ Tamtéž, s. 31

⁸⁶ Tamtéž, s. 32

Biblické příběhy dávají černochem smysl, protože je inspirovaly k retrospektivnímu pohledu na jejich vlastní historii, poskytly jim vyznání, které vypráví o tom, co Bůh udělal v jejich vlastní historii a poskytly perspektivu víry a naděje s ohledem na to, co Bůh udělá pro jejich svobodu. V tomto ohledu je Bible jedním z hlavních komponentů zkušenosti černochoů, umožňuje mýtu koherentně fungovat v životech černochoů.⁸⁷

Příběhy v Bibli člověku říkají, jak se má dívat na příběh černochoů, jaké dotazy vznést a lze v nich najít i odpovědi. Příběh osvobození v Bibli odporuje příběhu otroctví. Interpretační hodnota příběhu poskytuje jeden z klíčů k pochopení afroamerického příběhu. Písmo je víc než jen soubor abstraktních myšlenek a zobecnění. Obvykle je velmi konkrétní, zejména v narativních pasážích. Je zde však i hodně obrazů a symbolického jazyka a ty nejsou uchopitelné pouze intelektem, ale právě imaginací. Písma, jakožto historické dokumenty, jsou složeny různými autory, kteří používají historické metody a aktuálních účelů v různých kulturách a různých dobách. Rozdíl mezi jejich pohledem a naším pohledem na historii je velký. Dříve je nezajímala historická fakta, tak jako dnes zajímají nás, zajímal je smysl historických událostí. Při prezentaci historie bylo užíváno mnoho obrazů a symbolů, které čtenáře konfrontovali s významem této historie a umožnily jim spojit si je s vlastními historickými životy. Aby bylo možné spojit historii v Písmu s nynější dobou, je třeba použít představitost (imaginaci) při jejich čtení, stejně jako to udělali jejich původní čtenáři.⁸⁸

Dle Hoyta je třeba přístupu k hermeneutice, který staví na tom, co odhalila historická studie, a zároveň poskytuje základ pro spojení současných zkušeností s textem Písma. Role imaginace může pomoci v tomto snažení. Používat imaginaci znamená, že je třeba dovolit, aby verbální obrazy textu vyvolávaly u interpreta a posluchače obrazy v mysli (mentální). Černošský kazatel byl a je mistr této metody. Kazatel je zvláště vyzýván k imaginativní interpretaci Písma. Pro společenství Písmo přichází k životu skrze obrazy, které používá kazatel.⁸⁹

⁸⁷ HOYT JR, Thomas. *Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition*. Minneapolis: 1991, s. 34

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ Tamtéž, s. 36

3.4. Postup imaginativní interpretace

Joseph Johnson Jr. afroamerický biblický učenec a biskup Metodistické episkopální církve zaznamenal 11 zásad výkladu Písma, které mu jako dědictví předal jeho otec. **Tyto zásady navrhují způsob přípravy na imaginativní použití Písma:**

1. Připravte se sama s oddaností a modlitbou, před setkáním s Písmem.
2. Přečtěte celou kapitolu, kde se text nachází.
3. Seznamte se se všemi příběhy, které vedli k textu a které po něm následovaly.
4. Jaké byly problémy, situace účastníků příběhu?
5. Přečtěte si nahlas biblickou pasáž, abyste slyšel/a Písmo a umožnil/a mu, aby k vám promluvil.
6. Objevte lidský element a božský element v situaci.
7. Musíte vidět, co viděl pisatel, cítit, co cítili účastníci příběhu a slyšet, co slyšeli.
8. Použijte svou imaginaci a vžijte se na místo pisatele a účastníků příběhu.
9. Představte si různé role hlavních postav příběhu a předstírejte, jako byste byl/a účasten/na, když se příběh poprvé vyprávěl.
10. Zeptejte se sama sebe touto otázkou „*Jaké zvláštní poselství přináší tato pasáž Písma svému lidu pro jejich uzdravení a obnovu?*”
11. Poté počkejte, až Bůh promluví.⁹⁰

Hoyt blíže nespecifikuje dané kroky, místo toho jejich funkci představuje na konkrétním biblickém příběhu v Janovi 20, 1-2. Tato pasáž popisuje Ježíšovo vzkříšení, jedná se o velmi krátký text, první návštěvy Ježíšovy hrobky. Obvyklá interpretace této pasáže se soustředí hlavně na historické problémy, které vyvstávají z komparace synoptických evangelií. Nejvíce se soustředí na problémy jako: Proč šla Marie Magdaléna sama? (V synoptických evangelií totiž měla doprovod). Na základě toho, že je hrobka otevřena, Marie Magdaléna vyvozuje, že je i prázdná a že někdo odnesl tělo Pána. Tato reference, že Ježíšovo tělo, je tělo *Pána* je zcela ironická. Když odkazuje na tělo Pána, měla by zároveň usoudit, že v té hrobce ani být nemůže. Je tedy pravděpodobně, že autor ač popisuje Mariin problém, zároveň označením titulu *Pán* dosvědčuje svou vlastní víru ve vzkříšení.⁹¹

⁹⁰ HOYT JR, Thomas. Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition. Minneapolis: 1991, s. 37

⁹¹ Tamtéž, s. 38

Komentáře též ukazují, že událost musí být chápána vzhledem k tomu, co následuje. Což je představení dalších záznamů, jak první křesťané přišli k víře a poznali vzkříšeného Pána. Vzhledem k úvodní funkci J 20, 1-2 a historickým problémům textu je tendence poměrně rychle přejít do zbytku kapitoly, která je teologicky mimořádně obsáhlá.⁹²

Zatímco postřehy z historicko-kritické metody mohou být bohaté, mohou být ještě bohatší za pomoci imaginativního studování obrazů v textu. Lze si všimnout, že Marie přišla k hrobu, ještě když byla tma. V ostatních evangeliích je zpráva o prázdné hrobce dobrou, značící život a naději, Marie přichází k hrobu za rozbřesku, či krátce po východu slunce. Zde v Janovi je stále temnota, realita uchopená představivostí a snadno spojená s představením prázdné hrobky jako špatné zprávy a znamení beznaděje a smrti. Tento symbol temnoty je velmi hojně obsažen v evangeliu, kde je Ježíš představen jako Slovo, které přišlo do světa jako život, který dává světlo lidstvu, světlo, které temnota nakonec nemůže překonat (J 1,4-5). Je pravda, že tuto představu světla a tmy mohou černoši a běloši interpretovat odlišně, ale jen stěží lze tyto obrazy v Janovi interpretovat jako rasistické. Míra, do jaké se člověk podílí na zkušenosti temnoty, mu umožňuje ocenit světlo projevu vzkříšeného Pána.⁹³

Z této ilustrace lze upozorovat, jak imaginace otvírá text směrem k transformaci člověka a společnosti. Interpretace se musí pohybovat od vysvětlení textu k obecnému chápání a transformaci interpreta. Jestliže Písmo oslovuje celého člověka, pak intelekt sám není dostatečný. Imaginace ve spojení s intelektem umožňuje, aby byl celý člověk osloven. Obrazy oslovují člověka v konkrétnosti života a přivádějí ho do kontaktu se smysly holistickým způsobem. Jestliže chce člověk jít za hranice rétoriky v komunikaci, která je částí černošské, nebo biblické tradice, je třeba se začít ptát, jak se lidé učí, slyší, reagují a vštěpují si nové vzorce chování.⁹⁴

Kromě jiných již zmíněných interpretačních strategií má používání imaginace tři hlavní přednosti:

(1) Pomáhá člověku otevřít Písmo tak, jak bylo zamýšleno ke čtení, ne proto, že poskytuje syrový materiál pro teologický nebo etický systém, ale pro formování církve, aby se společnost mohla transformovat.

⁹² HOYT JR, Thomas. Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition. Minneapolis: 1991, s. 38

⁹³ Tamtéž, s. 39

⁹⁴ Tamtéž, s. 39

(2) Písmo je dáno k dispozici všem, nejen elitní skupině specialistů.

(3) Když je Písmu dovoleno mluvit prostřednictvím svých různých obrazů a symbolů, evokativní síla těchto obrazů spolu se sociologickou mřížkou čtenáře vede k novým vzrušujícím významům a myšlenkám.⁹⁵

To znamená, že Písmo může mít nesčetné množství významů. Obrazy nelze definovat, ale myšlenky ano. Citlivost vůči obrazům znamená, že je třeba umožnit jiným osobám vyjádřit jejich interpretace, což může být pro člověka skutečně výhodné. Rozpoznání a dodržování sociopolitických, sociokulturních a myto-poetických základů pro biblickou interpretaci jsou příspěvky, které Afroameričané učinili a mohou poskytnout učencům, kazatelům a laikům.⁹⁶

⁹⁵ HOYT JR, Thomas. Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition. Minneapolis: 1991, s. 38

⁹⁶ Tamtéž s. 40

4. Spojitosti hagioterapie a imaginativní interpretace

Jelikož se ve své práci zabývám dvěma metodami a sekundárním cílem práce je validace jedné z nich na základě druhé, je důležité nalézt styčné průsečíky obou dvou. Metoda hagioterapie je již v praxi užívanou, má teoretické základy, které jí formují. Naproti tomu metoda imaginativní interpretace není nijak rozšířenou a v praxi neužívanou. V České republice se jí zaobírala pouze jedna kolegyně při vypracovávání své diplomové práce.⁹⁷ Jsem si vědoma toho, že aby se stala metoda imaginativní interpretace validní a v praxi použitelnou metodou, je třeba ji hlouběji rozpracovat, k tomu se v této konkrétní práci z důvodu rozsahu nedostávám. Tato práce se snaží metodu představit a zjistit, zda se pomocí jejích kroků člověk dokáže do biblických textů vžít podobně jako při hagioterapeutických skupinách a příběh tak může mít transformační charakter pro jeho život. Nesnaží se ale dostat na úroveň hagioterapie, která pracuje s psychoterapeutickými metodami a zaměřuje se na práci s klienty, kteří mají psychiatrickou diagnózu. Imaginativní interpretaci se v pojetí mé práce, snažím představit jako metodu, kterou lze využívat s věřícími klienty, jak již bylo výše řečeno, při spirituálně senzitivní práci, nebo při intervizi s věřícími pracovníky v pomáhajících profesích.

Metoda imaginativní interpretace by se dala připodobnit upravené hagioterapii, podle Dagmar Valuchové kterou jsem zmiňovala v předchozím textu.⁹⁸ Stručně zde jen připomenu, že ona a její kolega od roku 2014 vedou hagiogrupy v akademické farnosti Salvátor v Praze, kde klienti netrpí diagnostikovanou psychiatrickou diagnózou, struktura skupin je zde odlišná, ale zásady a základní principy jsou vždy shodné.

4.1. Shodné prvky hagioterapie a imaginativní interpretace

Pojetí Bible

Jak hagioterapie, tak imaginativní interpretace vnímají Bibli jakožto projekční plátno životní zkušenosti. Černoši slyšeli a četli slovo skrze existenciální realitu jejich útlaku. Obě dvě též vidí největší přínos v narativních pasážích Písma. Obě dvě popisují stejný motiv zrcadla, kdy člověk svůj život vnímá jako příběh a čtenář se tak s textem ztotožňuje, přesně jako to proběhlo v realitě u černošských otroků, kteří sami sebe spatřovali zejména v příběhu

⁹⁷ VIRAGO, Vendula. *Imaginativní interpretace Bible: Kniha Jonáš*, diplomová práce. Praha 2019.

⁹⁸ Viz. kapitola 2.2 *Historie hagioterapie*

o exodu. Tyto archetypální struktury, které jsou v textu obsaženy, umožňují poznat lépe sama sebe. S písmem tedy obě metody pracují velmi podobně.

Postup

I postup hagioterapie a imaginativní interpretace se od sebe velmi neliší. U obou se účastník nejprve seznámí s textem, v případě hagioterapie terapeut doplní informace o tom, co příběhu předcházelo a co následovalo. Účastník imaginativní interpretace si tyto příběhy přímo přečte. Obě dvě metody mají fázi imaginace, hagioterapie se na ní soustředí zejména při třetím čtení textu, pro imaginativní interpretaci to jsou kroky 8 a 9.⁹⁹ Závěrem u obou metod člověk přichází k tomu, jaké poselství příběh přináší.

Na základě společných témat vznikly čtyři otázky polostrukturovaného rozhovoru pro výzkumnou část práce viz. **Příloha 1 - Polostrukturovaný rozhovor**. Příloha specifikuje jednotlivé fáze hagioterapie a imaginativní interpretace, ze kterých otázky vycházely.

4.2. Úskalí imaginativní interpretace

Hoyt uznává, že při použití imaginativní interpretace s sebou nese i určitá rizika. Jedním ze zřejmých nebezpečí je, že by mohlo dojít k záplavě podivných interpretací. Církev by se mohla vrátit k určitému druhu subjektivity, která by vedla k eisegetickému fanatismu. Jeden způsob, jak zamezit takovým jevům je interpretace obrazů způsobem, jakým jsou v historicko-kritických výkladech Písma zvažovány další faktory. Protože se obraz vyskytuje v kontextu, je třeba tento kontext prozkoumat, než se bude člověk snažit obrazu porozumět. Např. Nebylo by možné interpretovat světlo a temnotu, kdyby nejprve nebyl interpretován kontext, ve kterém se obrazy nacházejí.

Tendence číst v textu, to co člověk chce je velkým problémem. Proto je třeba se naučit mít estetickou formaci, která člověka připraví na řízené uplatnění tvůrčí představivosti (imaginace). Umělci a básníci jsou v této věci napřed, možná by bylo funkční blíže prostudovat, jak tito lidé disciplinovaně využívali svou představivost.

4.3. Úskalí hagioterapie

Hagioterapie hovoří o podobném riziku jako imaginativní interpretace. Pomocí klíče biblických příběhů lze luštit spletité šifry života. Jasným a samozřejmým rizikem

⁹⁹ 8. Použijte svou imaginaci a vžijte se na místo pisatele a účastníků příběhu.; 9. Představte si různé role hlavních postav příběhu a předstírejte, jako byste byl účasten, když se příběh poprvé vyprávěl.

terapeutického přístupu k Bibli je možnost planého a obecného řečnění, filozofování či prázdného moralizování. Aby se tomu předešlo, akcentuje hagioterapie hlubinné a existenciální momenty. Nejde o to, problematizovat názory, postoje a prožitky, které biblický příběh ve čtenářích vyvolává. Spíše jde o snahu přiblížit se odpovědi na otázku, *proč* je vyvolává a na základě jaké *životní zkušenosti* je vyvolává.

O úskalích hagioterapie se velmi nehovoří. Osobně jako jedno z největších úskalí vnímám možnou projekci terapeuta do skupiny. Sama jsem hagioterapii absolvovala. Zajímavé bylo, že jsem měla vhled do toho, jak probíhal příběh Davida a Batšeby ve dvou skupinách, v jedné, které jsem se přímo zúčastnila a ve druhé zprostředkovaně skrze respondentky výzkumu. V obou dvou se však vyskytovala dvě podobná témata (*Urijáš, homosexuál?* a *Urijáš, fanatik?*), dalo by se tedy spekulovat nad tím, zda se nejedná o projekci terapeuta. Ať ano, či ne, zařadila bych možnou projekci mezi úskalí HG.

5. Interpretace biblického textu 2Sam 11

Doposud byly definovány obě dvě metody, jejich místo v kontextu SP a jejich styčné průsečíky. Pro výzkum je též důležité představit možné interpretace biblického úryvku. Uvedení rozličných výkladů umožní lepší porozumění textu. V kapitole uvádím širokou paletu možných výkladů textu, tato paleta má za cíl pomoci lepší orientaci a porozumění následným eisegezím jednotlivých respondentek.

Představím několik možných výkladů pasáže 2Sam 11. Jsem si zcela vědoma, že výkladů této pasáže existuje mnohem více, než zde uvádím. Snažila jsem se ale o co největší rozpětí možných interpretací. Nejprve bude představen rozbor jednotlivých biblických postav, následně se zaměřím na exegezi textu podle jednotlivých veršů, úryvek rozeberu i z pohledu historicko-kritické metody. Dále bude uveden výklad gematrický, výklad podle židovské mystické tradice, výklad podle Talmudu, feministickou interpretaci. V závěru kapitoly provedu krátký exkurz do následující kapitoly, která s textem bezprostředně souvisí.

Podle hagioterapie je právě příběh Davida a Batšeby nejstarším příkladem psychoterapie v dějinách lidstva: „*Král David se zamiluje do cizí ženy a má s ní dítě. Jejího muže nechá zabít v bitvě a ženu si vezme za manželku. Po čase k němu přijde prorok Nátan, který vypráví příběh. Boháč má pohostit návštěvu, nevezme však ovci ze svých velkých početných stád, ale ukradne ovečku chudého souseda. Král David říká, že ten muž je hoden smrti a musí všechno několikanásobně nahradit. V ten okamžik Nátan řekne: „Ale ten muž jsi ty.“ A král David změní svůj život.*”¹⁰⁰ I to byl jeden z důvodů, proč jsem pro svou práci vybrala právě tento příběh.

Doslovné citace delších textů se obvykle dávají do přílohy akademických prací, pro účely svojí práce jsem se však rozhodla celý úryvek z 2. knihy Samuelovy 11 uvést v textu práce, neboť je v přesném znění nezbytný pro lepší orientaci v některých následujících výkladech. V textu bylo zachováno i značení veršů, jelikož jeden z výkladů je rozbor textu verše po verši.

2. Kniha Samuelova, 11. kapitola

„¹Na přelomu roku, v době, kdy králové táhnou do boje, poslal David Jóaba a s ním své služebníky i celý Izrael, aby hubili Amónovce a oblehli Rabu. David však zůstal v Jeruzalémě. ²Jednou k večeru vstal David z lože a procházel se po střeše královského domu. Tu spatřil ze střechy ženu, která se právě omývala. Byla to žena velmi půvabného vzhledu.

¹⁰⁰ Český rozhlas. *I když lidé padnou podruhé nebo potřetí, vidím naději, říká „vynálezce“ hagioterapie Remeš* [online]. [cit. 2022-6-16]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/i-kdyz-lide-padnou-podruhe-nebo-potretri-vidim-nadeji-rika-vynalezce-hagioterapie-6519690>

³David si dal zjistit, kdo je ta žena. Ptal se: „Není to Bat-šeba, dcera Eliáмова, manželka Chetejce Urijáše?“ ⁴David pak pro ni poslal posly. Ona k němu přišla a on s ní spal; očistila se totiž od své nečistoty. Potom se vrátila do svého domu. ⁵Ta žena však otěhotněla a poslala Davidovi zprávu: „Jsem těhotná.“ ⁶David vzkázal Jóabovi: „Pošli mi Chetejce Urijáše.“ Jóab tedy poslal Urijáše k Davidovi. ⁷Urijáš k němu přišel a David se ho ptal, jak se daří Jóabovi, jak se daří lidu a jak se daří v boji. ⁸Pak řekl David Urijášovi: „Zajdi do svého domu a umyj si nohy.“ Urijáš vyšel z královského domu a za ním nesli královský dar. ⁹Urijáš však ulehl se všemi služebníky svého pána u vchodu do královského domu a do svého domu nezašel. ¹⁰Když oznámili Davidovi, že Urijáš do svého domu nezašel, otázal se David Urijáše: „Což jsi nepřišel z cesty? Proč jsi tedy nezašel do svého domu?“ ¹¹Urijáš Davidovi odpověděl: „Schrána, Izrael i Juda sídlí v stáncích, můj pán Jóab i služebníci mého pána táboří v poli. A já bych měl vstoupit do svého domu, jíst a pít a spát se svou ženou? Jakože jsi živ, jakože živa je tvá duše, něčeho takového se nedopustím!“ ¹²David Urijášovi řekl: „Pobud' tu ještě dnes, zítra tě propustím.“ Urijáš tedy zůstal v Jeruzalémě toho dne i nazítří. ¹³David ho pozval, aby s ním jedl a pil, a opil ho. On však večer vyšel a ulehl na svém loži se služebníky svého pána. Do svého domu nezašel. ¹⁴Ráno David napsal Jóabovi dopis a poslal jej po Urijášovi. ¹⁵V tom dopise psal: „Postavte Urijáše do nejtěžšího boje a pak od něho ustupte, ať je zabit a zemře.“ ¹⁶Jóab tedy obhlédl město a určil Urijášovi místo, o kterém věděl, že tam jsou vybraní válečníci. ¹⁷Vtom vytrhli mužové města a bojovali s Jóabem. Z lidu padlo několik Davidových služebníků, též Chetejec Urijáš našel smrt. ¹⁸Jóab poslal Davidovi zprávu o všem, co se v té bitvě stalo. ¹⁹Poslovi přikázal: „Vypovíš králi všechno o té bitvě.“ ²⁰On ti v návalu královského rozhořčení jistě vytkne: „Proč jste bojovali tak blízko města? Což jste nevěděli, že z hradeb střílejí?“ ²¹Kdo zabil Abímeleka, syna Jerúbešetova? Nebyla to žena, která na něho svrhla ze zdi mlýnský kámen, takže umřel v Tebesu? Proč jste se přibližovali k hradbám? ‘Pak řekneš: ‘Také tvůj služebník Chetejec Urijáš je mrtev.’“ ²²Posel šel, přišel k Davidovi a oznámil všechno, s čím ho Jóab poslal. ²³Posel Davidovi řekl: „Ti muži byli v přesile a vytrhli proti nám do pole, ale my jsme na ně dotírali až do vrat brány.“ ²⁴Vtom začali z hradeb na tvé služebníky střílet lučištníci a usmrtili několik královských služebníků. Také tvůj služebník Chetejec Urijáš je mrtev.“ ²⁵David řekl poslovi: „Vyříd' Jóabovi: ‘Nepokládej to za nic zlého, vždyť meč požírám tak i onak. Zesíl svůj boj proti městu a zboř je. ‘Posilni ho!’“ ²⁶Když Urijášova žena uslyšela, že její muž Urijáš je mrtev, nařikala nad svým manželem. ²⁷Jakmile však smutek pominul, David pro ni poslal, přijal ji do svého domu a ona se stala jeho ženou. Porodila mu pak syna. Ale v očích Hospodinových bylo zlé, co David spáchal.“

5.1. Rozbor vystupujících biblických postav

V hebrejštině má každé vlastní jméno specifický význam. Pro starověkého člověka bylo jméno znamením, šifrou povahy nositele, což vyjadřuje běžné úsloví *nomen - omen*. Podobně tomu je i s biblickými jmény, SZ počítá s hebrejským čtenářem, který tak jménům rozumí, proto se v ČEPu často objevují vysvětlivky jednotlivých jmen (např. Eva - *živa*). V talmudské době převládá snaha přisuzovat každé maličkosti v Písmu hlubokomyslný výklad, proto i každé jméno je vykládáno specificky.¹⁰¹ V této části budou rozebrána jména vystupujících biblických postav. Každou postavu jsem též stručně popsala, pro hlubší poznání textu.

5.1.1. David - דָּוִד

Jméno David vychází z hebrejského slova *dod*, což znamená strýc, milenec, pouze je zde vsunutě *wav*¹⁰² jakožto nosič hlásky *i*. David znamená *milý*, ale i *milenec*. *Milý* nejspíše souvisí s akkadským *dádu* milý, milovaný. David se ale i shoduje se slovem *dodí*, které se vyskytuje v Písni písní a znamená má milovaná, má nevěsta.¹⁰³

David zřejmě kraloval kolem roků 1013-973 př.n.l. dle biblického slovníku. Byl nejmladší syn Izaie Betlémského z pokolení Judova, vnuk Obédův, pravnuke Boazův a Rút moábské. Byl to druhý izraelský král a sjednotitel pokolení izraelských. Dle Písma zakladatel veleříše izraelské a starozákonní žalmista. Stal se předobrazem mesiášského krále, muž podle srdce Božího (1Sam 13,14), praotec Ježíšův.¹⁰⁴

Davidovská říše je v Bibli popsána jakožto velmi mocné a rozsáhlé království, nové historické poznatky, však tyto biblické informace nepotvrzují. Je třeba zabývat se i mimobiblickými zmínkami o něm, které neměli formu již stylizovaného vyprávění. Pravděpodobně šlo maximálně o skromné počátky nerozvinutého království, které vedl schopný válečník uplatňující partyzánský způsob boje na území judské vysočiny.¹⁰⁵

¹⁰¹ HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Praha: 2003, s. 7-10

¹⁰² Hebrejské písmeno *wav* se rovná číslu 6, v hebrejské abecedě znamená hák, v hebrejštině se ho jako háku užívá, nebo značí spojku "a", "i", tradice proto hovoří o tom, že šest dní stvoření spojilo svět, který byl před stvořením, s tímto světem a jeho lidmi, tedy se dnem sedmým. (Weinreb, 1999)

¹⁰³ WEINREB Friedrich. *Symbolika biblického jazyka: Úvod do struktury hebrejštiny*. Praha: 1999, s. 75

¹⁰⁴ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: 1956, s. 116

¹⁰⁵ MELMUK, Petr. *Dějiny textu a doby Starého Zákona*. Praha: 2011, s. 74-75

5.1.2. Batšeba - בַּת שֶׁבַע

Jméno Batšeba se skládá ze dvou slov: *bat* בַּת, znamená v hebrejštině *dcera* a *šeba* (ševa) שֶׁבַע znamená *sedm*, dá se to tedy doslovně přeložit jakožto *dcera sedmi*.¹⁰⁶ Šeba pochází od kořene š-v-a שֶׁבַע, což znamená být hojný, ale také přísahat, složit přísahu aj. Batšeba se dá tedy také přeložit jakožto *narozena sedmého dne (šabat)*; *dcera božské přísahy*, to může znamenat dcera Bohem slíbená.¹⁰⁷

Batšeba je dcera Eliamova, potom, co se provdala za Davida, stala se matkou čtyř synů: Šalomouna, Sammua, Sobaba a Nátana.¹⁰⁸ Dále se v Bibli vyskytovala spíše okrajově, například když se Adoniáš pokusil o uchvácení trůnu, který David slíbil Šalomounovi, Batšeba, povzbuzena Nátanem, informovala o spiknutí krále (1Kr 1,11n).¹⁰⁹

Dle Beneše je možné, že Batšeba měla, na základě události s Davidem špatnou pověst, neboť jí lid mohl považovat za strůjce Davidova neštěstí, je pravděpodobné, že měla strach z lidu. (1 Kr 1,21) Vládlo kolem ní určité podezření a napětí, to potvrzuje i 2. Paralipomenon., která všechny zmínky o Batšebě pečlivě zaretušovala. V 1 Pa 3,5 je zmíněna Bat-šúa, což je zřejmě zkomolené jméno Batšeby, jako Šalomounova matka.¹¹⁰

5.1.3. Urijáš - אֲוִיָּהּ

Jméno Urijáš je jménem pravověrného Izraelce, *ur* אֲוִי (obvyčejně *or*, ale to nemění písmena) znamená světlo, s koncovým *i*, což značí přivlastňovací zájmeno *můj* a *jahú* jakožto zkrácenina tetragramu JHWH יהוה, což je jméno Hospodina. *Uri-jahú* se dá tedy přeložit jako *Hospodin je mým světlem*. Je zde ale i důrazně označován jako *Chetejec*, nebyl tedy původem z izraelských pokolení. Prorok Ezechiel hovoří o *chetejském* původu Jeruzaléma (Ez 16,3.45), dá se tedy předpokládat, že Urijáš patřil k obyvatelům starého Jebúsu (2Sam 5,6nn) a připojil se k Davidovi po dobytí města. Práví se, že Jebús obývali

¹⁰⁶ WEINREB Friedrich. *Symbolika biblického jazyka: Úvod do struktury hebrejštiny*. Praha: 1999, s. 74

¹⁰⁷ HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Praha: 2003, s. 125

¹⁰⁸ 2Sam 12,24; 5,14; 1Pa 3,5; Mt 1,6

¹⁰⁹ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: 1956, s. 70

¹¹⁰ BENEŠ, Jiří. Dosazení Šalomouna na trůn. *Teologická revue*. Praha: 2012, **83**(4), s. 414

Jebúsejci, ale na el-amarnských tabulkách (14. st. př. n. l.) se objevuje chetejský vladař Jeruzaléma Abdí-chip. Vládnoucí vrstvu tak zde zřejmě tvořili Chetejci.¹¹¹

Jako jeho původní jméno uvádějí někteří badatelé Hurrian Arija. Jeho hebrejské jméno značí, že se stal ctitelům Hospodinovým (2Sam 23,39; 1Pa 11,41).¹¹²

5.2. Výklad po verších

1. verš

¹Joáb vede trestnou výpravu proti Amónovcům, David vydává rozkaz, ale sám zůstává doma. Město Raba bylo sídelní město královské. Čas této výpravy je neurčitý, je zde totiž užito hebrejského obratu *te-šúbat ha-šana* תְּשׁוּבַת הַשָּׁנָה, který může znamenat jednak *po uplynutí roku*, ale i tu část roku, v níž se obvykle vedly války. ČEP se drží novodobých překladů a překládá tento výraz jako *přelom roku*, tzn. dobu novoroční, která je posvátná a bezpochyby vhodná i pro vojenské tažení. Právě po sklizni byla zajištěna potrava.¹¹³

Král David se tohoto tažení však neúčastní, ač králové ve starém Orientě zpravidla vojsko vedli do boje (1Sam 8,20; 1Kr 22,29n). Navíc zde šlo o boj Hospodinův, na němž se Hospodinův pomazaný měl podílet.¹¹⁴

2.-4. verš

²⁻⁴ David ke své podvečerní procházce „*vstává z lože*“, starý Orient prakticky neznal pracovní dobu, každý pracoval tak, jak se mu to bylo příhodné. V době poledního žáru lidé odpočívali, protože se ani pracovat nedalo.¹¹⁵ V podvečer Izraelci vystupovali na ploché střechy svých domů, aby zde za příjemného vánku odpočívali, přemýšleli, modlili se. Omývání Batšeby, bylo, dle užitých výrazů, rituálním očišťováním, pravděpodobně po menstruaci. Způsob omývání viditelně v blízkosti paláce, ale asi nebyl zcela v pořádku.¹¹⁶ David zjišťuje ženinu totožnost prostřednictvím svých služebníků, možná jí vůbec neznal,

¹¹¹ BIČ, Miloš a kol. *Starý zákon: překlad s výkladem, sv. 5 - Knihy Samuelovy a První Paralipomenon*. Praha: 1977, s. 225

¹¹² NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: 1956, s. 1151

¹¹³ BIČ, Miloš a kol. *Starý zákon: překlad s výkladem, sv. 5 - Knihy Samuelovy a První Paralipomenon*. Praha: 1977, s. 224

¹¹⁴ BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu II*. Kostelní Vydří: 1996, s. 275

¹¹⁵ BIČ, Miloš a kol. *Starý zákon: překlad s výkladem, sv. 5 - Knihy Samuelovy a První Paralipomenon*. Praha: 1977, s. 224

¹¹⁶ srov. Ez 23,38-40

nebo si jen ověřuje svou domněnku. Je-li její muž jedním ze třiceti Davidových důstojníků (2Sam 23,39) a bydlel-li v sousedství paláce, mohl ji král znát od vidění. David jedná prostřednictvím svých posílů, což není zcela tajné, přesto má celá věc zůstat utajena. Žena poté ihned odchází domů.¹¹⁷

5.-13. verš

⁵⁻¹³Král v Izraeli nestojí mimo zákony, ani nad zákonem, naopak je pod Hospodinův zákon postaven jako první (Dt 17,18nn), tento zákon vyhlašuje za cizoložství trest smrti: „*Když bude přistižen muž, že ležel s vdanou ženou, oba zemřou: muž, který ležel se ženou, i ta žena. Tak odstraníš zlo z Izraele.*” (Dt 22,22). A právě proto, když se David dozvídá, že Batšeba je těhotná, snaží se najít východisko. Chce věci zařídit tak, aby Urijáš vešel ke své ženě a spal s ní. Tímto činem by se však provinil proti přepisům Zákona o Hospodinových bojích a propadl by smrti. Urijáš si je vědom Božího zákona a chce jej plnit, a tak tuto nabídku nepřijímá.¹¹⁸

Válka má pro Izraelity, podle Biče, zvláštní smysl, nejde o rozšiřování prostoru a získávání nových hospodářských zdrojů, ani o posílení politického vlivu. Jde tu především o Hospodinovu svrchovanost a uplatnění jeho nároků. Byla-li válka náboženskou záležitostí, nemohl se jí zúčastnit každý a platily pro ni zvláštní zákony. Válečníci se na tažení připravovali jako na bohoslužbu, kdy byl především zakazován styk se ženami:¹¹⁹ „*Žen jsme se nedotkli už předtím. Když jsem odcházel, byla těla členů družiny svatá.*“ (1Sam 21,6). Rodokmen Ježíše Nazaretského dává Urijášovi čestné místo (Mt 1,6), jméno Batšeby však zcela vynechává a nahrazuje jej obratem „z ženy Urijášovy“.¹²⁰

14.-17. verš

¹⁴⁻¹⁷Králi lest nevychází a Urijáš proto musí zemřít. Smrt Urijáše však musí být naprosto zamaskována, aby na krále nepadl stín podezření. „*Utajený hřích plodí hřích další.*“ Král je odpovědný nejen za smrt Urijáše, ale i za smrt druhých padlých.¹²¹

¹¹⁷ BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu II.* Kostelní Vydří: 1996, s. 275-276

¹¹⁸ BIČ, Miloš a kol. *Starý zákon: překlad s výkladem, sv. 5 - Knihy Samuelovy a První Paralipomenon.* Praha: 1977, s. 225

¹¹⁹ BIČ, Miloš. *Palestina od pravěku ke křesťanství.* Praha: 1948, s. 320-321

¹²⁰ BIČ, Miloš a kol. *Starý zákon: překlad s výkladem, sv. 5 - Knihy Samuelovy a První Paralipomenon.* Praha: 1977, s. 225

¹²¹ BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu II.* Kostelní Vydří: 1996, s. 276

18.-25. verš

¹⁸⁻²⁵Velitel po svém poslu posílá zprávu o vykonaném rozkazu. Úmyslně též prikazuje, aby podal zprávu o smrti několika Davidových bohatýrů, tímto činem jakoby se zříkal odpovědnosti. Joáb si myje ruce i před poslem, věděl, že to byl nerozum, ale plnil rozkaz. Když král vzplane hněvem, má posel zmínit smrt Urijáše. Septuaginta¹²² disponuje delším textem, kde líčí scénu před králem skoro doslova tak, jak to Joáb očekával. V textu hebrejském naproti tomu posel hovoří krátce a po svém, ihned připojuje dovětek o smrti Urijášově. Podle toho zní i Davidova odpověď, kde uklidňuje Joába a vyzývá k dobytí města.¹²³

26.-27. verš

²⁶⁻²⁷Nárek nad zemřelým obvykle v Izraeli trval sedm dní.¹²⁴ Po uplynutí těchto dní se Batšeba stává Davidovou zákonitou manželkou. Před lidmi se zdá být všechno v pořádku, před Soudcem nejvyšším je ale velmi zlé, to co král provedl.¹²⁵

5.3. Historický pohled

Příběh Davida a Batšeby z hlediska historie rozebírá například Israel Finkelstein ve své knize *David a Šalomoun*. Hovoří o tom, že milostný příběh Davida a Batšeby dává smysl pouze ve výrazně dvorském prostředí. Každý detail příběhu, už od chvíle, kdy král ze střechy paláce pozoruje koupající se krásnou ženu a posílá pro ni z královského paláce, až po smrt podvedeného manžela během obléhání hlavního města Amónovců (Raby), odráží prostředí a události královského způsobu života, jež se objevil teprve v 9. století př.n.l. Nelze zjistit, jestli David doopravdy měl či neměl milostný poměr se ženou jménem Batšeba. Řada vědců upozornila, že příběh o tom, jak se David za svůj hřích kál a jak Batšebin syn Šalomoun nastoupil po Davidovi na trůn, představoval, silné politické prohlášení, jež legitimizovalo Šalomounovu rodovou linii. Baruch Halpern tento příběh interpretoval jakožto promyšlenou propagandu Šalomounových stoupenců, chtěli pomocí něho čelit pověstem, že Šalomoun nebyl synem Davida, a tím pádem ani davidovské královské krve. Finkelstein se domnívá,

¹²² Septuaginta = řecký překlad hebrejského Tanachu

¹²³ BIČ, Miloš a kol. *Starý zákon: překlad s výkladem, sv. 5 - Knihy Samuelovy a První Paralipomenon*. Praha: 1977, s. 226

¹²⁴ srov. Gn 50,10; 1Sam 31,13

¹²⁵ BIČ, Miloš a kol. *Starý zákon: překlad s výkladem, sv. 5 - Knihy Samuelovy a První Paralipomenon*. Praha: 1977, s. 226

že ačkoli je příběh starý, dnešní formy nabyt v mnohem pozdějším období judských dějin, neboť prostředí do kterého je příběh zasazen by připadalo známé pouze těm, kdo dobře znali život královského dvora a válečná tažení profesionálního vojska.¹²⁶

5.4. Gematrický výklad

Velmi zajímavý pohled na příběh Davida a Batšeby poskytuje Friedrich Weinreb, ve své knize *Symbolika biblického jazyka*. Představuje zde stručný, ale spolehlivý úvod do chasidské větve židovské Kabaly. Kabala bývá často neprávem spojovaná s bludným mysticismem, význam tohoto slova je ve Weinrebově pojetí spíše *tradice* či *podání*.¹²⁷

Nejvíce při svém výkladu pracuje s gematrií. Gematrický výklad využívají zejména rabíni, lze ho definovat jakožto metodu, která ke každému písmenu vybraného slova přisuzuje číselnou hodnotu. Díky této hodnotě dochází k odhalení vedlejšího významu slova.¹²⁸

Jak již bylo řečeno, jméno Batšeba doslova znamená *dcera sedmi* jejím manželem je Urijáš. *Ur* (*or*) je světlo, které se zjevuje prvního dne stvoření a představuje pohyb, který přichází do tohoto světa chaosu. Jak jsem již výše zmínila koncové *jahú* je zkratka Božího jména, jméno Urijáš se tedy znamená „světlo Hospodinovo“. Urijáš je Chetita חֵתִיתָ (hachittí), první písmeno *he* s *a* חָ značí určitý člen, který se vždy píše dohromady se slovem, k němuž náleží. Tradice vykládá toto pravidlo poučkou, má se tím vyjadřovat, že poznání věci tohoto světa představují jen polovinu věci samé. Takové *he* je jen jedním ze dvou *he*, které se nachází v Božím jméně JHWH יהוה, v jak již bylo řečeno, hebrejštině má každé písmeno i svou číselnou hodnotu, převod tetragramu na čísla by vypadal takto: 10-5-6-5, pětka je vždy jen jedna polovina, druhá je skrytá. Urijáš *ten* Chetita je nejen zde, ale i jinde. Teprve oba dva, zjevný i skrytý, tvoří celek. Ve slově Chetita se objevuje především číslo osm, *chét*. *Chití* חֵתִיתָ lze přeložit z *osmi*, z *osmičky*. Urijáš Chetejský je tedy doslova: „světlo Hospodinovo z osmi“ a ten je manželem „dcery sedmi.“ Tím se otvírá zcela nový význam. Urijášova žena, dcera sedmi, označuje svět pozemský.¹²⁹

¹²⁶ FINKELSTEIN, Israel a Neil Asher SILBERMAN. *David a Šalomoun: počátky mesianismu ve světle moderní archeologie*. Praha: 2010, s. 93-94

¹²⁷ WEINREB Friedrich. *Symbolika biblického jazyka: Úvod do struktury hebrejštiny*. Praha: 1999, s. 6

¹²⁸ OEMING, Manfred. *Úvod do biblické hermeneutiky: cesty k pochopení textu*. Praha: 2001, s. 112

¹²⁹ WEINREB Friedrich. *Symbolika biblického jazyka: Úvod do struktury hebrejštiny*. Praha: 1999, s. 74 -75

David, který stojí ve spojitosti s Vykupitelem, spatřuje Batšebu, která představuje ženství tohoto světa, zevní krásu, harmonii světa, nechá se přemoci a chce ji mít. Tento svět však patří Urijášovi, světlu Hospodinovu, osmému dni. David pošle Urijáše do boje, aby se ho zbavil, ví, že ve válce za tento svět padne. Lstí se mu ho podaří nasadit do první linie. Tím dosáhne toho, že Batšeba, čili tento svět, patří jemu. Dle Weinreba je jasné, že David jednal zle, ale stejně jako v souvislosti s jezením ze stromu poznání vysvítá, že to tak nejspíše má být, protože jinak by Vykupitel nepřišel. Stejně tak by se dalo říci, že člověk ze stromu poznání jíst musí. Bůh člověku žehná „*Plod'te se a množte se a naplňte zemi.*“ (Gn 1, 28) Zároveň mu však zakazuje jíst ze stromu poznání. Kabala se tímto rozporem zabývá, člověk žije ve světě protikladů; nesmí konat zlo, ale zlo má přesto svůj smysl.¹³⁰

David uchvátí svět, je si ale vědom, že tento svět náleží jinému. Tuší však, že z tohoto svazku vzejde Vykupitel. První syn s Batšebou sice umírá, ale David ví, že je to následkem jeho viny, a proto může druhého syna, Šalomouna, nechat naživu. Což dokazuje, že vše, co se na tomto světě děje, má svůj smysl, který přerůstá pouhou historií. Všechno se nakonec děje pro Vykupitele.¹³¹

Urijáš představuje něco mimořádného, jelikož to co se s ním děje, nese pečeť jiného světa. Tak je to se vším, co se v Bibli líčí, proto se též praví že veškeré biblické příběhy žijí především v člověku samém. Člověk má v sobě hledat Batšebu a Urijáše, Davida a Šalomouna. Tyto postavy jsou dle Weinreba jen podoby celku v nitru člověka. Říká se, že v člověku je už od počátku přítomno všechno. Nelze tedy říci, že biblické události se jednou staly a dnešnímu člověku již nic nepřináší. Lze to srovnat s naukou o dědičnosti, která učí, že všichni předkové od nejstarších časů žijí v člověku. Bible pomocí svých příběhů učí, jak je uspořádán člověk a svět. Tohoto uspořádání lze dosáhnout pouze, pokud se bude ptát po smyslu těchto příběhů. Proč člověk uchvacuje Batšebu, jež patří Urijášovi Chetitovi? Musí ji uchvátit, neboť jinak by se nikdy nenarodil Šalomoun ani Vykupitel. Nějak se to stát musí.¹³²

5.5. Židovská mystická tradice

Holubová ve svém příspěvku v Theologické revue hovoří o pojetí Davidova selhání v židovské mystické tradici, kde má král David nezastupitelné místo. David byl silným

¹³⁰ WEINREB Friedrich. *Symbolika biblického jazyka: Úvod do struktury hebrejštiny*. Praha: 1999, s. 75-76

¹³¹ Tamtéž, s. 76

¹³² Tamtéž, s. 77

panovníkem oddaným Hospodinu, dle kabalistů jsou jeho život a skutky prodchnuty touhou prosazovat suverénní Boží vládu. Autoři a editoři Sefer Zohar¹³³ přikládali osobnosti Davida zásadní důležitost, protože byla osoba Davida tak vysoko hodnocená, mnozí řešili jak vyložit Davidovo osobní selhání v případě Batšeby a Urijáše. Dle knihy Zohar II:103a-b Davidova duše vzešla z femininního aspektu Božího pleromatu. V Davidovi dle židovské mystiky dřímá odkaz prvního člověka Adama. David v Urijášovi Chetejském rozpoznává, že právě on je hadem, který svedl Evu a Batšeba je převtělením Eviným. David o sobě věděl, že je převtěleným Adamem, tzn. Eviným chotěm. A proto chtěl Batšebu odejmout od Urijáše, jelikož ona byla skutečnou družkou pro Davida. Důvodem, proč byl od Nátana pokárán byl ten, že nevydržel čekat a k Batšebě vstoupil, aniž by vykonal tikun.¹³⁴ Nejprve měl z Batšeby sejmout nečistotu hada a až poté k ní vstoupit a ulehnout s ní, jelikož ale nepočkal, jejich první syn zemřel, neboť na něm ulpělo něco z poskvrnění hadova.¹³⁵

Mnohému se lze přiučit z židovské výkladové tradice, prvními adresáty těchto textů byli Židé. V midraších (židovských výkladech) se lze dočíst: „*Jak je možné, že David zhřešil? Abychom se od něj poučili, jak se napravit.*“

5.6. Výklad dle Talmudu

V Talmudu se uvádí, že kdokoliv říká, že král David zhřešil, ten se mýlí.¹³⁶ Příběh je zasazen do vojenského tažení proti Amonovcům, podle některých komentátorů tak Davidův hřích začal již tím, že král David zůstal ve svém paláci a netáhl v čele armády. Tento akt někteří připodobňují k tomu, jak lid zhřešil u zlatého býčka, když Mojžíš odešel (Ex 32, 1-14), neboť lid a jeho vůdce patří k sobě. V příběhu Davida a Batšeby se nejedná jen o jeden hřích, nýbrž o hřích, který plodí hřích další. Divecký uvádí, že židovští vojáci se, dle Talmudu, před tažením do války povinně rozváděli se svými manželky, pro případ, že by byli zajatí, nebo ztraceni. Díky tomu se jejich ženy mohly znovu provdat a nezůstaly tak opuštěné. Batšeba byla tedy po formální stránce věci volnou ženou. David svým činem

¹³³ Kniha Zohar = rozsáhlý soubor spisů, mystický midraš (psaný převážně aramejsky) s obrovským spirituálním nábojem. (Holubová, 2015)

¹³⁴ Tikun = hebrejsky náprava, jejíž cílem obnova původní harmonie stvoření, která byla narušena působením zlých sil (Religionistická encyklopedie. *Tikun* [online]. [cit. 2023-1-8]. Dostupné z: [https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/tikun_\(JKI-J\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/tikun_(JKI-J)))

¹³⁵ HOLUBOVÁ, Markéta. Král David v židovské mystické tradici. *Teologická revue*. Praha: 2015, **86**(1), s. 90-99

¹³⁶ Traktát Šabat 56a

zlehčil institut povinných rozvodů. Neboť muži do války odcházeli s vírou, že jim jejich ženy zůstanou věrné, i když budou formálně rozvedené. Povinný rozvod měl uchránit ženy, které by zůstaly opuštěné, aby se mohly znovu vdát a mít zázemí.¹³⁷

Pokud si Urijáš zasloužil smrt, měl být nejprve souzen, bylo zřejmé, že ve válce může padnout, to každý velitel ví, ale nikdy nemůže nikoho posílat na jistou smrt, která je formálně zahalena do legitimních rozkazů. Davidův hřích měl dvě složky, veřejnou a soukromou, David však posléze uznal svou chybu a otevřel cestu k nápravě, stal se ještě více vzorným kajícím.¹³⁸

5.7. Feministická interpretace

Za posledních sto let se pozice ženy, oprávněně, radikálně změnila. Ženy se bránily tomu, aby jim byl nadále zamezován přístup ke vzdělání a zaměstnání. Tento společenský vývoj našel odezvu v církvi v poválečných letech a odrazil se v novém úsilí o porozumění Bibli. Výsledkem tohoto vývoje je *feministická teologie*, která se převážně zaměřuje na kritiku „mužské teologie.“¹³⁹

V pohledu feministické teologie se z příběhu o Davidovi a Batšebě stal, díky fantazii mužských interpretů, záznam dějin jednoho svedení. Aniž by text dával nějakou indicii, automaticky se Batšebě připisuje, že se na střeše koupala záměrně, což přináší rozpoznání, že se musela svléci. Z ženy, oběti královny smyslnosti, se implicitně (někdy i explicitně) stává pachatelka, jež lstí a „ženskou koketerii“ probouzí v nebohém Davidovi rozum zatemňující vzednutí hormonů, a to ho dovádí k Batšebou naplánovanému (zlo)činu. Dle feministické interpretace se tento přístup zrcadlí i ve výtvarném umění. Zde je Batšeba znázorňována jako stále protřelejší a svůdnější žena, její pózy jsou odvážnější, a také textilií na jejím těle stále ubývá. Dalo by se říci, že bezmocný David je všehoschopnou Batšebou „dálkově ovládán.“ Odtud jak jinak se odvíjejí výklady o roli této svůdnice při intronizaci jejího syna Šalomouna (1Kr 1). Feministická interpretace příběhu přichází s oprávněným podezřením, že neutrální formulace „*mýt se*“ (*rachaz*) byla nahrazena tendenčním „*koupat se nahý*“, což ulehčilo králi, ale přitížilo Batšebě.¹⁴⁰

¹³⁷ DIVECKÝ, Jan. *Králové Izraele - Příběhy biblických hrdinů*. Praha: 2006, s. 116-117

¹³⁸ Tamtéž, s. 117

¹³⁹ OEMING, Manfred. *Úvod do biblické hermeneutiky: cesty k pochopení textu*. Praha: 2001, s. 149

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 153-154

5.8.Exkurz: následující příběh

S příběhem 2Sam 11, bezprostředně souvisí následující 12. kapitola (zejm. 2Sam 12, 1-25). Účastnice hagioterapie byly seznámeny s následky činů Davida a Batšeby a Účastnice imaginativní interpretace tento příběh v rámci metody přímo četly. Proto mi přijde důležité zde tento příběh velmi stručně představit. Příběh pojednává o tom, že dítě Davida a Batšeby zemřelo a prorok Nátan vyjevuje Davidovi podobenství.

Podle textu se David, dle názoru svých služebníků, chová naprosto nečekaně. Po onemocnění dítěte se postí, leží přes noc na zemi, jakoby vůbec netušil, že dítě má zemřít, tak jak mu ohlásil prorok ve 14. verši. Verš harmonicky nenavazuje na verš předchozí, kde se David přiznává ke svým hříchům a Nátan jej ujišťuje o Hospodinově odpuštění. Bezprostředně potom však následuje zdůvodnění smrti dítěte Davidovým proviněním. Též je zvláštní, že se text ocitá jaksi osamocený, je velmi vzdálený od jiných trestů, o kterých již byla řeč ve verších 2Sam 12,10-12. Čtrnáctý verš se zcela vymyká, je možné, že je pozdějším dodatkem, který měl propojit Nátanovo vystoupení s následujícím vyprávěním o nemoci a smrti prvního Davidova dítěte s Batšebou. Když David dosáhl vysokého věku,¹⁴¹ bylo nutno zohlednit tuto skutečnost. Lze se domnívat, že se jednalo o rozšíření třináctým veršem – vyznání Davida, Nátanův příslib Hospodinova odpuštění a zrušení trestu smrti. David zůstal naživu, avšak své zločiny musel vyvážit náhradou (2Sam 12,6) v podobě smrti prvního dítěte Batšeby (2Sam 12,14). Tyto dva verše jsou asi nejmladším rozšířením dřívějšího textu.¹⁴²

Nátan Davida pokárá a David řekne „Zhřešil jsem proti Hospodinu.” Nátan Davidovi pravil: „Týž Hospodin hřích s tebe sňal. Nezemřeš.” Rabi Elija z Vilna, jeden z největších rabínských mudrců, poznamenává, že v masoretském textu je po Davidově výroku mezera. Po krátkém vyznání mu bylo odpuštěno, neboť Bůh slyšel jeho mlčení a znal hloubku jeho zkroušenosti. Mezi pokáním a milostí leží oblak nevědění.¹⁴³

¹⁴¹ srov. 1Kr 1,1 a 2, 10n

¹⁴² PRUDKÝ, Martin a HELLER, Jan. *Obtížné oddíly Předních proroků*. Kostelní Vydří: 2013, s. 209-210

¹⁴³ FRY, Helen P. *Čítanka židovsko-křesťanského dialogu*. Praha: 2003, s. 95

Praktická část

6. Empirická část

V této části práce představím nejprve výzkumnou otázku a cíle výzkumu, následně výzkumnou metodu IPA. Jelikož metoda je metodou otevřenou, její autoři podporují výzkumníka, aby sám užíval vlastních kreativních nápadů. Rozhodla jsem tak sama učinit, má práce skládá ze dvou výzkumů a jejich následného porovnání, jelikož IPA pracuje s komparací trsů témat jednotlivých respondentů, rozhodla jsem se v tomto duchu učinit i porovnání trsů, které vzniknou z obou skupin a napříč respondentkami obou metod.

Dále uvedu, podle jakého vzorce jsem vybírala respondentky, jakým způsobem jsem data sbírala a jakých zásad jsem se při výzkumném procesu držela. Také zde budou zmíněny limity výzkumu a procesu analýzy. V závěru kapitoly budu reflektovat svou vlastní zkušenost s textem, s hagioterapií a s individuální imaginativní interpretací a představím specifika výpovědí jednotlivých respondentek.

6.1. Výzkumná otázka a cíle výzkumu

Výzkumná otázka v interpretativní fenomenologické analýze se ptá, jak jedinec, nebo skupina vnímají či prožívají určitou situaci, se kterou jsou konfrontováni, a jak této zkušenosti přisuzují smysl. Výzkumná otázka se zaměřuje spíše na význam, než konkrétní příčiny a důsledky, měla by explorovat a nikoli objasňovat.¹⁴⁴

Na základě této premisy byla definována hlavní výzkumná otázka diplomové práce: „*Jakou žitou zkušenost mají věřící účastníci hagioterapeutické skupiny a věřící účastníci individuální imaginativní interpretace s biblickým textem v 2Sam 11?*”

V rámci základní výzkumné otázky byly definovány čtyři dílčí výzkumné otázky:

- „*Jakou zkušenost mají účastníci hagioterapeutických skupin?*“
- „*Jakou zkušenost mají účastníci individuální imaginativní interpretace?*“
- „*Shodují se zkušenosti účastníků hagioterapeutické skupiny a účastníků individuální imaginativní interpretace v konkrétních tématech?*“
- „*Pokud ano, v jakých?*“

¹⁴⁴ KOUTNÁ KOSTÍNKOVÁ Jana a Ivo ČERMÁK. Interpretativní fenomenologická analýza. In: ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno:2013, s. 12

Primárním cíl, vycházející ze základní výzkumné otázky práce, je deskripce zkušeností, které zažívají účastníci hagioterapeutické skupiny a účastníci individuální imaginativní interpretace s biblických textem v 2Sam 11.

Sekundárním cílem je validace metody individuální imaginativní interpretace na základě hagioterapie. Jinými slovy řečeno, práce se snaží na základě již funkční a v praxi využívané metody hagioterapie, validovat metodu imaginativní interpretace, která není metodou oficiální a v praxi užívanou. Práce si klade za cíl zjistit, zda i tato metoda může dosahovat takových kvalit, jako metoda hagioterapie a může tak být v praxi použitelná.

6.2. Výzkumná metoda

Pro svou diplomovou práci jsem se rozhodla využít kvalitativní metody interpretativní fenomenologické analýzy, neboť nejvíce odpovídá záměru mé práce.

6.2.1. Interpretativní fenomenologická analýza

IPA se zaměřuje na porozumění žité zkušenosti člověka. Napomáhá detailnímu zkoumání toho, jak jedinec utváří význam vlastní zkušenosti, a tím umožňuje porozumět určité události, či procesu neboli fenoménu. Přístup byl rozvíjen v 90. letech Jonathanem A. Smithem. Počátky analýzy jsou spojeny s psychologií zdraví, v současné době se však aplikuje i na oblast psychoterapie, klinické psychologie a dalších. Vznikla kvůli potřebě fenomenologického přístupu, jež by umožňoval podrobné zkoumání subjektivní zkušenosti, který by zároveň byl přístupný výzkumníkům, bez hlubokých filozofických znalostí. IPA poskytuje prostor pro kreativitu a svobodu výzkumného procesu. IPA se zakotvuje ve třech zdrojích, a sice ve fenomenologii, hermeneutice a idiografickém přístupu.¹⁴⁵

Souvislost s **fenomenologií** se projevuje v hledání jedinečné (individuální) zkušenosti člověka, jakým způsobem konkrétní člověk, v konkrétním kontextu a čase zažívá svět. Žitá zkušenost je tedy klíčovým pojmem, jež má původ v Husserlově fenomenologii. Metoda fenomenologického popisu je v souladu s Heideggerovým pojetím fenomenologie, kterou lze považovat za most mezi fenomenologií a **hermeneutikou**, IPA je tak úzce spojena s interpretací. Výzkumník tedy fenomenologicky zkoumá zkušenost člověka z jeho perspektivy, ale zároveň si uvědomuje, že jeho zkušenost a pohled na svět hrají ústřední roli. Přiznává, že jeho osobní přesvědčení, postoje a interpretace jsou nezbytné k tomu, aby mohl

¹⁴⁵ KOUTNÁ KOSTÍNKOVÁ Jana a Ivo ČERMÁK. Interpretativní fenomenologická analýza. In: ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Brno:2013, s. 9

porozumět žité zkušenosti druhého. Není možné dosáhnout čistého popisu zkušenosti, jako v tradiční fenomenologii, v rámci IPA je zkušenost výsledkem společného sdílení výzkumníka a participanta.¹⁴⁶ Primárním cílem je ale porozumění zkušenosti participanta. Závěry jsou vždy dočasné, což analýzu činí vždy subjektivní.¹⁴⁷

Součástí procesu je práce s **hermeneutickým kruhem** a tzv. dvojí hermeneutika. Respondent se totiž snaží porozumět své zkušenosti a zároveň se výzkumník snaží porozumět tomu, jakým způsobem k tomuto porozumění dospívá respondent.¹⁴⁸

Idiografický přístup se v IPA projevuje zaměřením na konkrétní jedince, kteří zažívají specifickou situaci. IPA nejprve detailně prozkoumá jeden případ a poté přechází k analýze případu dalšího.¹⁴⁹

6.3. Výzkumný vzorek

IPA obvykle pracuje s nízkým počtem respondentů, podstatná je též homogenita vzorku. Co se velikosti vzorku týče, pro studentské magisterské diplomové práce se doporučuje vzorek o 3-6 respondentech, ten umožňuje detailní analýzu každého případu.¹⁵⁰ Pro svou práci jsem se tak rozhodla využít 3 respondentky z hagioterapeutické skupiny a 3 respondentky z imaginativní interpretace.

Ve výzkumu jsem zvolila metodu záměrného výběru, cíleně jsem tedy vybrala respondenty podle jejich určitých vlastností.¹⁵¹ Snažila jsem se o co největší homogenitu vzorku. Pro účast ve výzkumu byla zvolena následovná kritéria: respondentka by měla být věřící žena, ve středním věku, z oboru pomáhajících profesí. Pro bližší určení je nutné tyto termíny specifikovat.

¹⁴⁶ Z povahy IPA vyplývá, že i výzkumník je participantem, zde je však rozlišeno, pro lepší orientaci.

¹⁴⁷ KOUTNÁ KOSTÍNKOVÁ Jana a Ivo ČERMÁK. Interpretativní fenomenologická analýza. In: ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Brno:2013, s. 10

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 11

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 12

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 14

¹⁵¹ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: 2006, s. 135

Věřící žena - pojem věřící je velice širokým pojmem, v této práci tento pojem označuje ženu, která se může, ale nemusí hlásit ke konkrétní konfesi, ale má víru v Boha.

Střední věk - za střední věk se obvykle považuje vývojové stádium mezi 45 a 60 lety života.¹⁵² V práci jsem se tímto rozmezím řídila.

Pomáhající profese - psychologický slovník označuje tento termín jako „*souhrnný název pro veškeré profese, jejichž teorie, výzkum a praxe se zaměřují na pomoc druhým, identifikaci a řešení jejich problémů a na získávání nových poznatků o člověku a jeho podmínkách k životu, tak aby pomoc mohla být účinnější; patří sem lékaři, zvl. psychiatři, psychologové, sociální pracovníci, speciální pedagogové; šířeji i fyzioterapeuti, balneologičtí pracovníci apod.*“⁴⁵³ V tomto kontextu byly vybrány i respondentky, byly mezi nimi samozřejmě sociální pracovnice, ale navíc i duchovní a zdravotní sestry.

Pro respondentky hagioterapie navíc byla nutná účast na hagioterapeutických skupinách. Všechny respondentky z hagioterapie již několik let docházely na sebezkušenostní večerní kurzy hagioterapie. Účastnice imaginativní interpretace jsem vybrala ze svého okolí, snažila jsem se o tom, aby všechny z nich již měly nějaké zkušenosti s četbou Písma a byla pro ně tak práce s textem jednodušší.

6.4. Sběr dat

Pro účely své práce jsem využila jako metodu sběru dat **polostrukurovaný rozhovor**. Tato metoda je nejčastěji využívanou metodou, neboť je velmi flexibilní. Respondentovi dává dostatek prostoru k tomu, aby mohl volně hovořit a rozvíjet své myšlenky. Respondenta je třeba považovat za experta ve vztahu ke své zkušenosti. Zkušenost je zkoumána jako fenomén. Klíčovým je doslovný přepis nahrávky, neboť obsah rozhovoru je zásadní.¹⁵⁴ Všechny respondentek jsem se ptala na stejné otázky, viz. **Příloha č. 1 - Polostrukurovaný rozhovor**. Otázky byly vytvořeny tak, aby na ně bylo možné odpovědět jak po hagioterapeutické skupině, tak po individuální imaginaci. Snažila jsem se nalézt styčné body těchto dvou metod.

Realizace výzkumu probíhala u každé skupiny mírně odlišně. Bylo třeba, aby se účastnice hagioterapie přizpůsobily času realizace výzkumu, neboť pro účely práce bylo

¹⁵² Slovník cizích slov. *Pojem střední věk* [online]. [cit. 2022-5-16]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/stredni-vek>

¹⁵³ HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha: 2000, s. 185

¹⁵⁴ KOUTNÁ KOSTÍNKOVÁ Jana a Ivo ČERMÁK. Interpretativní fenomenologická analýza. In: ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno:2013, s. 15

zásadní, aby rozhovor proběhl v co nejkratší možné době po tom, co příběh proběhl ve skupině, maximálně však týden potom. Bylo zásadní, aby měly respondentky příběh stále v živé paměti. Příběh proběhl ve skupině dne 9. května 2022 a na základě volby respondentek 11. května 2022 proběhl rozhovor se všemi odděleně. Délka rozhovorů se různila, průměrně ale rozhovory s účastnicemi hagioterapie trvaly cca 55 minut (nejkratší rozhovor trval 45 minut a nejdelší 70 minut). Dva z rozhovorů probíhaly osobně a jeden, z důvodu vzdálenosti, online formou.

U respondentek imaginativní interpretace bylo jednodušší domluvit dobu rozhovoru, jelikož probíhala individuálně. Účastnice si zvolily datum výzkumu, den předem dostaly podklady pro imaginaci, viz. **Příloha č. 2 - Podklady pro Individuální imaginativní interpretaci**, byly obeznámeny s průběhem výzkumu, byla jim vysvětlena imaginativní interpretace a s textem již následně pracovaly samy podle uvedených kroků. O den později proběhl samotný rozhovor. Se všemi respondentkami proběhl rozhovor osobně. Dva rozhovory proběhly v jeden den a jeden odděleně. Průměrný rozhovor trval cca 70 minut, byly tedy o něco delší než s účastnicemi hagioterapie. Důvod připisuji zejména tomu, že účastnice hagioterapie již měly prostor pro sdílení při skupině, účastnice imaginativní interpretace však své prožitky sdílely poprvé.

6.5. Etika výzkumu

Při výzkumu jsem se držela etických pravidel, která uvádí Miovský:¹⁵⁵

- a) souhlas s účastí ve výzkumu - informovaný souhlas,
- b) ochrana soukromí a osobních údajů účastníků výzkumu,
- c) odměna účastníků výzkumu,
- d) nesmí dojít k poškození či újmě účastníků výzkumu¹⁵⁶

Všechny účastnice byly obeznámeny s informovaným souhlasem, viz. **Příloha č. 3 - Informovaný souhlas**, který byl následně stvrzen jejich podpisem. Byly seznámeny s právem, že mohou odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku a do 3 dnů od rozhovoru odmítnout účast ve výzkumu. Celá účast na výzkum byla zcela anonymní, v rámci zachování ochrany osobních údajů, byla všem účastnicím změněna jména, včetně jmen jejich blízkých, o kterých některé z účastnic hovořily. Jelikož přesná profese a konkrétní věk, nebyl pro výzkum nutný a relevantní rozhodla jsem se jednotlivé respondentky těmito kategoriemi

¹⁵⁵ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: 2006, s. 280-284

¹⁵⁶ Miovský uvádí ještě jedno etické pravidlo v případě, že je nutné zvláštního utajení účelu výzkumu, je zde možnost omezení informovaného souhlasu.

blíže nespecifikovat, aby byla navýšena anonymita výzkumu. Snažila jsem se též zajistit co nejbezpečnější a nejanonymnější prostředí, výzkumy tak probíhaly buď ve volné přírodě, nebo u účastnic doma, či v jejich práci. Chtěla jsem se vyhnout prostředím, jako jsou kavárny apod., aby zde nebyl ruch okolí a zároveň, aby se účastnice nemusely bát, že je někdo jiný slyší.

Respondentky byly za výzkum odměněny drobným darem, vonnou svíčkou, jednalo se o děkonné gesto, že mi věnovaly svůj čas.

6.6. Limity výzkumu

Výzkum samotný s sebou nese určité limity, ty lze spatřit jak v samotné výzkumné metodě, tak v omezeních při sběru dat.

Limity výzkumné metody

Jednou z oblastí, ve kterých je výzkum limitován, je samotná výzkumná otázka, v jejíž formulaci je implicitně obsažen předpoklad o datech, neboť vychází z epistemologické pozice výzkumníka. Na základě výzkumné otázky dochází k selekci témat, která se k ní nevztahují. Též předurčuje pozici, kterou výzkumník, vzhledem k rozhovoru, zaujímá a tím pádem i způsob vedení rozhovoru.¹⁵⁷

Limity výzkumu při sběru dat

Dva z rozhovorů byly realizovány ve venkovním prostředí, což bylo na jednu stranu výhodou, že respondentky ani mne nerozrušovalo okolní dění, zároveň to ale mělo svou nevýhodu v tom, že nahrávaný záznam nebyl často tolik srozumitelný, jelikož jsem zaznamenávala na dvě telefonní zařízení, podařilo se mi při opakovaném poslechu rozklíčovat přesná slova respondentek, ale jistě to zkomplikovalo proces.

Jako další limit při sběru dat vnímám to, že v případě účastnic hagioterapie proběhly všechny tři rozhovory v jeden den, byla to souhra okolností, ne záměr. Bála jsem se tak ovlivnění zejména z mé strany jakožto výzkumníka, který má vždy přistupovat k respondentovi jakožto k individualitě. Vědomě jsem tedy pracovala s touto situací a snažila se před každým rozhovorem odprostit od rozhovoru předchozího, abych do něj neprojektovala vzorce předchozí respondentky. Podobná situace nastala i při sběru dat s

¹⁵⁷ KOUTNÁ KOSTÍNKOVÁ Jana a Ivo ČERMÁK. Interpretativní fenomenologická analýza. In: ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno:2013, s. 39

účastnicemi imaginativní interpretace, kdy na jeden den vyšly dvě respondentky, pracovala jsem tedy zcela stejně se zvědoměním.

Dalším potenciálním limitem mohla být osobní účast na hagioterapeutické skupině. Jak jsem psala výše v práci, sama jsem zmíněné hagioterapeutické skupiny absolvovala, původní vize byla taková, že výzkum zrealizuji ve skupině, kam jsem pravidelně docházela. Po zhodnocení, že právě to by mohlo být limitem, neboť bych rovnou na skupině slyšela teze respondentek, jejich výpověď v rámci rozhovoru by tak nemusela být tak rozsáhlá a hluboká. Pro zamezení tohoto limitu jsem se tak nakonec rozhodla provést výzkum v paralelní hagioterapeutické skupině.

6.7. Proces analýzy

Cílem analýzy, je formulování témat, které zachycují esenci fenoménu, jež je předmětem výzkumu. Smith, Flowers a Larkin zdůrazňují, že není správný nebo špatný způsob vedení analýzy, podporují kreativní způsoby, začátečníkům však nabízejí postup, který je strukturovaný a jednoznačný. Autoři IPA dříve nabízeli dvě možnosti, jak pokračovat v analýze po analýze prvního vzorku, buď použít vzešlá témata z první analýzy, nebo provádět každou další analýzu samostatně, “od začátku”, v současné době, autoři upřednostňují druhý způsob. Tento způsob umožňuje plné zachování individuálního přístupu ke každému případu, ačkoli to zvyšuje nároky na výzkumníka. V tomto procesu se jednoznačně nelze vyhnout vlivu předchozích analýz, důležité je však zachování výzkumníkovi otevřenosti.¹⁵⁸ Proto jsem i tento postup zvolila pro svou práci.

Strukturovaný postup,¹⁵⁹ který autoři nabízejí a kterého jsem se držela, je následovný:

0. Reflexe výzkumníkovy zkušenosti s tématem výzkumu

Aby výzkumník mohl pracovat ve fenomenologické perspektivě a aby byl zároveň transparentní v celém procesu, je užitečné reflektovat, vztah k danému tématu výzkumu. Součástí je uvědomění si vlastní motivace, ale i prekoncepce, které s tématem souvisí. Reflexi lze provést vícero způsoby, já jsem si pro svou práci zvolila vnitřní dialog sama se sebou. **Reflexe je uvedena v kapitole 6.8 Reflexe vlastní zkušenosti.**

¹⁵⁸ KOUTNÁ KOSTÍNKOVÁ Jana a Ivo ČERMÁK. Interpretativní fenomenologická analýza. In: ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Brno:2013, s. 16

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 16-22

1. Čtení a opakované čtení

První krok představuje podnícení aktivního zájmu o data, cíl je aby se výzkumníkova pozornost soustředila primárně na respondenta. Výzkumník se snaží rozvíjet tzv. *Insider's perspective*, snaží se vcítit do kůže respondenta a jeho pohledu na svět.

2. Počáteční poznámky a komentáře

V této fázi se výzkumník detailně věnuje výzkumnému materiálu, zachycuje vše, co je v textu významné a zajímavé. Text doplňuje poznámkami po stranách. Neexistují pravidla, na co by se výzkumník ve svých komentářích měl nebo neměl zaměřit, může to být sémantický obsah, jazyk, podobnosti a rozdíly apod. Lze se soustředit na to, jaký čas a způsob respondent často používá.

3. Rozvíjení vzniklých témat

Zde se prostřednictvím formulování tzv. rodičích se témat redukuje obsah poznámek. Je nutné změnit analytické přemýšlení - více práce s vlastními poznámkami, než-li s původním přepisem textu. V předešlých fázích byl v centru zájmu respondent, nyní je v centru výzkumník, který organizuje a interpretuje data. Jedná se o aplikaci principu hermeneutického kruhu, ač se může zdát, že výzkumník pracuje pouze s fragmenty respondentovy zkušenosti, skutečně se ale, to co bylo na začátku celkem, rozpadlo na části, které se na konci se opět spojí v nový celek. Cílem je přetavit poznámky do výstižných témat, která zachytí esenci zkušenosti respondenta.

4. Hledání souvislostí napříč tématy

Jakmile jsou témata zformulována, začne se mapovat jejich vzájemné propojení, jakým způsobem se k sobě vztahují. Není nutné použít všechna témata, některá se k sobě přitahují jako "magnet", jiná se naopak vzdalují od výzkumné otázky. Je žádoucí zaznamenat, kde se témata v textu objevovala. Témata, která spadají do jedné oblasti, dostávají nadřazené jméno, výsledkem je seznam nadřazených témat s podtématy.

5. Analýza dalšího případu

Opakování předchozích fází.

6. Hledání vzorců napříč případy

V této fázi dochází k propojení jednotlivých analýz, za pomoci otázek „*Jaká je mezi zkušenostmi respondentů souvislost?; Jak téma jednoho případu osvětluje jiný případ?; Které z témat napříč analýzami vystupuje jako nejsilnější?*” Výsledkem může být například

grafické nebo tabulkové znázornění vztahů mezi tématy a ilustrování tématu, jak se jeví u jednotlivých respondentů.

6.8. Reflexe vlastní zkušenosti

Jak bylo již výše zmíněno, nultým krokem interpretativní fenomenologické analýzy je reflexe vlastní zkušenosti. Zvolila jsem metodu dialogu sama se sebou, hlavní pro mne bylo uvědomit si vlastní motivaci k vypracování výzkumu. Dále pro mě bylo důležité ujasnit si vztah k hagioterapii, imaginativní interpretaci a k vybranému textu.

Jaká byla moje motivace?

Motivací pro tento výzkum bylo mnoho. Například hledání propojení mezi sociální prací a teologií, snaha o nové postupy při práci s věřícími klienty a pracovníky. Značnou motivací pro mne též bylo to, že v současné době je Bible velice marginalizovaná. Bible je vnímána jako pobožná a přežitá kniha, která nemá dnešnímu člověku co nabídnout. Byla bych ráda, aby byl tento mýtus vyvrácen, nicméně se nedomnívám, že by bylo třeba ji nějak zvlášť obhajovat a že bych k tomu sama měla nějakou pravomoc. Držím se citátu britského kazatele Charlese Spurgeona:

„Bránit Bibli? To bych stejně tak mohl bránit lva! Vypustíte ji – ona se ubrání sama.“

Nejde mi tedy o to, bibli obhajovat, ale vůbec ji do světa znovu pustit, motivovat lidi, aby ji hned nezavrhovali z důvodu, které jim samotným nejsou vlastní.

Jaký vztah mám k hagioterapii?

S hagioterapií jsem se poprvé seznámila na fakultě, v rámci předmětu „*Pastorační poradenství*,” který vyučovala vedoucí mé práce. Okamžitě mne zaujal tento unikátní a niterný přístup k biblickým příběhům. Následně jsem na hagioterapii částečně psala svou bakalářskou práci. Abych se dokázala, co nejvíce vžít a vcítit do pravidelných účastníků hagioterapeutických skupin, začala jsem je sama navštěvovat. Hagioterapie mi umožnila rozšíření obzorů v náhledu na biblické příběhy.

Jaký vztah mám k individuální imaginativní interpretaci?

S individuální imaginativní interpretací jsem se seznámila díky vedoucí práce skrze diplomovou práci jedné kolegyně z fakulty. Koncept je velmi zajímavý a myslím si že pro praxi přínosný. Sama jsem si s tímto konceptem vyzkoušela pracovat. Jelikož metoda není široce specifikována, vyzkoušela jsem si ještě před vypracováním diplomové práce, jak se s ní dá pracovat, zda jsou její kroky srozumitelné a v praxi použitelné. Z těchto důvodů jsem zkoušela postup sama na sobě a se svými blízkými, abych se, co nejvíce, vyvarovala

možným chybám a nedorozuměním a dosáhla tak i většího poznání této metody dříve, než jsem ji předložila participantkám svého výzkumu.

Jaký vztah mám k biblickému příběhu v 2. Sameulově 11?

Můj pohled na příběh Davida a Batšeby se v průběhu let měnil. Sama jsem ho několikrát rozebírala z mnoha různých úhlů, též jsem ale tento příběh rozebírala v rámci biblických hodin a zúčastnila jsem se i hagioterapeutické skupiny, kde byl příběh rozebírán.

Postavu Davida jsem veskrze vždy vnímala velmi negativně, vadila mi jeho arogance, a zejména mi bylo nepříjemné, že ho tradice vnímá jakožto vzor správného člověka. Batšeba pro mě byla více neutrální a nezajímavá, vždy mi ale vadilo, že se nestaví sama za sebe. Vnímám ji jako typ ženy, která touží po pozornosti, ale nepřipouští si všechny následky, myslí si, že to má pod kontrolou, ale nemá a nakonec se ocitá ve svízelné situaci. Urijáše jsem vnímala jakožto zbožného muže, zejména po konfrontaci s výkladem od Friedricha Weinreba, jehož výklad uvádím v kapitole 5.8 *Gematrický výklad*, který Urijáše popisuje jakožto člověka, jež přesahuje náš svět. Nicméně po hagioterapeutické skupině jsem se ocitla na hraně polemizování o tom, zda Urijáš nepůsobí více jako náboženský fanatik, pro kterého je důležitější striktní dodržování náboženských pravidel, než starost a péče o manželku.

Všechna tato ujasnění mi pomohla zvědomit si můj vlastní přístup k textu a výzkumu jako takovému. Umožnilo mi to, dávat si pozor na přenos myšlenek a domněnek do procesu výzkumu a rozhovorů s respondentkami.

6.9. Analýza projevu respondentek

Z důvodu lepší čtivosti a pochopitelnosti jsem citovaný text respondentek upravila v oblastech stylistiky a gramatiky (zejména nespisovné koncovky). Též jsem vynechala většinu výstelkových slov (vlastně, jakoby, jako aj.) a ukazovacích zájmen, pokud v textu neunesla důležitější význam. Uvědomuji si, že i parazitická slova mají v projevu svou funkci, většinou zejména nahrazují odmlky, ale mohou zdůrazňovat i váhání a nejasnosti v řečeném. Text jsem doplnila o emoční projevy v průběhu rozhovoru a důležité odmlky, které značily zamyšlení se nad textem. Tyto projevy jsem ohraničila hranatými závorkami (př. [smích], [ticho] apod.). V textu se též objevuje tzv. výpustka (...), která značí vynechání irelevantních pasáží.

Jak již bylo zmíněno, respondentkám jsem z důvodu zachování anonymity změnila jména. Aby výběr náhradních jmen nebyl zcela nahodilý a souvisel s diplomovou prací, zvolila jsem hebrejské slůvko *jam* יָם , což znamená moře. Chtěla jsem tím tak navázat na

hlubiny hebrejského jazyka a hlubiny jednotlivých účastnic výzkumu. Podle tohoto klíče jsem odspoda nahoru respondentky přejmenovala.

Každá z respondentek se vyjadřovala mírně odlišně. V následujícím textu se tak snažím shrnout specifika vyjádření jednotlivých respondentek.

6.9.1. Respondentky hagioterapie

Marie

Rozhovor s Marií jako jediný probíhal online formou. Jako slovní vatu využívala Marie zejména pocitové citoslovce, jako „*hm... ehm...*“, které sloužily jako forma pomlky při zamýšlení se nad daným tématem. Často též využívala smích, z mého pohledu, jakožto formy zlehčení situace.

Magdaléna

S Magdalénou rozhovor probíhal osobně, venku v parku. Magdaléna ve svém projevu užívala velké množství výstelkových slov, zejména „*jako... jakoby... vlastně... takový*“ apod. Její hlas byl v průběhu rozhovoru tišší a klidný, ale v emočně nabitějších situacích se zvýšil. Magdaléna užívala mnoho osobitých termínů, které ji pomáhaly tříbit myšlenky a dávat věci do souvislostí, jako například: „*kolotoč viny*“, „*černo před očima*“, „*těžká morálka*“ apod.

Alžběta

Rozhovor s Alžbětou též probíhal osobně, venku v parku. Bylo znát, že Alžběta pracovala po určitou dobu jako co-terapeut v hagioterapii, bylo tak znatelné, že se snaží dávat pozor na slova, která používá. Například v rozhovoru užíla termínu „*odsoudila*“, vzápětí si ale uvědomila, že je to z jejího pohledu termín nevhodný a snažila se ho regulovat: „*že určitě bych třeba odsoudila jinou osobu, nebo odsoudila, to je špatně odsoudila ehm... ty negativní emoce, byli určitě jiné, než jsou teď.*“ Či změna z termínu „*naštvou*“ na „*nadzvedne*“: „*kolikrát mě třeba naštvou přímo ty účastníci ty skupiny, nebo naštvou, nadzvedne mě to.*“ Alžběta nevyužívá ve svém projevu moc výplňkových slov, váží je a hovoří bez větších zaváhání a velmi spisovně.

6.9.2. Respondentky individuální imaginativní interpretace

Anastázie

Rozhovor s Anastázií probíhal osobně v jejím domově. Anastázie ze začátku hovořila poněkud nejistě, v průběhu se však do rozhovoru více vžila a otevřela se. Hovořila méně strukturovaně a hodně emočně, co jí v aktuální situaci přišlo důležité. Jako slovní vatu Anastázie využívala nejčastěji výrazu „*teda*“ a „*jako*.“

Johana

S Johanou rozhovor probíhal též osobně v její pracovní kanceláři. Johana hovořila velmi emočně nabitým tónem, vnášela do příběhu humor i rozladění z celého příběhu. Užívala osobité výrazy jako: „*Vlak událostí*“, „*převzorný Urijáš*“, „*diplomatické odmítnutí*“, „*přeraktivní Urijášové*“ apod. Johana mnoho výstelkových slov neužívala.

Julie

Rozhovor s Julií probíhal osobně v prostorech jejího domu. V rozhovoru s Julií se velice často vyskytovala tichá místa na přemýšlení, bylo vidět, že Julie nad otázkou přemítá a volí myšlenky i slova s rozvahou. Jako nejčastější výplňkové slovo užívala Julie „*vlastně*.“

7. Výsledky výzkumu - Hagioterapeutická skupina

Analýzou rozhovorů vznikly čtyři tematické okruhy, jež jsou tvořeny hlavními tématy a subtématy. Nejprve tyto vzniklé oblasti uvádím, pro lepší přehlednost, v tabulce a následně každé z nich rozpracovávám konkrétně.

Tabulka 1 – Výsledná témata hagioterapeutické skupiny

TEMATICKÉ OKRUHY	TÉMA	SUBTÉMATA
Interpersonální vztahy	Vztah Batšeby a Urijáše	Nefunkční vztah
		Urijáš, homosexuál?
		Svatá válka, jako důvod nenavštívení?
		Nevěra
	Vztah Batšeby a Davida	Láska
		David jako ten, kdo se postará
Radost z těhotenství?		
Jednání	Manipulace	
	Moc	Znásilnění
	Batšeba a vina	
	Příkázání a pravidla	
	Morálka a život	
	Ovcoidní chování	
Emoce	Naštvaní	
	Smutek	
	Strach	
	Úzkost	
Vývoj	Zrcadlo a schopnost odpuštění	
	Věkový posun	
	Smyčka	

7.1. Interpersonální vztahy

Všechny participantky se zaměřovaly na vzájemné vztahy mezi postavami, zejména nad vztahem mezi Batšebou a Urijášem a Batšebou a Davidem, proto jsem celou tuto oblast nazvala „*interpersonální vztahy*.“

7.1.1. Vztah Batšeby a Urijáše

Všechny respondentky se zaměřovaly na to, jaký byl vztah mezi Batšebou a Urijášem, zda se milovali, proč vůbec vznikla nevěra a proč Urijáš za svou ženou nezašel na návštěvu.

a) Nefunkční vztah

Vztah Batšeby a Urijáše respondentky vnímaly jako vztah nefunkční. **Magdaléna** nefunkčnost vztahu vidí v tom, že pokud by to byl vztah, ve kterém by panovala vzájemná důvěra, tak by se Batšeba svému muži s nevěrou svěřila, čekala by, že by jí pravděpodobně zavrhl, ale nenechal by ji ukamenovat: „*Tam není vůbec ten vztah mezi nimi jasný, čekala bych, že kdyby byl ten vztah dobrý, že by to mohla zkusit, kdyby důvěřovala svému muži, jo asi by jí mohl zavrhnout, ale třeba by ji nenechal ukamenovat.*“ Uvažovala nad tím, co by se stalo, kdyby Urijáš poslechl Davida a se svou ženou ulehl, zda by se Batšeba v takové situaci dokázala přiznat ke svému činu: „*Kdyby se nechal přemluvit, že za tou ženou má jít a třeba by s ní fakt nechtěl spát, tak by se přiznala na základě toho, že s ní nechce nic mít, ale oni vlastně spolu do kontaktu nepřišli, dřív než potom přišel o život.*“ **Alžběta** se též domnívá, že manželství Batšeby a Urijáše nebylo ideálním. Podle **Marie** je pravděpodobné, že Urijáš s Batšebou udržoval sexuální vztah, ale jen z jakési manželské povinnosti. Marie se domnívala, že vztah byl nefunkční z důvodu toho, že byl Urijáš homosexuál.

b) Urijáš, homosexuál?

Všechny respondentky uvažovaly nad tím, jaký je důvod, že Urijáš nezašel za svou ženou. Ve skupině se objevil názor, jestli nebyl homosexuál.¹⁶⁰ **Marie** se na základě tohoto podnětu začala domnívat, že je to možné, i v římských tradicích vojenství se stávalo, že když dlouhou dobu muži neměli ženy, tak si vyhověli navzájem: **Marie**: „*Tak vyvstala i myšlenka že je třeba homosexuál, že je tam pořád s těmi služebníky, že i když se opije, tak jde muž fakt za svou ženou a [smích] to ho aspoň trochu probudí, ale on vůbec, jde zase ke svým služebníkům, takže to může být náznak homosexuality,*“ **V**:¹⁶¹ „*A co si myslíte?*“ **Mr**: „*Je*

¹⁶⁰ Zajímavé je, že i na mé skupině se toto téma objevilo, na mě to působí více jakožto projekce terapeuta, než-li autentický vhled účastníků hagioterapie, viz. kapitola 4.3 *Úskalí hagioterapie*

¹⁶¹ V = Výzkumník

to reálné (...) vypráví se z historie, že muži když dlouho nemají ženy, tak si vzájemně vyhovějí, je to známé i v římských tradicích vojenství.” Podle Marie, je dost možné že sama Batšeba si přála mít děti, ale právě kvůli Urijášově homosexualitě to možné nebylo: *“Já si myslím, že dítě chtěla mít s ním jo, že byla jeho ženou, ale zatím, když je muž homosexuální, když se k tomu vrátíme, k těm podivnostem jeho, asi s ní spal, jenom možná z povinnosti, když byl ve válce tak s chlapama [smích] přítom, jakože pro ni, by žena měla mít děti a byl to její smysl a povolání žít.”*

Alžběta též v rozhovoru zmiňuje, možnost, že by Urijáš byl homosexuál, sama ale tento názor odmítá. O tom, z jakých důvodů bylo manželství nefunkční, by se dalo pouze spekulovat: *„Zvažovali jsme, že by mohl být homosexuál ten Urijáš. To já si teda nemyslím, ale asi to manželství nebylo úplně ideální. Taký záleželo, jak dlouho spolu byli, proč se vzali, to jsou takové věci, o kterých by se dalo přemýšlet (...) myslím si, že úplně spokojená nebyla, že se nudila, David se jí líbil, prostě se to tak stalo.“*

Magdaléna, podobně jako Marie, hovořila o tom, že Urijáš ani v podnapilém stavu za svou ženou domů nepřišel, toto chování si ale vysvětlovala, jeho vysokou morálkou, ani tak tomu však zcela nedovedla porozumět: *“je ve válce a pak přijde na dva dny domů. Ta vysoká morálka toho, že já vlastně ani nejdu domů a zůstanu tady s vojáky (...) dokonce i ve chvíli, kdy byl opilý, když člověk nemá takovou velkou kontrolu nad tím, co dělá, tak že domů nepůjde. Pro mě je tam otázka, proč nechtěl se ani na tu ženu podívat?”* Nedomnívá se však, že by byl Urijáš homosexuál.

c) Svatá válka, jako důvod nenavštívení?

Jak již bylo zmíněno, respondentky hledaly důvody, proč Urijáš nenavštívil svou manželku. Všechny tři v tomto kontextu zmiňovaly, že chápou, že válka byla svatá a Urijáš chtěl dodržet její pravidla konkrétně to, že muži nesměli spát se svými ženami. Co ale pochopit nedokázaly, bylo, proč nemohl přijít, ukázat se, že je v pořádku a zjistit, jak se daří jeho ženě.

Alžběta navíc zmiňuje, že sám král dává Urijášovi povolení za Batšebou jít, ale ani tak to neudělá: *„přímo král mu povolil, takže mu nehrozil žádný postih.“* Tato jeho nadměrná morálka jí vadí.

Magdaléna vnímá návštěvu ženy jakožto nejmenší věc, co mohl Urijáš udělat. Všimá si, že zmínka o tom, aby Urijáš za Batšebou šel je v textu uvedena dvakrát, o to víc jí zajímá motivace, proč nepřišel: *„Snaží se to tam napsat na dvakrát, že zkoušeli, aby šel za tou ženou,*

tak potom chtě nechtě už o těch motivacích, musím přemýšlet.“ Uvažuje nad tím, že by se možná neudržel, nebo se s ní vidět nechtěl. Nechce se jí věřit, že by byl až natolik čestný, že ani v podnapilém stavu nepodlehla a nezašel za ní. Sama by se v situaci Batšeby cítila zoufale.

Pro **Marii** je celá situace divná, nedokáže pochopit, proč se Urijáš nedokázal se svou ženou pozdravit: *„Ani jí nepřijde navštívit, je vidět, že mu asi na ní nezáleželo.“* Hovořila i o manželském svazku, kdy mají oba partneři své potřeby a to, že se muž ani po tak dlouhé době neobjeví, může jeho manželku velice mrzet: *„Když muž už je dlouho pryč, tak i té ženě chybí určité věci, které jsou součástí toho manželství a ono fakt pak zamrzí, že ten muž přijde domů a vůbec o tu ženu neprojeví zájem, to je divné.“* V jeho jednání spatřovala i svou vlastní zkušenost, jak je jí nepříjemné, když k ní její muž není pozorný, natož pak, když se tak dlouho neviděli: *„Jakože někdy mě taky štve, když manžel není pozorný. Možná se odrážela zase moje určitá projekce do toho jednání Urijáše ve vztahu vůči své ženě Batšebě.“* Marie navíc zmiňuje konkrétní věci, které mohl Urijáš udělat: *„...že by alespoň přinesl kytku a nepozdravil jí, jako vím, že kvůli svatě válce, že nemůže být s tou ženou ale (...) alespoň ji navštíví, zeptá se jak se má, ‚rád tě vidím‘ a něco takového (...) pohladil jí, sednul si na čaj, popovídal si, co se děje a tak.“*

d) Nevěra

Dalším z tématem v kontextu vztahu Batšeby a Urijáše, bylo téma nevěry. Marie a Magdaléna řešily nevěru Batšeby v kontextu vlastní zkušenosti. **Marie** si ze svého vnitřního nastavení nedokázala představit, že by svého muže podvedla, věrnost pro ní nese velkou hodnotu a i když se setkala s nějakým pokušením, tak pro ni byla na prvním místě. Sama má morální zásady nastaveny vysoko, a proto se pro ní Batšeba stává z tohoto hlediska mírně nepochopenou: *“pro mě je hodně těžké podvést svého manžela, protože to mám tak nějak vnitřně nastavené, i když jako rozumím tomu, znám příběhy žen, které z nějakého důvodu dokážou... nevdají jim podvést někoho jiného. Ale u mě to je tak nějak věcně nastavené, že jako fakt ne, i když mám v životě nějaké pokušení, i když mám manžela, nebo jsem měla přítele, tak jsem brala tu věrnost, jako jednu z těch vysokých hodnot. V tomhle je pro mě ona taková nepochopitelná.”* Batšeba je pro ní, jak sama říká, takovým „*prototypem potvory*.“

Magdaléna též nikdy svého bývalého muže nepodvedla, ale na rozdíl od Marie si v určitý moment svého manželství svazek bližší s jiným mužem představit dokázala: *„Já jsem tedy nezahýbala svému muži, nikdy, ale to osamocení už v době toho manželství, kdy už to začínalo být špatné (...) do té doby pro mě ani ti cizí chlapi... neměla jsem žádnou potřebu, byla jsem ve spokojeném manželství, ale najednou jsem se ocitla sama a najednou, ten pocit*

uvnitř, že jsem se ohlédla, že jsem začala smýšlet o jiných mužích ve smyslu svazku bližšího, to tam přišlo.” Uznává, že sama neví, jak to bylo mezi Batšebou a Urijášem, ale rozumí tomu, co všechno dokáže osamocení s člověkem udělat: *“Tam samozřejmě nevím, jak dlouho to manželství fungovalo, jak dlouho byl pryč, ale vím, že to osamocení dokáže hodně.”* Důvodem těchto myšlenek bylo dlouhodobé a velké osamění. Právě tak si vysvětluje, proč vůbec došlo k cizoložství Batšeby a Davida, neboť byli oba dva velmi osamocení: *„Být na jejím místě, kdy prostě bůhví, jak dlouho už byla sama, bez muže, takže když potom si pro ni pošle král, který je ještě takový... dobré mínění je o něm, je braný za dobrého, dobře vypadá, tak tam je to taky těžké, protože třeba odmítnout nechtěla [smích], po morální stránce by určitě měla nějakým způsobem odmítat, ale po stránce lidské může být, že prostě dva lidi, kteří byli hrozně osamělí, tak se v tu chvíli setkali.”* Velice silný a hluboký poznatek Magdalény byl, že je důležité nepodlehnout někomu, jenom proto, že je člověk osamělý, vzala to sama na sebe, že má zodpovědnost i za své děti a musí tak dělat věci s rozmyslem.

7.1.2. Vztah Batšeby a Davida

Participantky výzkumu též rozmýšlely nad tím, jaký vztah mezi sebou měl David s Batšebou. Řešily, zda mezi nimi byla láska, jestli měla Batšeba radost z těhotenství a z jakého důvodu se David snažil o Batšebu postarat.

a) Láska

Mezi Batšebou a Davidem byla dle všech respondentek s největší pravděpodobností vzájemná láska. **Marie** nad tím uvažuje. Domnívá se, že by Batšeba mohla být do Davida zamilovaná a že v zamilovanosti člověk, tak trochu vypíná, a proto byla Urijášovi nevěrná, není to však pro ni tak jednoznačné. Mohl se jí líbit, mohla přeskochit jiskra: *„Pokud ten vztah nebyl k žití s Urijášem, tak šla do vztahu s Davidem, který se do ní zamiloval, líbil se jí a rozuměli si, přeskochila jiskra, došlo k tomu, k čemu došlo,“* ale nevnímá to jako něco samozřejmého. Podle Marie důvod, proč Batšeba šla do vztahu s Davidem, byl, že manželství s Urijášem postrádalo hodnotu lásky, to samé zažila i ona v jejím předchozím vztahu: *„Jsem vdaná podruhé, že z toho prvního vztahu jsem odešla, protože to nebylo k žití, a když, jako nechci to dál nějak rozebírat, jenom řeknu, že to nebylo života schopné, že ten vztah neměl tu hodnotu lásky, která se od ní očekávala.“* Má pocit, že právě něco podobného zažívá Batšeba. Uvažuje nad tím, že je možné, že i Batšeba byla do Davida zamilovaná a proto podvedla svého muže: *„Nebo byla i zamilovaná do toho krále.”*

Magdaléna spíše než o lásce hovořila o přitažlivosti: *„Myslím, že ho přitahovala, pak si ji vzal za ženu, nevím, jak mezitím spolu měli možnost být, každopádně, by to byla žena,*

kerou by si k sobě vybral.” Jak jsme o tom ale hovořily dál, dostaly jsme se k tomu, že na konci příběhu, když Urijáš zemřel, vzal si jí David, hned jak přestala smutnit: *„Když přestala být smutná, tak pro ní poslal, takže vyznívá, že pak na ní myslel už dost (...) rychlostí, to na mě působilo dojmem, že se na to těšil.*” Na tomto základě získala pocit, že Davidovi Batšeba nebyla lhostejná: *„Pak bych i čekala, že k ní něco cítí, protože kdyby mu byla ukradená, tak by do toho nešel, že pro něj nějak důležitá byla, vlastně projev zamilovanosti”* dle jejího názoru láska vzniká až po nějakém čase.

Alžběta to vnímá tak, že se David Batšebě líbil, domnívá se, že i akt koupání na střeše byl cílenou provokací krále: *„Já myslím, že se jí David líbil, věděla, že tam bude na střeše, tak která ženská by se koupala venku, ještě když menstruovala, to tam bylo, že vlastně se zbavila a očistila. Takže myslím si, že jo, že to tam bylo, provokace z její strany.“* Zároveň ale uznává, že Batšeba nepřemýšlela, jaké následky by její chování mohlo přinést: *„vlastně taky nedomýšlela pak ty následky.“*

b) David, jako ten, kdo se postará

Všechny respondentky odsoudili Davidovo řešení situace, ale zároveň ocenily, že David Batšebu nenechal napospas a postaral se o ni. **Marie** to vnímá tak, že byl do Batšeby pravděpodobně zamilovaný a tím, že mu oznámila těhotenství, tak tu situaci chtěl za každou cenu nějak vyřešit, ač to jeho řešení ideální nebylo: *„David byl zamilován do Batšeby, tím jak mu to vzkázala, že otěhotněla, tak chtěl řešit tu situaci, ne moc dobře, nejprve tak, že by byl Urijáš tím otcem, a když to vyjde, tak že se tím schová to těhotenství, a když to nevyšlo, tak tu zodpovědnost přijal.”* Konstatuje, že Urijáše nebylo vhodné zabít, ale David se o Batšebu a dítě alespoň snažil postarat: *„I když to nebylo dobré, že ho nechal zabít, tak na druhé straně přijal to, že je otcem a Batšebu si vzal. Tam jsme se shodli, že, a s tím souhlasím, že to zase v podstatě dobré je, že to tím vyřešil, že ji nenechal jako vdovu a vzal si ji za manželku, přijal ji, že čekají spolu dítě.”* Zajímavé je, že až druhý krok Davida vnímá jako přijetí zodpovědnosti. Ač si uvědomuje, že člověk přišel o život, zároveň dává do kontextu, že se tím pádem David postaral o Batšebu, ta díky tomu přežila: *„V té závěrečné fázi, v tom že i když to provedl, to že nechal muže zabít, tak na druhé straně si ji pak i vzal, že z jedné strany jako vyřešil tu situaci, ve které v podstatě mohla Batšeba zemřít, podle tehdejších pravidel mohla být ukamenována.”*

Respondentky se shodují, že Urijáše za žádnou cenu nebylo vhodné zneškodnit, ale zároveň se snažil o Batšebu postarat, tak aby ona i dítě přežili. **Magdaléna** hovořila o tom, že každý v sobě máme dvě stránky, stejně tak i David, má jak stránku temnou, tak ale i světlou, neboť kdyby byl zcela bezcharakterní, tak situaci nijak neřeší a Urijáše nechá

rovnou zabít, též mohl Batšebu zavrhnout a říci že jí nezná: „*Možná měl k ní nějaký vztah, když si ji pak vzal, taky ji mohl zavrhnout, ,Tebe neznám!...To není moje!...To je bůhví s kým!‘ To by taky mohl udělat, to by mohlo být ještě o ten krok horší, že by vlastně pohřbil tu Batšebu.*” Podobně o tom hovořila i **Alžběta**. Podle ní, když mu Batšeba řekla o dítěti, vůbec se k němu nemusel přiznat, hovořila o tom, že se k Batšebě mohl zachovat diametrálně jinak: „*Když mu vzkázala, že je těhotná, tak mohl říct, ,No a co, co je mi potom? ‘A byl by z obliga, jak by dokázala, že je to jeho dítě.*” Alžbětě přirozeně vadí, jakým způsobem se David zachoval, že se situaci nepostavil čelem: „*David, tak ten mě samozřejmě štvál, štve mě do ted’, jakože nechal odstranit toho Urijáše, že se tomu nepostavil čelem.*“ Zároveň stejně jako obě respondentky oceňuje, že se o Batšebu nakonec postaral.

c) Radost z těhotenství?

Marie a Magdaléna se zabývaly otázkou, jak sama Batšeba vnímala těhotenství. Podle **Marie** je možné, že z něj měla Batšeba radost, možná i z toho, že otcem bude právě král David: **V:** „*Takže myslíte, že když se dozvěděla, že je těhotná, tak měla i radost z toho, že bude mít dítě?*” **Mr:** „*Určitě,*” **V:** „*A měla tedy i radost že to bude s tím Davidem?*” **Mr:** „*To nevím, to nedokážu se do toho úplně vcítit, možná že měla, pokud byla zamilovaná, tak tehdy člověk vypíná [smích] nechce přijmout jako realitu, takže myslím, že mohla mít radost, z takového fešného chlapa, a ještě krále.*”

Magdaléna vnímala, že hlavním cílem Batšeby bylo, aby přežila, jak ona tak dítě: „*Na mě to působí dojmem, že prostě čekala, jak to dopadne a že se přizpůsobí (...) doufala, že to přežije alespoň ona s dítětem.*” Klade důraz na to, že v tento moment Batšeba již nemyslí jen sama na sebe, ale že má zodpovědnost i za svoje dítě a proto jedná dle mateřského citu a je jedno, kdo bude otcem, hlavní je přežití dítěte: „*...že to mateřství nějakým způsobem, asi v ohrožení života, v době těhotenství, může člověk myslet už i vlastně za to dítě, takže to jediné na co se potom soustředí je na to, abychom přežili, takže ač to bude tenhle muž nebo druhý muž, může být v tuhle chvíli pro tu ženu podřadné, kdo se o nás postará.*”

7.2. Jednání

Účastnice HG se zamýšlely nad jednáním jednotlivých osob, kdo v příběhu manipulovat, kdo jednal morálně, kdo svého jednání zneužíval. Proto jsem tuto oblast nazvala širokým výrazem „*jednání.*“

7.2.1. Manipulace

Všechny tři respondentky v příběhu spatřovaly určitou manipulaci, či intriku. Pro **Marii** bylo téma manipulace velice výrazným a opakovaným. Byla to první věc v souvislosti s příběhem, která ji napadla, jak daleko může manipulace zajít u někoho, kdo má ještě moc: *„Uvědomila jsem si, jak, kam může vést manipulace a to zamlčování těžkých věcí (...) a hlavně když má někdo moc, jako král David, tak jak může manipulovat s těmi dalšími.“* Krále Davida viděla jakožto největšího manipulátora, který manipuloval nejen s Urijášem, ale i se zprávou, kterou poslal Joábovi: *„On manipuloval hlavně s tím Urijášem a pak i s tou zprávou, jak posílal svému veliteli, to byla taky manipulace.“* Jí samotné to připomnělo její nedávnou zkušenost s manipulujícím člověkem na pracovišti, která byla velice nepříjemná: *„Manipuloval s lidmi i se mnou a přišlo se na to a nechce to vůbec přiznat a bylo to hrozně nepříjemné.“*

Alžběta hovořila též o manipulaci, ale zejména v kontextu strachu, jak je Joáb zmanipulován Davidem, neboť se bojí postihu:¹⁶² *„Joáb ten dodržel rozkazy, takže prostě asi nebyl úplně odvážný a bál se o svůj život (...) ty lidi skrze ten strach mohou být tak zmanipulovaní.“*

7.2.2. Moc

Všechny zdůrazňovali Davidovo postavení, že je králem. Dle **Marie** Batšebu tento fakt přitahoval. Domnívala se, že Batšeba Davidovi nepodlehla z důvodu nadřazenosti, ale z důvodu toho, že se jí líbil a měla určité potřeby: *„Já si myslím, že když je někdo nadřizený, tak nemusí splnit všechna přání toho druhého, já si myslím, že se jí král David líbil a proto podlehla, taky měla určité potřeby jako vdaná žena a nějak byl hezký čas, možná popíjeli víno a šlo to k tomu [smích] podlehnutí, pokušení.“* Samu sebe též nevnímá jako někoho, kdo za každých okolností musí podlehnout nadřizené osobě: *„Já těm nadřizeným nemusím podléhat, často, když něco chtěli, tak jsem se dost postavila, a ehm...asi jako když je někdo král nevím no... v té situaci, když ta ženská je chytrá, tak dokáže odolat.“* Vnímá však, že David mohl svého postavení využít a že některé ženy mají tendenci podlehnout někomu, kdo je v tak zajímavé pozici.

I **Magdaléna** se domnívá, že Batšebě lichotilo, že se o ní zajímá král, podle jejího názoru byla již dlouho sama a tím že pro ni poslal král, tak ho ani odmítnout nechtěla:

¹⁶² Viz. níže kapitola 7.3.3 *Strach*

„Minimálně byla polichocená, oslněná, asi jí to i lichotilo, a pokud byla dlouho sama, tak byla prostě i ráda, za nějakou pozornost.“ Pro Davida bylo jeho postavení výhodou, pokud by v této pozici nebyl dle Magdalény by Batšebu pravděpodobně nikdy neoslovil: *„No protože myslím si, že by se mu líbila stejně, kdyby byl nějaký podomní, co by chodil, ale těžko... myslím si, že by si na ni nutně netroufl, protože v tomhle postavení si jí můžu nechat zavolat, a přijde tam.“* Toto vnímá jako zneužití moci Davida: *„Přiveďte mi ji, tam to je to mocenské zneužití, že v jiném postavení by si mohl říkat, možná by ji mohl zkusit někde pošeptat, že se mu líbí, nebo něco, ale...“* Kdyby kolem šel nějaký jiný muž, který by nic neměl, pravděpodobně by Batšebu vůbec neoslnil, ale David v pozici krále, to měl podle Magdalény jednodušší: *„Nebyl to leccjaký muž, myslím si, že ženy na to slyší velmi dobře, sice říkají, že samozřejmě záleží, co mají lidé uvnitř, ale na první setkání je rozdíl prostě mezi králem a tím... když se o tom královi už něco vědělo, tak když půjde nějaký cizí chlap kolem, který nic nemá, tak by ji asi těžko nějak oslnil, ale král to má jednodušší.“*

Alžběta též hovořila o tom, že se Batšeba cítila pozitivně, ohledně toho, že jí pozval král: *„Já si myslím, že to cítila pozitivně, že jí pozval král, přeci jenom král, když vás pozve, a jestli se jí líbil.“* Narozdíl od Marie a Magdalény se **Alžběta** domnívá, že samotné koupaní na střeše, mohlo být ze strany Batšeby provokací, jak již bylo zmíněno.¹⁶³

a) Znásilnění

Všechny tři se domnívají, že svého postavení ale nezneužil ve smyslu znásilnění. **Magdaléna** se domnívá, že pokud by se jednalo o znásilnění, tak by to bylo v Bibli napsané, neboť to tak v příbězích z Písma bývá. *„Trošku to tak z toho příběhu vypadá, jako že to bylo celé dobrovolné, že přišla, dala mu pak vědět, mám pocit, že kdyby si ji bral násilně, tak by to tam bylo psané, v Bibli to tam bývá v těch příbězích.“* **Alžběta** též hovoří o tom, že vztah Batšeby a Davida byl oboustranný: *„Myslím si, že ji určitě neznásilnil, že to bylo oboustranné, tak to vnímám já.“* Jejich pouto vnímá jakožto osudovou lásku, která nebyla náhodou: *„Byla to taková osudová láska, je to tak silné, že to nebyla úplně náhoda.“*

7.2.3. Batšeba a vina

Magdaléna a Alžběta uvažovaly nad tím, zda se Batšeba cítila vinna nebo ne. Kdyby se **Magdaléna** vžila do pozice Batšeby, sama by se vinna cítila, nejen z důvodu toho, že Davida neodmítla, ale že vůbec celá ta situace nastala: *„Já bych se cítila vina, i že ta situace*

¹⁶³ Viz. Kapitola 7.2.1 *Vztah Batšeby a Davida*, subtéma *Láska*

nastala, ale to je otázka té viny, že jsem prostě nějak neodmítla, nebo něco, takže bych asi neměla tendenci to hodit na krále.“ Chápe ale, že Batšeba ve chvíli naštvání a tlaku situace hledala zejména viníky kolem sebe: „Dovedu si představit, že v určitou chvíli mohla, byla i naštvaná na toho Davida a ne jenom na něj (...) znám od sebe, že v první chvíli něčeho takového těžkého mám tendenci hledat viníky na všech ostatních, než se s tím srovnám.”

Naproti tomu **Alžběta** si nebyla jistá, zda Batšeba pocítovala výčitky. Klíčovou roli v tom, dle jejího názoru, má dopis, který David napsal. Pokud o dopise Batšeba věděla, věděla tím pádem, že díky jejímu chování její manžel zahynul, a proto si to mohla Batšeba vyčítat: **V:** *„Myslíte, že i ta Batšeba si to kladla za vinu?“* **Al:** *„Otázka je, pokud věděla o tom, že král napsal ten dopis, tak si myslím, že si to sakra kladla za vinu, a mohla z toho být v depresi. Vlastně díky jejímu chování zahynul její manžel, i když s někým nemáte úplně ideální vztah a on kvůli vám pak umře tak když si tohle člověk představí, tak to není úplně prima pocit.”* Pokud by Batšeba o dopisu nevěděla, mohla by být smutná z toho, že její manžel zemřel, ale i šťastná, že je s Davidem. Výčitky mohla mít i za to, že s Davidem zhřešila a smrt syna pro ni mohla být trestem za tento hřích: *„Takže ona ty výčitky mohla cítit, že s tím Davidem zhřešila, možná až potom, co ten syn zemřel, tak si mohla říkat ‚jo to mám za to,‘ ale fakt záleží podle mě hodně na tom, jestli to věděla od toho Davida, že ten dopis poslal, a nebo nevěděla... to si myslím, že je dost zásadní”* Pro Alžbětu zůstává zásadní, jestli věděla, nebo nevěděla o dopise, který David poslal.

7.2.4. Příkázání a pravidla

Marie a Alžběta řešily otázku dodržování pravidel a příkázání. **Marie** příkázání vnímá jakožto vodítka pro lepší život, dokáží být užitečná, aby se lidé vzájemně nezraňovali, jako takové doplnění uvádí výrok: *„Miluj a dělej si, co chceš‘ možná, že příkázání jsou fajn, kvůli tomu abychom se jako lidi nezraňovali.“* Zároveň poukazuje na to, že tato příkázání mohou být z jejího pohledu porušena, pokud za tím člověk nachází větší lásku: *„...ale když se to poruší, tak je to možná proto, že ten člověk v tom má větší lásku, že v tom nachází.... a možná pak proto přichází odpuštění, že nás Bůh víc miluje, než všechna ta příkázání která nám dal a když toho litujeme a litujeme toho, co z toho vzešlo, tak se můžeme obrátit dál a můžeme nacházet i jiné odstíny těch příkázání, ale možná dát pro životě a abychom neubližovali druhým a ani sobě.”* Dle Marie láska a životaschopnost vždy převyšuje příkazy, jako příklad ze života uvádí, když si nechala kvůli morálním pravidlům nechat ujít příležitost mít děti: *„Určitá lítost v mém životě, že když jsem jako dřív víc lidsky něco řešila, že třeba přišla ta možnost, že jsem chtěla mít děti a že tu hodnotu, kterou jsem měla v životě, tak jsem*

jí nechala, kvůli pravidlům morálnosti, ujít, možná proto [odmlčení] mě to tak oslovilo, že někdy naplnit ty hodnoty života, než hodnoty příkázání.” Z celého příběhu si pak bere, že i právě David, který je pojmám jakožto prototyp perfektního člověka, nemusí být vždy perfektní a dodržovat všechny příkazy: “ Tím že sama jsem dlouho žila v určitém perfekcionismu, tak sám člověk provede něco, co není s desaterem úplně propojené, že to možná víc polidšťuje a přibližuje normálnímu člověku, že nemusí být úplný perfekcionista a všechno dodržovat.”

Alžběta přemýšlela hlavně nad tím, jak urputně dodržuje pravidla Urijáš a jak ho toto dodržování vede k jeho vlastní smrti: *„On byl ten, který chtěl dodržet, pro něho válka byla svatá, nedovedl si představit, že on by si šel užívat a jeho vojáci byli v poli, takže na to doplatil.“* To vede Alžbětu k myšlence, jestli někdy není vhodnější si pravidla zmírnit, nebo přetvořit. Je pro ní důležité zamýšlet se nad tím, kdo pravidla nastavuje a zda jsou nastavena správně: *„Když já dodržuji všechna pravidla urputně, tak jestli potom není dobré se zamyslet nad tím, jestli jsou ta pravidla nastavená správně a kdo je nastavuje.”* Uvažuje nad tím, že Urijáš na dodržování pravidel doplácí životem, Alžběta však jeho smrt nazývá smrtí hrdinskou, neboť je možné, že se doopravdy tak moc chtěl sám držet příkazů, cítil to tak, že umírá šťasten, neboť vše dodržel a nic neporušil: *„Tím chci říct, že ta pravidla, jestliže to bylo jeho a on to takhle chtěl dodržet, tak zase by to bylo k jeho cti, umřel vlastně hrdinou smrtí, pokud to on tak cítil.”*

7.2.5. Morálka a život

Marie a Magdaléna se obě dvě podobně zamýšlely nad tím, zda je lepší v určitých chvílích být morální, říkat pravdu a tím riskovat život, nebo ji zamlčít a přežít. **Marie** zdůrazňovala, že je vždycky lepší žít a přežít, než absolutně dodržovat morální zásady: *„Někdy je mnohem lepší za všech podmínek žít a přežít, než úplně dodržovat ty morální zásady, které jsou stanoveny.”* Marie viděla sílu v tom, že i přes morální bídu, ve které se postavy příběhu ocitli, dokázali a snažili se žít dál: *„Taková ta bída těch manipulujících sice vedla k zániku jednoho života, ale k životu dalších dvou, kteří se snažili žít dál i přes tu morální bídu.”*

Pro **Magdalénu** bylo velmi silným tématem, zda říci pravdu, pokud by tím ohrozil člověk život sebe, či někoho jiného: *„Obecně bych volila se zcela jako přiznat, ale kdybych si byla jistá, že ta Batšeba přijde o život, kdybych teda byla v roli toho Davida, tak bych asi vymýšlela nějaké způsoby, jak to nějak obejít. Asi bych se snažila vymyslet jiný způsob.”* Ráda by zvolila pravdu, ale ne v každém případě, důležité pro ní je, podobně jako Marii, aby

to ostatním neublížilo: „Obecně bych určitě radši pravdu, akorát to servírování pravdy, za každých okolností není vždycky... a ještě když to ubližuje jiným... je to samozřejmě těžké, to určitě...” Zdůraznila, že pravdu je důležité říct hlavně sám sobě: „Nejvíc v tomhle příběhu, pokud možno, si rozvážit včas, než tu chybu člověk udělá a pak umět s tou chybou zacházet a postavit se tomu čelem, což je přiznání si té pravdy minimálně pro sebe (...) to mi přijde z tohohle příběhu nejvíc poučné.”

Magdaléna též hovořila o těžké morálce, kdy není možné učinit žádné pokání: „Taková těžká ta morálka, když se potom uplatňuje přes moc v každém případě, to pak vede lidi k takovým řešením, že hledají cesty ven, protože vědí, že se tomu nemohou zodpovědět, že nemohou udělat nějaké pokání, něčím se vykoupit, jinak než životem. Tak je to pak těžké.” V tomto kontextu zmiňovala, jak je důležité nastolit tresty, které se dají snést, které jsou přiměřené: „Kdyby byla možnost to řešit jinak, věděli by tedy, že když se přiznají, že budou... tak dostanou nějaký trest, který se dá snést, tak je to mnohem lepší, než když budou kamenováni.” Tuto těžkou morálku aplikovala i na svůj život a uvědomila si, jak je důležitá přiměřenost trestů vůči dětem: „Přiměřenost trestů mi přijde důležitá i pro dítě ... pamatuji si jednou u Barborky, kdy jsem věděla, že lže (...) a když jsem řekla, ‚hele ty lžeš,‘ tak ona se úplně zabejčila a já jsem na ni byla ostrá, až se rozbřečela, a pak jsem si uvědomila, že jsem jí nedala tu šanci, tím jak mě to samotnou rozčílilo, že lže.”

7.2.6. Ovcoidní chování

Alžběta a Magdaléna při rozhovorech zmiňovaly tzv. ovcoidní chování některých z postav. **Magdaléna** toto chování spatřovala v postavě Joába, který plní rozkaz, aniž by se nad ním jakkoliv pozastavil. V tomto ohledu Joáb jedná podle Magdalény jako ovce, zároveň ale hovoří o tom, že ihned poté má vymyšlený příběh, co přesně má služebník, který předává zprávu Davidovi, říci, v tom spatřuje určitou intriku: „To už je vůbec těžká otázka, kdy král pak pošle rozkaz a on to bez problému vyplní, aniž by se nad tím pozastavil, i když je to jeho muž a že by protestoval, nějakým způsobem vůbec, a rovnou tam má vymyšlený celý příběh, co ten služebník řekne, tak mi už přijde u toho velká taková intrika.”

Alžběta též toto slepé následování vidí v Joábovi, má ale pocit, že jednal i hodně ze strachu, jelikož se bál, že ho David potrestá, pokud by Urijáše neposlal do první linie. Mimo to, ale podobné chování vidí i v postavě Urijáše, který i přes královo schválení nejde domů za svou ženou: „Přímo král mu povolil, že mu nehrozil žádný postih, že půjde domů za manželkou a přesto byl takový jako ovce bych řekla.” Nedomnívá se ale, že by Urijáš jednal ze strachu tak jako Joáb: „Myslím si, že strach asi neměl, spíš to bylo takové ovcoidní.”

Naopak Joáb se bojí trestu a tak slepě poslouchá příkaz: „*Slepě poslouchal rozkazy a ten podle mě jednal ze strachu, protože se bál, že když to nesplní a toho Urijáše tam nepošle, tak ho David nějakým způsobem potrestá.*” Alžběta Joába připodobňuje k dnešní situaci, k ruským vojákům, kteří dostanou rozkaz a vůbec nepřemýšlí, označuje ho za: „*...takový zelený mozek bych řekla, ani nevím, jestli on pak měl nějaké výčitky, spíš si myslím, že ten zrovna asi ne.*” Joábův čin byl podle Alžběty bezmyšlenkovitý, zároveň se ale dá pochopit, že měl strach o svůj život: „*Joáb ten dodržel rozkazy, asi nebyl úplně odvážný a bál se o svůj život, což se dá taky pochopit.*”

7.3. Emoce

Jelikož hagioterapie velmi pracuje s emocemi, nebylo pro participantky složité své emoce uchopit a zvědomit. Nejvíce se u nich objevovalo naštvání, dále smutek, strach a úzkost.

7.3.1. Naštvaní

U všech třech respondentek se objevuje společný pocit naštvání, kvůli tomu, že Urijáš nenavštívil svou manželku a naštvání na celou situaci a na její řešení. **Marii** nejvíce vadilo, že Urijáš svou manželku nenavštívil: „*Mě štvál, tím že vůbec nenavštívil svojí ženu, mě to štválo.*” Marie hovoří o tom, že hněv byl nejdominantnějším pocitem, který jí provázel celý příběh: „*Hněv, to bylo asi nejvíc, štvál mě David, Urijáš, určitým způsobem mě štválo i Batšeba a žádné další pocity jsem neměla.*“ **Alžbětu** taktéž štválo, jak David situaci řešil: „*Co se týče toho Davida, tak ten mě samozřejmě štvál, štve mě do teď, jakože nechal odstranit toho Urijáše, že se tomu nepostavil čelem (...) vztek samozřejmě na to, že se to vyřešilo, že to řešení bylo takhle drastické, dramatické, že kvůli tomu musel umřít člověk, tak to naštvání na toho Davida tam bylo.*“

Navíc od respondentek Alžbětu štvál i Joáb, z důvodu, že slepě následoval příkazy: „*Joáb, ten mě samozřejmě taky štvál protože, ten samozřejmě taky slepě poslouchal rozkazy.*“

Magdaléna též v příběhu pociťovala velké naštvání, dokonce takové, které přebilo další emoce, které očekávala, že by měla cítit: „*Tak já jsem byla fakt v té emoci toho naštvání na toho Davida, musím přiznat.*“

7.3.2. Smutek

Marie a Magdaléna hovořily i o pocitu smutku. **Marie** tento smutek zažívala zejména z důvodu ztráty lidského života: „*Tak jako smutek nad ztrátou lidského života Urijáše, (...) spíš ten hněv a určitým způsobem ta ztráta toho lidského života, ten smutek.*“

Magdaléna též v příběhu zažívala smutek, ne ale tolik, jak si sama myslela, že bude: „*Smutek za to, že přišel ten Urijáš o život, ale nebylo to tam tak výrazné, to mě překvapilo, že bych cítila větší smutek.*“ To že nepocítovala tak velký smutek, jak by sama čekala, připisovala tomu, že v ní převládala emoce silnější, emoce naštvání, jak bylo výše zmíněno.¹⁶⁴

Alžběta nehovořila přímo o smutku, ale o lítosti, kterou pocítovala vůči Joábovi: „*Mě je ho vlastně jenom líto, je to pro mě prostě zelený mozek.*“

7.3.3. Strach

Alžběta a Magdaléna v příběhu spatřily i určitý strach některých postav. **Magdaléna** uvažuje nad tím, jestli Urijáš nejedná ze strachu, když nechce navštívit svou manželku: „*Mně tam prostě vyvstává strach z něčeho, z nějakého důvodu, vlastně se toho držel zuby nehty.*“ Dále ale tento strach nespecifikuje. **Alžběta** narozdíl od Magdalény, Urijášovo jednání ze strachu odmítá: „*On vlastně nemusel mít strach, protože mu to David povolil, přímo král mu povolil, že mu nehrozil žádný postih, že půjde domů za manželkou V:* „*A myslíte tedy, že neměl strach?*“ **Al:** „*Urijáš? Jako že by šel domů a tam si zasouloží, no myslím si, že strach asi neměl.*“

Podle Alžběty ale ze strachu jednal Joáb, který slepě poslouchal příkazy, jelikož se bál trestu: „*Podle mě jednal ze strachu, protože se bál, že když to nesplní a toho Urijáše tam nepošle, tak že ho David nějakým způsobem potrestá.*“

7.3.4. Úzkost

Zejména Magdaléna, ale částečně i Alžběta v příběhu zažívaly i pocity úzkosti. **Alžběta** tuto úzkost pocítovala kvůli manipulaci, která se v situaci objevuje a vidí ji hodně i v dnešní společnosti, konkrétně ve válce na Ukrajině: „*Mám úzkost, že ti lidé, že to lidstvo, nikam nepostoupilo, že je to furt stejné, tak jako za Davida, tak i roku 2022, kde jsme, jak je to možné, že se to děje na Ukrajině, pro mě je to nepochopitelné.*“

¹⁶⁴ Viz. Kapitola 7.3.1 Naštvaní

Magdaléna pocit úzkosti nejvíce zažívala v pozici Batšeby: „*Asi za tu roli v té Batšebě mám úzkosti hodně, je těhotná, má tu nějakou dobu, nakonec přijde o muže.*” Navíc pociťovala bezmoc a zoufalství, kvůli nemožnosti zvrácení situace: „*...pocit bezmoci, takového nějakého zoufalství a jak by se to dalo zvrátit, i když oni se snažili, ale furt to nešlo. Takže asi ten příběh nejvíc, pořád nějak zkusit vyřešit a dřív se zastavit než udělat těžký zoufalý krok jako nechat někoho zabít.*” Měla ale i pochopení pro to, že člověk v těžké situaci má tendenci všechno „*vyřešit rychle, jednoduše, a pak toho lituje.*“

7.4. Vývoj

Všechny účastnice HG v příběhu pociťovaly určitý vývoj, ať už svůj vlastní, nebo vývoj jednotlivých postav, ale vývoji událostí.

7.4.1. Zrcadlo a schopnost odpuštění

Magdaléna i Alžběta obě hovořily o motivu zrcadla, každá ale mírně odlišně. **Magdaléna** toto zrcadlo vnímá z té negativní zkušenosti, Batšebu vnímá jakožto člověka, který to zrcadlo Davidovi nastavuje, ona je ztělesněním jeho provinění a při pohledu na ní by vlastně mohl neustále vidět to špatné, co v životě udělal: „*Samozřejmě mohla být varianta, že by ji odvrhl, protože by mu připomínala ten čin (...) že si ji vlastně vzal, přesto všechno, a že si nechal ten svůj čin na očích, což někdy je lepší, protože si to člověk uvědomuje.*“ David sobě i jí ale odpouští a bere jí k sobě, toto odpuštění je pro Magdalénu velice silné, neboť je to něco, co právě její manžel nedokázal. Má pocit, že právě ona sama mu nastavovala to zrcadlo toho, že jí podváděl, že dělal něco špatně a nedokázal se s tím vyrovnat: „*Po dvou letech najednou přišel, kdy já už jsem měla pocit, že už to začalo být dobré, tak najednou přišel s tím, že se rozvádíme, a že vlastně jsem to špatné, čeho se v životě musí zbavit. Takže jsem mu vlastně pořád dávala to zrcadlo toho, co udělal.*” Právě to vnímá jako úctyhodné, že David si i přesto Batšebu vzal: „*...že si tu Batšebu přesto vzal, protože teoreticky mohla být pořád to zrcadlo toho, že nechal někoho zabít. Tam je to zajímavé, že se s tím vlastně nějak srovnal.*“

Alžběta motiv zrcadla vnímala odlišně, poukazovala na to, že negativní žitá zkušenost Davida mu posloužila jako zrcadlo a díky tomu se mohl posunout a v budoucnu se tak stal lepším králem: „*Že vlastně všechno zlé k něčemu dobré, že zase díky tady tomu mohl kralovat, tak jak kraloval, že se mohl posunout díky té negativní žité zkušenosti.*” David tuto zkušenost pojal jako lekci, hovoří o tom, že by mohl propadnout sebelítosti a začít obviňovat všechny kolem. Podobně jako Magdaléna hovořila Alžběta o tom, že mohl Batšebu začít nenávidět, ale on se rozhodl vzít to jako ponaučení. I Alžběta v rámci svého předešlého

vztahu hovořila o tom, jak je důležité odpustit jak dotyčnému, tak ale i sám sobě a neházet vinu na sebe. Odpuštění pro ní neznamena zapomenutí na to, co se stalo, ale odpustit v srdci, pochopit, že za to nemůžu jen já nebo druhý, ale že na tom každý nese nějakou část viny.

V rámci toho hovoří o tom, že Davida vnímá jakožto člověka, který si z této situace bere lekci a vede to k jeho posunu: „*To si myslím, že ten David to bral jako lekci (...) všechno zlé k něčemu dobré i když je nějaký průšvih, tak vždycky se z toho dá vytěžit něco pro ten další život, ale když se člověk zapikoluje v nějaké té sebelítosti, tak to ho stáhne dolů, a začne obviňovat všechny kolem, což ten David taky mohl, začít obviňovat všechny, Batšebu, mohl ji začít nenávidět, kdežto on se snažil brát to jako lekci.*”

Tuto schopnost odpouštět, ilustrovala i na svém předchozím manželství: „*Neprožila jsem si dobrým vztahem ve svém manželství, bylo to hodně, hodně drsné, bylo o nějakém domácím násilím, exekucích a dlužích, ale to už je dvacet let, ale že mě dost dlouho trvalo, než jsem pochopila, co je odpuštění, že to není jako zapomenout na to, co se stalo, ale odpustit jako v srdci, nechci, aby to znělo jako klišé, ale pochopit ty souvislosti, vzít si kus viny, ale nebrat si že za to můžu jen já.*” Jako velkou pomoc a oporu pocítila i díky víře v Boha: „*To mi umožnilo odpustit nějak tomu manželovi, nezapomenout, ale necítit to jako křivdu a nepadat do té sebelítosti.*”

7.4.2. Věkový posun

Všechny tři respondentky na příběhu reflektují svůj věkový posun. **Magdaléna** největší posun vnímá v pojetí pravdy, kdy dnes by již tolik za pravdu neprahla, jako dříve: „*Určitě dneska už tolik neplanu v každém případě za pravdu, i když jsem člověk, který je jakoby spíš upřímný, ví, že ta cesta pravdy, je ta, která je správná, ale když potom jde o život, tak to je otázka. Vlastně je to, když o tom přemýšlím, je ta otázka, vlastně když jde... kdybych měla říct pravdu, ale tím někoho pošlu na smrt, tak možná budu radši lhát.*”

Svůj posun vidí v tom, že nyní by volila to, co vede pro život: „*Není morální to navlíknout na toho manžela, nedá se říct, to by bylo správně. Když mi bylo dvacet, tak bych určitě planula tím, že v každém případě se určitě přiznat, že přeci nemůže vychovávat cizí dítě. Ale dneska v pětáctyřiceti už na to taky koukám jinak a asi věci, které prostě vedou pro život, tak někdy vedou i ty které nejsou úplně, možná právě děsně morálně čistý, ale aby to jakoby vedlo k hezkému životu, ale hlavně k životu těch jednotlivých lidí všech, včetně toho novorozence třeba.*”

I **Alžběta** reflektovala, že dnes nahlíží na příběh zcela jinak, než by na něj nahlížela před deseti lety. S příběhem se nesetkala poprvé, zajímavý byl její retrospektivní pohled na

příběh a zároveň posuzování posunu, který u ní v životě nastal: „*S tím příběhem jsem se určitě nesetkala poprvé, tak mi to předevčírem přišlo zajímavé vlastně porovnávat ten posun u sebe, jak vnímám ty jednotlivé posuny (...) před deseti lety bych ten příběh určitě nevnímala tak jak ho vnímám teď, což považuji určitě za úspěch u sebe v rámci sebereflexe.*”

Hovořila o tom, že posunem pro ní bylo i rozhodnutí o dodržování určitých pravidel: „*Spíš přemýšlím, nad těmi souvislostmi v tom příběhu, co je vlastně k tomu chování vedlo, nebo proč je dobré dodržovat pravidla jako Urijáš, který nechtěl jít za manželkou, přestože vlastně mohl a co to způsobuje v mém životě, že jsem se rozhodla dodržovat nějaká pravidla a to je ten posun vlastně jo.*”

Samu sebe před lety spatřuje v Batšebě: „*V té Batšebě vidím samu sebe někdy před dvaceti, třiceti lety, protože já jsem ji vnímala, jakože toho Davida, ona svedla, že se nudila, manžel byl ve válce a že ona nebyla ta obět.*”

Příběh jí umožňuje pohled do budoucnosti a prostor pro přemýšlení, nad svým minulým chováním a já: „*Vlastně dává mi to možnost dívat se i zpětně na svůj život a retrospektivně o tom přemýšlet, kam jsem se v tom životě posunula, nebo co by bylo ještě, na čem by bylo ještě dobré pracovat. Zároveň jako lítost, že mi je tolik kolik je, a že už to není, jak to bývalo za mlada, že mě to vlastně bavilo provokovat chlapi, ale tak jsem byla taková lehkomyšlná v tom životě.*”

I **Marie** zaznamenává svůj věkový posun, podobně jako Magdaléna by nyní volila to, co vede pro život, spíše než se přiznávat a riskovat smrt: „*Není úplně morální to navlíknout na toho manžela, nedá se říct, to by bylo správně, když mi bylo dvacet, tak bych určitě planula tím, že jako v každém případě se určitě přiznat, že přece nemůže vychovávat cizí dítě, ale dneska v pětáctyřiceti už jako na to taky koukám jinak a asi věci, který prostě vedou pro život, tak někdy vedou i ty který nejsou úplně, možná právě děsně morálně čisté, ale aby to vedlo k hezkému životu, ale hlavně k životu těch jednotlivých lidí všech, včetně toho novorozence třeba.*”

7.4.3.Smyčka

Magdaléna a Alžběta hovořily o jakémsi zacyklení, že David dalšími a dalšími pokusy o vyřešení situace se pouze dostává do spletitější situace.

Magdaléna v tomto kontextu hovoří o tzv. kolotoči: „*No dostali se do takového kolotoče, že vlastně z té nápravy to dopadlo ještě hůř, než mohlo.*“ Zdůrazňuje, že pokud by se David včas zastavil, nemuselo by to mít tak strašné následky: „*Samozřejmě asi to místo kdy se zastavit, asi ve chvíli, kdy ten Urijáš z nějakého důvodu nepodlehli tomu, že by byl s*

tou svojí ženou (...) ale v tuhle chvíli, kdy se to nepovedlo, tak asi ten úkrok jinam, než prostě jet dopředu, když nic jiného tak ho odstranit. Tak asi tahle chvíle by byla o tom, že se asi radši tedy přiznat.“ Magdaléna se ale domnívá, že v tuto chvíli už David jednal tak, jakoby už neměl žádné východisko, sama to nazývala jako černo před očima: „Těžko říct, co v tu chvíli ten David měl v hlavě, co věděla ta Batšeba, když ho poslal na smrt, že někdy ta černota, že nic jiného mu teda nezbyvá.“ Tyto situace spatřovala i ve svém manželství: „To já jsem rozvedená a pamatuji si, že bývalý říkal, že to musí udělat, a nic jiného mu nezbyvá, já jsem viděla spoustu východisek. On měl pocit, že žádnou jinou možnost nemá.“

Právě z této zkušenosti zřejmě pramenilo i její porozumění situaci: *„Ale rozumím tomu, že měl možná černo před očima, že prostě byl sám z toho, co se děje... a to je takový ten kolotoč, že vlastně často ta první reakce trvá, to ‚ježišmarja co jsem to provedla‘ (...) myslím, že každému to tam naskočí, to ‚já jsem nic neudělal, já za nic nemůžu.‘“*

Alžběta podobně poukazuje na to, že Davidovo řešení problému se dostává do smyčky a tím i do tlaku a jedná, tak jak jedná: *„To je to plus, které tam vnímám, že on to chtěl řešit, ale dostal se trošku do nějaké smyčky, protože věřil, že se to vyřeší tím, že Urijáš půjde domů a svede se to na Urijáše, nějak mu to nevyšlo. Myslím si, že byl v presu a možná to byl nějaký zkrat, to co udělal, že napsal, poslal po něm ten dopis a nechal ho postavit do té první linie.“*

Davidův postoj k řešení problému reflektuje Alžběta sama na sobě, ráda by problémům čelila: *„Já v životě to mám tak, že bych se k problémům ráda stavila čelem, než před nimi utíkala, protože vždycky se to pak nevyplácí, nebo alespoň mám tu zkušenost, že když se snažím něco takhle jako zakamuflovat, a ještě tím poškodím někoho dalšího.“*

Domnívá se, že ač David provedl, co provedl, zpětně si to velmi vyčítal, zejména potom, co jim s Batšebou zemřel syn, což byla pro oba těžká rána.

8. Výsledky individuální imaginativní interpretace

Analýzou rozhovorů vzniklo pět tematických okruhů, které jsou tvořeny hlavními tématy a subtématy. Stejně jako v případě prezentace výsledků respondentek HG uvádím, pro lepší přehlednost témata v tabulce a následně každé z nich rozpracovávám konkrétně.

Tabulka 2 – Výsledná témata individuální imaginativní interpretace

TEMATICKÉ OKRUHY	TÉMA	SUBTÉMA
Interpersonální vztahy	Vztah Batšeby a Urijáše	Funkčnost vztahu
		Nenavštívení
	Vztah Batšeby a Davida	Zamilovanost
		Přiznání se k dítěti a těhotenství
		Svůdkyně Batšeba?
Vztah Urijáše a Davida		
Morálka	Sporné postavy	Urijáš, kladná postava?
		Zneužití moci Davida
		Problematický Joáb
	Zahlazení činu	
	Vina a odpovědnost	
	Kdo hřeší?	
Hospodin	Trest nevinného dítěte	
	Odpuštění	
Emoce	Závist plodící bolest	
	Strach, úzkost, bezmoc	
Projekce	Rozvod	
	Sounáležitost s Davidem	

8.1. Interpersonální vztahy

Účastnice III se, podobně jako účastnice HG, zaměřovaly na vzájemné vztahy mezi Batšebou a Urijášem a Batšebou a Davidem. Mimo to, se ale zaměřovaly i na vztah mezi Davidem a Urijášem. Tuto oblast jsem nazvala stejně jako u respondentek HG „*interpersonální vztahy*.“

8.1.1. Vztah Batšeby a Urijáše

a) Funkčnost vztahu

Respondentky Julie a Johana uvažovaly nad tím, zda byl vztah mezi Batšebou a Urijášem vztahem funkčním, každá na to má odlišný pohled.

Julie předpokládá, že manželství Batšeby a Urijáše bylo manželstvím dobrým a fungujícím: „*Dá se předpokládat, že ten svazek Urijáše a té Batšeby byl dobrý a fungující.*“ Domnívá se, že Urijáš po blízkosti své ženy toužil, ale rozhodl se navzdory svým tužbám nadřadit pevnost a poslušnost službě: „*To že nadřadil opravdu tu svoji službu rodině a určitě touze i po blízkosti ženy.*“ Urijáš s určitostí nevěděl, zda se z boje ještě někdy vrátí a uvidí se se svou ženou, přesto je ale oddaný službě: „*V těch bojích mohli být, nebo byli, týdny určitě, nevěděli taky, jestli se vrátí domů a tak dále, takže velká jeho pevnost a oddanost té službě.*“ Nedomnívá se však, že by tím rodinu zcela opomíjel, oddanost službě na Julii působí jako jeho velká přednost.¹⁶⁵

Johana netuší, jaký vztah mezi sebou měli Batšeba s Urijášem, zda byl funkční, či ne. Domnívá se, že tak či onak, byla stále jeho ženou: „*Z role jeho ženy si myslím, že nějaký vztah mezi sebou asi mohli mít předtím, a i kdyby ten vztah nefungoval, tak furt byla jeho žena, nemyslím si jenom ekonomicky závislá na něm, i když to samozřejmě jo, ale já z toho příběhu fakt nejsem schopná rozpoznat, jestli jí byl Urijáš ukradený, a nebo ne.*“ V tu konkrétní chvíli však stál Urijáš daleko v boji a Batšeba byla odkázaná sama na sebe.

b) Nenavštívení

Všechny tři účastnice III, se zamýšlejí nad tím, jaký byl důvod, proč Urijáš svou manželku nenavštívil, ale nejen to, proč za Urijášem nezašla ani Batšeba, pokud se dozvěděla, že byl přítomen nedaleko.

¹⁶⁵ viz. následující subtéma *Nenavštívení*

Johana spekuluje o tom, jaký je důvod že Urijáš svou ženu nenavštívil, jestli spolu například již dlouho nežili, nebo byl opravdu tolik převzorný? „*Třeba spolu nežili dlouho, ale říkám si, že měl příležitost, proč toho nevyužil, tam vlastně jsou v tom příběhu opravdu otazníky, které mi neznáme a v tom životě to tak je.*” Zároveň ale přemýšlí i nad tím, proč nešla za Urijášem i sama Batšeba, pokud věděla, že je nedaleko, mohla mu tak vysvětlit, co se stalo, nebo se taky pokusit těhotenství skrýt: „*Říkám si, proč ona nešla za ním, mohla to skrýt taky, nebo mu to mohla vysvětlit a říct, hele já jsem neměla úplně tak na vybranou nebo, co budeme dělat?*“ Pro Johanu se v příběhu objevuje spousta otazníků, na které není schopna odpovědět.

Anastázie nenavštívení vnímá jakožto jeden z Urijášových kladů, to že měl soucit s ostatními bojovníky, se kterými setrval, i když mohl díky Davidovu svolení jít za svou ženou: „*Urijáš je pro mě kladná, velice kladná postava, protože soucítil i s těmi bojovníky, nešel do toho domu.*“

Obdobně vidí tento čin i **Julie**. Urijáš je pro ní čestný člověk, který za manželkou nevejde, neboť má, dle jejího názoru, jiné postavení hodnot, na prvním místě nemá rodinu, ale oddanost službě: „*Urijáš působí jako poslušný služebník svého pána, prostě dobrý voják, který ctí nějaké dané zásady chování muže během boje, až se člověk zastydí, (...) když tam opravdu zazní, že do toho svého domu nevešel (...) tak to mě docela tedy fascinuje, to že nadřadil opravdu tu svoji službu té rodině.*“ Má zřejmě jiné postavení hodnot, my dnes na první místo často stavíme rodinu: „*Stavíme ty rodinné vztahy na první místo (...) takže jakákoliv příležitost vidět se se svoji rodinou, i když ho ten šéf k tomu vybízel, pohostil jsem tě a můžeš strávit noc ve svém domě a on prostě tak pevně drží ty zásady.*” Julie je tímto činem fascinována.

Když se však vcítí do Batšeby a pomine, že je těhotná s někým jiným, vnímá, že nejspíš čekala, že jí Urijáš navštíví: „*Žena, která neviděla svého muže třeba měsíc, ví, že je tam poblíž, tak ho čeká nejspíš.*” Sama by z toho byla zklamaná, být v její pozici: „*Zklamaná, asi bych si zanádařovala na ty poměry [smích] toho jak ti muži musí strašně takhle poslouchat.*” Tato pozice manželky mohla být ještě horší, pokud se dozvěděla, že i David, pomíneme-li opět její těhotenství, Urijáše přesvědčuje, aby za ní zašel, a on přesto nepřijde: „*Ta žena čeká, že se třeba muž objeví, dokonce se dozví, že mu to bylo povoleno jít na noc domů a on odmítl, že vlastně radši zůstal s těmi svými, tam pro tu ženu to mohlo být bolestnější, že by se mohla víc zlobit.*” Z pohledu ženy tak může Urijáš svou poctivostí působit až fanaticky: „*Jako poctivý určitě mi přijde a poslušný té své službě, práci,*

zaměstnání, nevím jak to říct. Možná až právě z pohledu té ženy, až fanaticky, když už teda mu to dovolil, že může přijít domů a on, co blázní, to přehání... možná si mohla říct ta žena „to už přehání!“” Z jeho pohledu to však bylo nepřijatelné: „Jsou pohromadě na frontě, tak přeci já nemůžu jít domů jíst a pít a spát se svou ženou, jemu by to přišlo nepřijatelné vůči ostatním.” Julie v tom objevuje i Urijášovu ohleduplnost vůči jeho spolubojovníkům: „Takže zase vlastně úžasná nejenom ta zbožnost a oddanost, ale ohleduplnost k těm druhým, kteří jsou s ním na jedné lodi v tom boji.” Žena a rodina pro něj hrála asi jinou roli a šli tak kousek stranou.¹⁶⁶

8.1.2. Vztah Batšeby a Davida

a) Zamilovanost

Respondentky uvažovaly nad tím, zda do sebe byli David s Batšebou zamilovaní. **Julie** hovořila o tom, že pokud David k Batšebě opravdu něco cítil, připsala by mu plusové body, navzdory jeho chování: „Moc dobře nám to tam pak ten vývoj ukazuje, že to celé bylo špatně, co ten David udělal, ale pokud se do té ženy zamiloval hnedka od začátku, tak já bych mu tam nějaké body připsala.” Zajímavé ale je, že se domnívá, že Batšeba cit neopětovala, nebo dokonce: „si nedovolila opětovat tu touhu, ten cit.” O samotné Batšebě není psáno, že by „vzplála k němu” její pocity tam ale vlastně nikde nejsou uvedené, pouze to, že na ní dolehl ten žal, poté co jí zemřel muž. Podle Julie byla spokojená s manželem a tohle jí ten život zkomplikovalo, byla to „věrná, čestná manželka.” Julie spekuluje nad tím, proč nakonec s Davidem zůstala, jestli měla možnost volby: „Kdo ví, proč pak skončila s Davidem, jestli vůbec měla možnost volby, říct „ne já se tvoji ženou nestanu” jenomže čekala jeho dítě, zase jak to v té době bylo, to asi nebylo dobré, vdova, těhotná s jiným mužem.”

Na rozdíl od Julie, se **Johana** domnívá, že Batšeba mohla i sama chtít jít za Davidem, Urijáš byl daleko a ona byla již dlouho sama, nebo možná jen neuměla cuknout: „Sama za sebe myslím, že neuměla cuknout a ono umět pro ženskou říct ne asi je těžké, a jestliže to ten David skoulel šikovně, chytrý na to byl dost, tak mohla podlehnout, ani nevěděla pořádně jak, ono je to hned [smích] myslím si že, se rozhodně neřadím k zástupům vzorných žen, takže si myslím, že podlehnutí, to uklouznutí, v danou chvíli může být třeba natolik lákavé, že pro jednou, že jo [smích].”

¹⁶⁶ Viz. níže kapitola 8.2.1 *Sporné postavy, subtéma Urijáš, kladná postava?*

b) Přiznání se k dítěti a těhotenství

Julie a Johana v kontextu jejich vztahu hovoří o tom, že se David nemusel přiznávat k tomu, že s Batšebou čeká dítě a přesto to udělal.

Julie hovoří o tom, že mohl Batšebu označit za *poběhlici*: „*On by se samozřejmě nemusel přiznávat k tomu, že ona čeká dítě s ním, mohl by jí i obvinít, že je to nějaká poběhlice, která kdo ví, kde co.*” Zároveň Julii ale nesedí to, že kdyby mu na ní záleželo a stál by o ní jako o ženu, tak proč by to nejdříve navlíkal na Urijáše?: „*Kdybych chtěla říct, že o ní moc stál, tak mi tam nesedí to, že nejdřív to chtěl navlíknout, že není těhotná s ním, ale s Urijášem. To by přece od začátku usiloval o to, aby se k němu nějak dostala a mohli být spolu oficiálně, ale nesnažil by se přece nejdřív zahladit stopy.*“ Julie se nad problematikou zamýšlí a dochází k tomu, že Davidovi na Batšebě s největší pravděpodobností záleželo: „*Nebo jestli to byl nějaký první nápad jeho [ticho] jestli mu na ní záleželo, asi určitě jo, když potom vlastně jí přijal do paláce a se stala další jeho ženou.*”

Johana stejně jako Julie hovoří o tom, že David klidně mohl říci, že to nebyl on: „*Pokud by ona řekla ‚byls to ty Davide!‘ David by řekl ‚ne to jsem nebyl já,‘ tak by byla namydlená.*”

Johana přemýšlí, proč vůbec Batšeba říkala Davidovi o svém těhotenství, sama by to tak neudělala. Domnívá se, že tím Batšeba riskovala a postavila sebe i Urijáše do nebezpečí: „*Myslím si, že tím riskovala zase Urijáše, riskovala i svůj život, protože on mohl taky nechat sejmut ji, řekl by ‚on jí uštknul had,‘ Urijáš by se nic nedozvěděl a byly by kamarádi.*” Johana Batšebu viděla jakožto hrdinku, tím že to Davidovi řekla: „*Říkám si že Batšeba byla hrdinka, protože pro něj bylo nejjednodušší se toho dítěte buďto zkusit zbavit, nebo ho nějakým způsobem zkusit utajit, dohodnout se s otrokyní, za svobodu, nevím, mohla to nějak vymyslet, zkoulet jinak.*”¹⁶⁷

Julie ji v tomto směru vlastně doplňuje, domnívá se, že by si lidi z okolí dali dvě a dvě dohromady a začali by uvažovat nad tím, jak je možné, že je Batšeba těhotná, když je její manžel tak dlouho pryč: „*Dost možná právě proto, že její muž je pryč, daleko a ty lidi by si to prostě spočítali, všímají si druhých lidí.*” Julie řešila, jak si pak asi vykládali to, že je Batšeba v jiném stavu: „*A pak to těhotenství (...) nevím, jak to bylo, jestli to každému bylo jedno, či je to dítě, nebo to řešili hodně tak David si tady přivádí těhotnou ženu, tak možná to jenom tak jako zaoblili, že přišla do paláce a otěhotněla, třeba, takhle to mohli lidi vnímat, že hodný král David se ujal tady čerstvé vdovy. A nebo právě to mohlo mnoha lidem*

¹⁶⁷ Viz. Níže kapitola

docvaknout, jak to bylo, že se to provalilo.” Julie upozorňuje na fakt, že o tom, že je Batšeba těhotná s králem vědělo vícero lidí: *„Hrají tam roli další lidi, kteří o tom něco věděli. Ti poslové, jak říkáš, nebo ten posel, který předával zprávu Davidovi, že Batšeba je těhotná, a pak i ten Joáb. Musel o tom popřemýšlet, proč se chce zbavit... proč se chce zbavit David Urijáše s jehož ženou se vzápětí objeví jako s manželkou.*” Poznámka o Joábovi byla velmi zajímavá, je možné že si to Joáb mohl uvědomit i zpětně, že na tom něco nesedí.

Julie také přemýšlela o tom, jestli by byl David vůbec schopen se lidu přiznat, co provedl: *„Ještě mě napadá, jestli ten David se byl schopen přiznat lidu, k téhle věci, on to tam řešil Nátanem a sám v sobě, ve svém vztahu k Hospodinu, ale co pak ti lidé kolem. Když on byl král, jestli tak vnímal, že si lidé něco šuškejí, nebo támhle jde nějaká fáma, ale možná pravdivá, tak jestli jí potvrdil, nebo vyvrátil, to zase nevíme... to zase ale nebylo, né určitě to nebylo zase tak důležité. Důležité bylo to, aby si to vyjasnil s Bohem, aby si to uvědomil.”*

V rozhovoru s Anastázií též padla otázka, proč Batšeba dává Davidovi vědět, že je těhotná, zůstala ale nezodpovězenou: *„Ona mu to dala vědět, že je těhotná, tomu Davidovi (...) takže proč, z jakého důvodu mu to dala vědět?“*

c) Svůdkyně Batšeba?

Podle Anastázie a Johany se Batšeba rozhodně nekoupala na střeše naschvál, aby Davida svedla. **Anastázie** se domnívá, že Batšeba postřehla, že jí David viděl, když se koupala na střeše a proto pro ní poslal, naschvál se tam tedy rozhodně nekoupala, má pocit: *„...že jí (Batšebě) to nepřišlo nějak špatné, konkrétně, že s ním ulehla.”* Rozhodně ale nechtěla, aby její manžel zemřel: *„Jsem přesvědčená, že nechtěla to, co se potom stalo, že ho poslal do boje a on tam zahynul.”* **Johana** se též domnívá, že akt koupání nebyl úmyslným sváděním. Střechy podle ní byly v oné době bezpečným místem, má představu, že střecha, kde se Batšeba koupala, byla nějakým způsobem zakrytá a bylo na ní vidět jen z několika málo míst, nemusela si tak myslet, že by ji mohl někdo pozorovat: *„Tam nebylo napsané, že mu tam pózovala, prováděla tam hygienu a myslím si, že v té době to na těch střechách, jestli byla vysoko, bylo jedno z bezpečných míst. Myslím si, že to nebylo tak nenormální asi, na těch střechách se tam docela funguje doteď, a jestli byla vysoko postavená, tak jsem si představila, že ta střecha byla krytá a jestli na ní bylo vidět z několika málo míst, třeba zrovna od něj, tak nemusela předpokládat, že bude koukat.”*

8.1.3. Vztah Davida a Urijáše

Všechny tři respondentky hovořily i o vzájemném vztahu mezi Davidem a Urijášem. **Anastázie** se domnívala, že byli blízkými přáteli, David svým činem svého přítele zraňuje: *„Urijáš vlastně byl jeho přítel a on ho tímhle zradil.“*

Julie se domnívá, že David Urijáše vnímal zejména jako skvělého vojáka, ještě navíc, když tak bezmezně dodržoval pravidla pro boj ve svaté válce: „*Tam vyvstává, jaký asi byl vztah, nebo pohled Davida na toho Urijáše, nejenom jakoby na obtížného člověka v té jeho situaci, ale zároveň ho musel vnímat jako svého vojáka a ještě když se choval takhle, jako naprosto skvělého.*“ O to, to pro Davida muselo být ještě náročnější: „*O to asi větší to musel být hřebík, nebo takový štouranec do toho jeho svědomí.*”

Johana uvažuje o několika hypotetických scénářích, jak mohli věci dopadnout. Například kdyby k sobě byli David a Urijáš upřímní a vyříkali si to mezi sebou, mohlo to skončit zcela jinak: „*Prostě by se s Urijášem někde propleskli, nebo by třeba pak šli spolu na pivo a naznali, že Batšeba je slepice a že to nemají za potřebí, že na té střeše tam je věčně, já nevím jo, ale prostě mohlo to dopadnout úplně jinak.*“

8.2. Morálka

Respondentky III, se zamýšlely nad tím, kdo se v příběhu cítí být vinen, kdo z nich hřeší, zda David v nějakém smyslu zneužil své moci a další. Všechna tato témata se pojí s morálními hodnotami a přístupem, proto jsem tuto oblast souhrnně nazvala „*morálka.*“

8.2.1. Sporné postavy

Účastnice spekovaly nad různými postavami, které se v příběhu vyskytují. Zejména nad postavou Urijáše, Davida a Joába. Každá se na tyto postavy dívala odlišně.

a) Urijáš, kladná postava?

Respondentky vnímaly postavu Urijáše z velké části kladně. Dle **Anastázie** Urijáš v příběhu vystupuje, jako člověk, který o ničem nevěděl, neměl žádnou vinu a odpovědnost. Anastázie se domnívala, že Urijáš byl takový dobrák a kdyby se mu Batšeba svěřila, řekla pravdu o svém těhotenství, tak by jí i dítě přijal: **An:** „*Když by se to dozvěděl, myslím si třeba já osobně, že on byl ten Urijáš, taková kladná postava, že si myslím, že by nic neudělal.*“ **V:** „*Co by to znamenalo to nic nedělání? Že by tu Batšebu přijal a byl s ní?*“ **An:** „*Ano.*“ Mezi jeho klady zahrnuje jeho soucit s ostatními bojovníky, se kterými setrval, i když mohl díky Davidovu svolení jít za svou ženou.

Johana Urijáše vnímá jakožto převzorného válečníka, zejména proto, že nejde za svou manželkou a zůstává se svými služebníky: „*Myslím si, že mu v tuhle chvíli byli asi přednější ti kamarádi, nebo ti kolegové, druhové v boji.*“ Tento Urijášův čin chápe, chápe, že pro něj byli přednější druhové v boji, neboť v takových chvílích vojáci fungují jako jeden organismus: „*...což chápu, protože v tu chvíli to jsou opravdu jeden organismus.*” Zároveň

hovořila o tom, že tato jeho převzornost nemusela být úplně ideální, Urijáš je pro ní člověk, který se snaží vše vždy udělat dobře i za ostatní: „*Ono někdy tyhle ty lidi to si myslím, že je strašně velká past, že se snaží udělat to dobře, ale dobře za všechny ostatní a myslí si, co oni by si mysleli.*” Urijášova poctivost nemá žádných mezí, což je vidět na tom, že on sám nese zprávu, kde je vlastně jeho rozsudek smrti: „*Přišlo mi hrozné, dost strašné, že ten Urijáš si vlastně donesl ten dopis a odevzdal, no byl to poctivec... nevím, jestli by se zachránil, kdyby se podíval, mě by to asi nenapadlo, taky bych to nelustrovala.*” Tento poslední postřeh byl pro mne osobně velmi zajímavý, neboť já ani další respondentky si této absurdity v textu výslovně nevšimly.

Julie Urijáše vnímá jako velice počestného člověka, který dodržováním svých zásad vede člověka až k vlastnímu studu. Zároveň ale hovoří i tom, že jeho víra mohla na jeho ženu a jeho chování k ní působit až fanaticky. Mohla být zklamaná, že nadřazuje službu své rodině.

b) Zneužití moci Davida

Anastázie jako jediná se nedomnívá, že by David svého postavení nějak zneužil, je možné, že Batšeba postřehla, že jí David na střeše zahlédl, a proto pro ni poslal. Naopak Johana a Julie mají pocit, že David své pozice využívá.

Podle **Johany** David své postavení a moc využil k tomu, aby Batšebu získal, kdyby byl zametačem odpadků, pravděpodobně by Batšebu nezískal: „*Ve své době David věděl, že je to ‚fuj‘, ale měl k tomu kompeten... měl k tomu moc a to je taky velké riziko, kdyby jí měl klofnout z pohledu zametače odpadků, tak by to třeba neklaplo.*” Johana se též domnívá, že pokud by si byli s Urijášem rovni, nic takového by se nikdy nemuselo stát, mohli si to na stejné úrovni vyříkat, ale v tomto případě, když měl David moc, se kterou by dokázal ohrožit celou Urijášovu rodinu, byl Urijáš v nevýhodě: „*Kdyby si byli s Urijášem rovni, tak si myslím, že by se mohli vzájemně domluvit. Tak či onak, ale byli by oba ve stejné roli, kdežto tady z jakéhokoliv popudu mohl sejmut ten David celou rodinu.*” David však nevyužil své moci na tolik, že by Batšebu znásilnil, Johana se domnívá, že zde byl cítit vztah šéf a podřízená, ale pro oba dva to byl chvilkový zkrat, pokušení, kterému podleli: „*Řekla bych to selhání toho, že podleli, tak podleli David i Batšeba, tam se nehovoří o tom, že by ji znásilnil (...) tohle bylo hodně jako ‚šéf a podřízená‘, podřízená ale dá výpověď. Tady šlo Urijášovi o život a jí taky, pokud by ho urazila. Samozřejmě, že on měl převahu, takže ta část té oběti tam byla.*” Dle Johany Batšeba neměla moc na vybranou, kdyby ho odmítla, mohla tím ohrožit jak život svůj, tak svého muže: „*Já si myslím, že v tu chvíli chránila sebe,*

nebo myslela si, že to tím vyřeší a věřím i tomu, že mohla chránit i toho Urijáše. Nevidím na tom nic tak strašného, myslím si, že z toho neměla šanci se vyvlíknout.”

Kvůli Davidovu postavení, by se ho Johana obávala odmítnout: „*No myslím si, že kdyby ho odmítla oficiálně tak by to bylo špatně. Myslím si, že by ho urazila, to bych si asi netroufla, ale zkusila bych z toho nějak vykličkovat.*” Ideální by za ní byla volba nějaké diplomatické cesty: „*Přesně nějaká diplomatická cesta, která evidentně selhala.*”

Julie též v Davidově činu spatřuje využití své mocenské pozice, ze které Batšebu doslova „*krade,*” dle Julie, s největší pravděpodobností, proti její vůli: „*V tom příběhu asi nejsilněji doléhá to, jak se David zmocní té ženy, z nějaké své mocenské pozice, nejspíš, a že jí fakt jako ukradne... že jí ukradne, s velkou pravděpodobností proti její vůli.*” Vnímá, že David dostává Batšebu pod jakýsi nátlak. Podle ní je však důležité mít na paměti, že i na Davida platí stejné požadavky jako pro celý lid.

c) Problematický Joáb

Všechny tři respondentky vnímaly Joába jakožto problematickou postavu, každá ale z poněkud jiných důvodů. **Anastázie** vnímala Joába, jakožto člověka, který přijímá rozkaz bez jakéhokoliv uvážení a jedná dle něj: „*Pořád mi vrtá hlavou, proč ten Joáb... proč se nezeptal, nebo proč tam nebyla ta... přece věděl, že Urijáš půjde na smrt, proč se teda toho Davida se nezeptal ,proč pane chcete toho Urijáše zabít?‘ nebo ,proč ho posíláte na smrt?‘*“ Neřeší, jaký je důvod, že chce Urijáše poslat na smrt. Klíčová chvíle ale byla, kdy jsem se Anastázii zeptala, co myslí, že by mu David na tu otázku odpověděl: **An:** „*No rozhodně by mu neřekl pravdu*”, **V:** „*A kdyby to pak ten Joáb udělal stejně, vadilo by ti to?*” **An:** „*To už tak ne...*” Pro Anastázii je tedy zásadní alespoň se zeptat a zjistit důvod proč dělá to, co dělá. V činech Joába spatřuje svoje vlastní chování, kdy častokrát dělá věci, se kterými vnitřně nesouhlasí: „*Já taky někdy dělám věci, které bych nechtěla dělat a udělám je, protože se to po mě chce.*” Často pocítuje, že něco splní a zpětně se necítí dobře: „*Já fakt to někdy dělám a není to dobře, že prostě něco se mi řekne a já s tím vnitřně nesouhlasím, nebo nezeptám se proč vlastně a udělám to. A pak z toho nemám dobrý pocit.*” Důležité pro ni bylo uvědomění: „*...že člověk má dělat to co chce a ne to, co se od něho očekává.*”

Johana se domnívá, že Joáb poslechl Davidův dopis a nevěnoval tomu moc myšlenek, mohl se domnívat, že tím odstraní nějakého špeha, neměl tedy důvod nad Davidovým rozkazem pochybovat.: „*Ten Joáb no... poslechl, mě z toho nevyznělo, že by tam bylo napsané něco, o čem by měl ten Joáb pochybovat. Mohl žít v domnění, že odstraní špeha, nebo nějakého hajzlika.*“ Zároveň se ocitá v pozici, kdy se pasivně podílí na vraždě člověka:

„Taky docela blbá role, protože on se tam pasivně podílel na vraždě člověka.“ Urijáš byl pro Joába asi jedním z mnoha a zřejmě to moc neprožíval: *„Krvě a toho všeho tam vidí lidi tolik, že ty emoce prostě někdy schovají, nejsem si úplně jistá, jestli se tím zabývá.“* Pokud se tím však zabýval, tak mu z toho asi též moc dobře nebylo. Joáb pro Johana ale není jen tím, kdo plní rozkaz. Hovoří o tom, že ve zprávě, kterou posílá po služebníkovi o tom, že Urijáš padl v boji, Joáb dává Davidovi prostor pro vinu. Nemluví o tom, že Urijáš zemřel hrdinou smrtí, ale popisuje utrpení, které se v bitvě odehrálo, snaží se tak v Davidovi vzbudit pocit viny: *„Nepsal o hrdinství, psal o utrpení a o hnusné smrti, to napsal, takže bych řekla, že mu dal vědět, že to bylo hnusné a že tam zařvala spousta nevinných lidí.“* Johana tak Joábovi přiřazuje významnou roli v Davidově uvědomění si vlastní viny.

8.2.2. Zahlazení činu

Julie a Johana hovořily o tom, jakým způsobem se David snažil nevěru zahladit, zaonačit. **Julie** v tomto kontextu hovořila o specifikách textu mimo jiné i, proč zaznívá dvakrát zpráva o tom, že Urijáš zemřel. Ví, že když se v Bibli něco opakuje, chce se na to dát větší důraz: *„Proč tam dvakrát zaznívají stejné věty, jak ten boj probíhal, že v tom možná vidím takovou tu absurditu toho všeho. Té celé akce, že se snížil strašně moc ten David, že takhle to jako zaonačíme, aby ten Urijáš zemřel, a ty (Joáb) mi s tím pomůžeš a je to vlastně ubohé, strašně mi to přijde ubohé a absurdní... a proto možná, zdůraznit tu absurdnost situace.“*

Johana hovoří o tom, že zaretušováním činu se dostávají do tzv. Vlaku událostí, kdy se na prvotní událost nabalují události další a celou situaci to zhoršuje: *„Člověk se často jednou záležitostí dostane do vlaku událostí, které se začnou nabalovat, a semele to všechno. Pak už není úniku ani návratu a ve snaze něco, ani ne vylepšit, tak jako zaretušovat, nebo jako nepřihlásit se k té chybě nebo k tomu přešlapu.“* Jako součást tohoto vlaku považovala všechny postavy, krom nevinného dítěte. Johana věří, že to nikdo špatně nemyslel: *„Myslím si, že to nikdo z nich nemyslel zle a myslím si, že ve výsledku se to prostě nabalilo.“* Nejvíce se do vlaku dostal David: *„Ten se dostal nejvíce do toho vlaku svojí aktivitou. Že vlastně činnost je někdy stejně průšvihy plodící jako nečinnost.“* Kdyby David Batšebu nezavolal, sama by nepřišla: *„David je ten největší aktér, ten to celé rozhoupal, kdyby jí nezavolal, tak ona by se pravděpodobně, v rámci tohoto příběhu, tak ona by za ním nepřišla.“*

Johana si myslí, že kvůli jedné kratochvíli se děje peklo pro spoustu dalších: *„Prostě si myslím, že to celé se kvůli jedné, nevím... kratochvíli pro toho Davida a možná pro oba, stalo peklem pro spoustu dalších lidí. To si myslím a myslím si, že takhle je to i v životě, že člověk leccos míní dobře, k tomu si třeba omluví něco... o něčem přemýšlí a je to potom v*

háji. I když dokážete některým svodům nebo některým příležitostem odolat, tak to neznamená, že to dopadne dobře.” Je vždycky důležité myslet na to, že i to co vypadá nevinně, může způsobit velké problémy: *„To co vypadá celkem nevinně, nebo že se to vlastně jednorázově sfoukne a nic, zapadá to prachem, že to pak udělá velkou paseku,“* a když už to člověk pokazí: *„Asi by to neměl zkoušet dál vylepšovat dlouhodobě, když už vidí, že je to jako fakt průšvih, takže asi s tím průšvihem vyrukovat včas.”*

8.2.3.Vina a odpovědnost

Anastázie a Johana uvažovaly nad tím, kdo se v příběhu cítí vinný a kdo je za situaci odpovědný.

Anastázie se domnívá, že to David je odpovědný za to, co se stalo a že by se měl o celou situaci postarat sám: *„Byla s ním těhotná, tak ať to vyřeší vlastně on, protože on jí svedl, tak ať to řeší.”* Batšeba je vinná, protože s Davidem ulehla, ale největší vina leží na Davidovi: *„Je tam ta vina, protože s ním ulehla, ale ta největší vina je na tom Davidovi.”* Velký posun nastal v tom, že nejprve Anastázie vnímala, že odpovědnost nese jen David a že on má všechno vyřešit, když si však samu sebe představila v pozici Batšeby, došla k závěru, že by měla říct Urijášovi pravdu, protože tak by se sama zachovala: *„Ona by měla říct pravdu, ale vlastně čeká, co se... a já nevím, jestli já bych, když to vezmu na sebe, kdyby se mi tohle stalo [ticho] tak bych to řekla.”*

Podle Anastázie, ale ten, kdo žádnou vinu ani odpovědnost nenese je Urijáš, neboť o ničem nevěděl: *„Nemyslím si, že by něco tušil, nějakou zradu od Davida, to si nemyslím, to rozhodně ne.”* Anastázie vnímala Urijáše jako velmi kladnou postavu, kdyby se mu Batšeba svěřila a řekla pravdu o tom, že je těhotná, tak by jí i dítě přijal.

Opačně to viděla **Johana**, Batšeba byla podle ní v pasti, když se dozvěděla, že je těhotná: *„Batšeba byla v pasti, protože nemohla mu (Urijášovi) to říct, zatajit... zatajovat to do nekonečna nešlo, mohla to dítě prostě odsunout, to neudělala, mohla to neříct vůbec tomu Davidovi.”* Kdyby si samu sebe představila na místě Batšeby, tak by Davidovi pravděpodobně nic o dítěti neřekla, dokud by samo nebylo zletilé, reflektovala na tom své komunikační nedostatky: *„Což si myslím, že je zajímavá myšlenka a to je možná tím, že já nerada říkám věci okolo. Takže si myslím, že kdybych byla v roli Batšeby, tak by milé dítě bylo už zletilé [smích].”* Spekulovala nad tím, proč to v první řadě vůbec Davidovi říkala, zda tím chtěla předvést odpovědnost na něj: *„Má právo to vědět je to budoucí otec, má právo vědět, co se děje za následek jeho činu, jo jako ,ted' to máš, starej se ‘(...) ‘tys to zpískal, ty to řeš’”* Do této chvíle je Batšeba, dle Johany, nečinná, zde ale najednou sama za sebe

aktivně jedná: „*To byla vlastně jediná aktivita, kterou ona v tom příběhu měla.*” Johana se domnívá, že Batšeba řekla Davidovi o svém těhotenství možná proto, aby na něj převedla odpovědnost a aby to za ní David vyřešil.

Podle Johany si zpětně skoro všechny postavy mohly své činy vyčítat, mohly tzv. *kdybyzovat*. Batšeba si mohla vyčítat, že na tu střechu vůbec chodila, že kdyby věděla, že je poblíž její manžel, tak mu to všechno mohla povědět: „*Kdybych já zrovna si nevybrala tenhle den, kdybych byla na jiné střeše, kdybych se třeba rozhodla nejít, kdybych se dozvěděla, že tam je manžel mohla jsem ho jít hledat.*” Urijáš si mohl těsně před svou smrtí vyčítat právě to, že za ní nezašel: „*Myslím si potom, že když už opravdu umíral, tak si mohl říci: „jé já jsem se s ní mohl alespoň vidět, rozloučit se, propásl jsem poslední příležitost vidět se se ženou.*”

8.2.4.Kdo hřeší?

Jak **Anastázie**, tak Julie spekovaly nad tím, kdo hřeší, zda je to jen Batšeba nebo i David. Anastázie nejprve uvažuje nad tím, že hřeší pouze Batšeba, neboť David měl vícero žen, takže si mohl dovolit mít i další, po chvíli rozmyslu, ale dochází k tomu, že i David zhřešil, avšak ne vůči svým ostatním ženám, ale vůči Urijášovi, který byl jeho přítelem.

Na začátku rozhovoru, Anastázie přemýšlela, zda je hříšný i David, nebo jen Batšeba: **An:** „*Vlastně zhřešil nebo on nezhřešil, ona zhřešila vlastně*” **V:** „*Takže si myslíš, že ta vina leží na Batšebě, že tedy ona zhřešila?*” **An:** „*Protože on měl více žen, takže mohl mít i další ženy, jsem z toho pochopila (...) ale je pravda zase že, zhřešil, zhřešila Batšeba rozhodně ale zhřešil i on, protože ten Urijáš byl jeho přítel a on ho tímhle zradil.*” Zajímavé je, že Anastázie došla k závěru, že David tedy hřeší, ale ne tak úplně vůči svým ženám, ale vůči svému příteli Urijášovi.

Julie nad tímto problémem přemýšlí podobně, sama si všímá, že primárně hovoří jen o hříchu Batšeby a vůbec jí dosud nenapadlo, že i David je nevěrný svým manželkám: „*Vlastně hovořím o nevěře její a zároveň vím, nebo prostě je známo, že David v tu dobu, kdy ho takhle okouzila tahle žena, tak ženy, manželky měl a ne jednu, je zajímavé, že vlastně vůbec nehovořím o nevěře jeho.*” Na rozdíl od Anastázie, Julie vnímá, že David zhřešil právě vůči svým ženám, zároveň je pro ní ale více výraznější nevěra Batšeby, neboť hřeší vůči jednomu manželovi: „*...ale stejně jakoby vyčnívá její nevěra vůči, nejspíš, jednomu manželovi.*”

Obě respondentky, tak vidí větší hřích v jednání Batšeby, neboť má jednoho muže, jeden muž se na ní spoléhá, kdežto David má více žen, takže se dá zřejmě předpokládat, že to, že si najde ještě další, není tak hříšné, jako to, co činí Batšeba.¹⁶⁸

8.3. Hospodin trestající a odpouštějící

Všechny respondentky v rozhovorech zmiňovaly pojetí Hospodina. Jehož činy v příběhu vnímaly jak negativně (trest dítěte), tak pozitivně (odpuštění).

Johana hovoří o tom, že David si uvědomoval, že on není tím hlavním šéfem, ale že nejmůž vřdycky stojí Hospodin. Hovoří o tom, že měl David k Hospodinu respekt.

8.3.1. Trest nevinného dítěte

Všem respondentkám přišel nepřiměřený trest v podobě smrti dítěte, které spolu Batšeba a David počaly. Dítě za nic nemohlo, bylo nevinné a pyká, za hřích svého otce.

Anastázie vnímá, že Hospodin je odpouštějící i trestající, v tomto příběhu má však problém s tím, že trestá nevinné dítě, které se ničeho nedopustilo, přesto pyká za hřích svého otce: „*Mám problém s tím, že na něj seslal ...on mu teda řekl, nezemřeš... ale vlastně onemocněl ten syn a trochu s tím mám problém. Ten syn se ničeho nedopustil a vlastně trpí za hřích svého otce.*“ Má pocit, že takový trest je nespravedlivý: „*Nemyslím, že je úplně spravedlivý, takže takový nespravedlivý trest od Hospodina*“ Domnívá se, že pyká ten nesprávný: „*Podle mě za to měl pykat ten David, ne ten syn, protože nic nespáchal.*“ Zároveň se ale Anastázie domnívá, že trest smrti syna byl mnohem horší, než kdyby byl usmrcen David: „*Možná zas na druhou stranu ten trest byl horší, než kdyby ho Hospodin usmrtil, (...) že pro toho Davida, když to vezmu, jak se ten Hospodin rozhodl, že pro něj byl větší trest smrt toho syna, než kdyby potrestal jeho. Ten Hospodin čekal od něj nebo očekával, že ten David tu vinu přizná po tomhle.*“

S tímto nespravedlivým trestem se potýkají i druhé dvě respondentky. **Johana** též hovoří o tom, že se dítě narodilo do situace, kterou nikterak nemohlo ovlivnit: „*Dál tam figuruje to dítě samozřejmě, které se narodilo do situace, kterou vůbec nemohlo ovlivnit.*“ Tuto situaci dává do kontextu citátu z Bible:¹⁶⁹ „*Otcové jedí kyselé hrozny a synové mají trpko v ústech.*“ Dává to do porovnání i s dnešní dobou, kdy se rodiče rozvedou, najdou si

¹⁶⁸ Komentář: je zajímavé, jak u lidí, kteří jsou bez hřichu a zhřeší, přisuzujeme větší vinu, než-li lidem, kteří zas tak počestní nejsou.

¹⁶⁹ Jr 31, 29; Ez 18,2 – „*Otcové jedli nezralé hrozny a synům trnou zuby*“

jiného partnera a děti nesou následky jejich rozhodnutí. Nová partnerství nemusí být úplně ideální, buď nejsou partneři úplně do rodiny, nebo jsou i takoví: „*přehotivní Urijášové, co dělají všechno dokonale a perfektně, potom nastaví i vysokou laťku pro ty jejich děti, a ty to odnesou.*”

Julie též zmiňovala zemřelé dítě, považovala to zejména ale jako největší trest pro Davida, podobně jako Anastázie. Hovořila o tom v kontextu rychlého odpuštění,¹⁷⁰ kterého se mu od Hospodina dostává, jež je pro Julii velmi urychlené, zároveň právě ale hovoří o tom, že zemřelé dítě muselo být pro Davida velkým trestem: „...*že mu takhle rychle odpustil, ale pro mě je to strašně rychlé a teda je tam samozřejmě to mrtvé dělátko, to je velký trest.*“

8.3.2. Odpuštění

Anastázie a Julie hovořily o tom, že navzdory Hospodinově trestu Davidovi ale odpouští, na základě toho, že se David sám přiznává a uvědomuje si činy, které provedl a co všechno způsobil.

Anastázie v kontextu Hospodinova trestu spatřuje i Hospodinovo odpuštění, tím, že se David přiznává ke svému prohřešku, tak mu Bůh odpouští: „*Ta vina tam byla a on se k tomu přiznal, takže mu Hospodin odpouští, je spravedlivý a odpouští. Vlastně bych to shrnula tím, že to odpuštění tam je, že i když provedeš, to co provedl David, což bylo hodně špatný, ale přiznal vinu, tak dostal odpuštění a narodil se mu pak ještě ten další syn a toho Hospodin přijal.*” V kontextu toho Anastázie uvažovala o tom, jak je důležité přiznání hříchu sama v sobě: „*Mám hřích, tak mám pořád takový pocit, že když si to přiznám v sobě, tak že vím, že mi Bůh odpustí.*”

Julie vnímá odpuštění v rámci návazného příběhu o Nátanově proroctví. Je pro ni šokující, jak rychle Hospodin své odpuštění vyjevuje: „*Nátan mu hnedka vyjevuje Boží odpuštění, to je pro mě úplně fascinující. Ve chvíli, kdy David padne k zemi, tak to jako vnímám, a vlastně si rve vlasy ,prostě jsem udělal strašnou, strašnou věc‘, tak v tu chvíli je mu odpuštěno.*“ Jako podstatu věci, že se David vůbec kaje, vidí Julie v tom, že mu Nátan nastavuje zrcadlo: „*Důležité je, že to nastavené zrcadlo dokázal vidět, a že to pochopil, co ten Nátan... To je možná pak zásadní, že kdo může vůbec dosáhnout toho odpuštění, té milosti.*” Sama za sebe by si přála, aby to trvalo déle, je pro ni těžko stravitelné, že mu Hospodin hnedka odpouští: „*Mě fascinuje, že v jediné chvíli je mu odpuštěno. Pro mě to*

¹⁷⁰ viz. následující Kapitola 8.3.2. *Odpuštění*

není úplně jednoduché a zase jako, co já mám do toho kecat. Hospodin mu chtěl odpustit, čekal na to, kdy opravdu padne k zemi a vyzná, že hřešil, že strašně ublížil a to úplně stačilo a je to na Hospodinu, že mu takhle rychle odpustil, ale pro mě je to strašně rychlé.“ podle Julie to má David moc jednoduché a mělo by to být pro něj útrapnější: *„Možná že mi to přijde jako nepřiměřeně jednoduché pro toho Davida najednou, že by to mělo být trochu více pro něj útrapnější, nebo já nevím... že by to nemělo být v jednom rozhovoru s prorokem, ale že by to mělo trvat nějakou dobu, nějakou úměrnou tomu, co provedl.“* Reflektuje, že si lidé často nastavují vlastní pravidla, ale že je důležité myslet na to, abychom se nestavili do pozice soudce jiných lidí: *„Včas si uvědomit, že zase už něco, někoho soudím, podle svých pravidel (...) že ze sebe děláme opravdu soudce druhých lidí.“* Uznává, že jen Hospodin je soudcem a ten mu chce odpustit ihned, neboť David sám svou vinu rozpoznal a vyznal: *„Smysl toho, že Bůh chce vždycky nakonec odpustit tu vinu, kterou ale my musíme vidět a poznat a vyznat. Upřímně tedy, tam šlo asi určitě o to, že David si to naplno uvědomil a opravdu upřímně se z toho zhroutil, z toho nahlédnutí jeho konání. O tom tedy určitě nepochybuji, jinak by mu shůry nebylo odpuštěno.“*

8.4.Emoce

Oproti respondentkám HG, měli účastnice III větší problémy s konkrétním pojmenováním vlastních pocitů, neboť nebyly tolik zvyklé na práci s emocemi, jako ÚHG. Přesto, ale respondentky o emocích hovořily, pouze nebylo tak jednoduché je kategorizovat.

8.4.1.Závist plodící bolest

Jednou z emocí, která se v rozhovorech u Anastázie a Julie objevovala, byla závist, pro Julii spojená s bolestí.

Anastázie se domnívá, že David byl člověkem závistivým a nevděčným, ačkoliv mu Hospodin dal všechno, tak stejně chtěl víc a to víc byla právě Batšeba, žena jeho bojovníka: *„On vlastně měl všechno, Hospodin mu dal všechno, měl ženy, měl bohatství, měl všechno... a přesto, přesto se mu zalíbila ta manželka toho Urijáše a zhřešil.“* Anastázie se domnívá, že David Urijášovi záviděl jeho ženu: *„David, to si myslím já, že záviděl Urijášovi, že má krásnou ženu (...) chtěl jí mít pro sebe, i když toho měl hodně tak mu stejně záviděl.“*

Anastázie v tom vidí situaci v práci, kdy se do pracovního kolektivu vrátila po několika letech její bývalá kolegyně. Sama Anastázie má nejbližší vztah s kolegyní Klárou, do kolektivu se vrátila Romana a Klára na ní žárli: *„Co nastoupila Romana, tak u Kláry rezonuje hodně závist, vadí mi to. Ona závidí Romaně některé věci, třeba jak vypadá, jak jí*

některé děti (v práci) mají rády, to se jí nelíbí. Klára závidí, chtěla by to vrátit zpátky, žárlí na tu Romanu, že já s ní mám kontakt.” Toto uvědomění vedlo Anastázii k tomu, že je potřeba začít jednat, protože se v této situaci necítí dobře.

Julie na tento názor navazuje, nehovoří doslova o závisti, ale o tom, že David měl Urijášovi jeho ženu přát a nic špatného by se nestalo, to ale David nedokázal, jeho žádosťivost ho začne ovládat a on tak proráží zavřené dveře k Batšebě a tím i sám sebe podráždí: *„Mohl by opravdu zůstat u toho, že uzná ,tohle je krásná žena‘ (...) říct to je moc hezké, že služebník má takovou krásnou ženu a tam to někde zakončit. Ale ta jeho žádosťivost po té ženě, ho začne ovládat a on proráží ty zavřené dveře Batšeby a v tu chvíli vlastně si fakt podrází nějakou tu pevnou... ta pevná půda se pod ním začíná... se to prostě rozpadá.”* Hlubokým uvědoměním Julie, je že tato lidská svévole plodí bolest: *„Že to fakt jako plodí, plodí bolest no... že plodí bolest nějaká takováhle svévolná akce člověka, že prostě chňapne po něčem, nebo po někom, když mu to nepřísluší.”*

8.4.2.Strach, úzkost, bezmoc

Dále se u respondentek objevovaly pocity strachu, úzkosti a bezmoci, emoce zmiňovaly takto provázeně, proto jsem je uvedla pospolu.

Kvůli snadné moci Davida, pociťovala **Johana** strach o vlastní existenci: *„Cítila jsem tam strach, strach o existenci, protože o ní člověk přišel ale strašně snadno. Cítila jsem riziko, snadný tý moci, jak to měl ten David strašně jednoduché, a že kdyby to neměl tak jednoduché, tak by se nemusel stát takový průšvih.”* Reflektuje, že ta obrovská moc je podobně riziková jak pro bezmocné, tak mocné. Vnímá, že když se dostane do problémů někdo bezmocný a nemá na vybranou tak to tu vinu odlehčí, ale David z pozice mocného, na výběr měl: *„Ten David je v tom průšvihů víc, než ti ostatní, protože měl tu moc to udělat, nebo to neudělat.”* Ač měl David obrovskou moc, Johana se domnívá, že se bál Urijáše, přeci jen byl skvělým bojovníkem a David sám není nesmrtelný, a proto volí zbabělý způsob, jak se ho zbavit: *„Já si myslím, že ho normálně srabácky uklidil.”* Mimo to Johana pociťovala též úzkost, lépe uchopitelným pro ní ale byl pocit strachu a bezmoci: *„Úzkost taky, protože nevíte odkud, co přijde, strach je takový konkrétnější, nějaká bezmoc, jakmile s vámi někdo může manipulovat tak je to opravdu otázka života a smrti.”*

I **Anastázie** pociťovala v příběhu úzkost, zejména ale kvůli Joábovi, který jedná bezmyšlenkovitě a ve kterém samu sebe spatřuje, je jí nepříjemné že se cítí sama se sebou nespokojená: *„Vadí, když dělám něco, nebo že po mě někdo něco chce, já s tím vnitřně nesouhlasím, nezeptám se proč a udělám to, prostě jako taková ovce...”*

8.5. Projekce vlastní zkušenosti

Účastnice v textu spatřovaly zkušenost s vlastním rozvodem. Text byl pro ně silným, zejména poroto, že David v něm ukazuje svoje lidské vlastnosti, se kterými se mohou ztotožnit, a může je to někam posunout.

8.5.1. Rozvod

Johana a Julie v příběhu spatřují svou zkušenost s odchodem z manželství.

Johana hovoří o tom, že sama se rozhodla učinit tento krok a ostatní tak vystavila následkům jejího rozhodnutí: „*Já jsem se rozhodla, že ten čas už utnu a taky jsem to dělat nemusela a vystavila všechny ostatní, následkům svého rozhodnutí.*“ Dokáže se tak v tomto příběhu projektovat do všech postav, které něco konali, tzn. Davida, Batšeby a Joába, ale i do postavy Urijáše, jakožto člověka, který dělal všechno správně: „*Vlastně ta role, jak toho Davida, tak té Batšeby, tak toho Joába, jo to jsou vlastně všichni ti, kteří něco konali, ale i ten Urijáš, protože dělal ty věci děsně správně tak fakt, ty prvky mého rozhodnutí vidím ve všech těch postavách.*” Samu sebe nejvíce spatřuje v Batšebě, které se dle jejího názoru v hlavě honí spoustu věcí, jež mohla udělat jinak: „*Ve stylu té Batšeby, jít, nejt, sbalit si ty věci, riskovat ty děti.*” Batšeba chtěla mít podle Johany hlavně klid: „*Chtěla mít klid, nechtěla se nikde stěhovat, nechtěla nic řešit, no tak jo za čtvrt hodiny jsem doma, že jo [smích].*”

Julie v příběhu též spatřovala svůj rozvod, ale její zkušenost byla odlišná, ocitla se v pozici, kdy jejího muže okouzila jiná žena, ona se tak nyní ocitla v pozici, kdy se vrací na začátky a nový partnerský vztah je pro ní velká neznámá: „*Já jsem teď v životním období, kdy vztahy a zvlášť partnerské jsou pro mě velká neznámá, kdy se zase vracím někam, nevím ani, přijde mi, že nevím vůbec nic (...) ta nevěra nebo to, že muže okouzlí jiná žena, to se mně zrovna stalo. Prostě muž má zkrátka novou ženu, ale tam já teď jakoby nedokáži si to propojit, protože mám tam nějaké záklopy, nedokážu teďka to úplně říkat.*” Bylo vidět, že téma pro ni bylo velmi čerstvé a citlivé.

8.5.2. Sounáležitost s Davidem

Johana a Julie, navzdory Davidovým činům, spatřovaly i určitá pozitiva, která je obohacovala pro jejich vlastní život. Johana v tomto kontextu hovořila o Davidově kajícím, velmi ji obohatil Davidův přístup k vyrovnání se se smrtí svého syna, kdy je důležité nesetrvávat v zármutku a sebetřýzni, ale je třeba, obzvláště po hříchu, vstát a jít dál. Příběh dává naději, že i ten, kdo zhřešil, vstává a žije: „*i ten největší průserář toho příběhu,*

což tady byl asi ten David, tak když se přes něj přehnal všechny ty vlny těch následků, toho co on pro jedno potěšení spáchal, co vlastně vyprovokoval, tak že vlastně vstal, začal žít normálně (...) že i my největší průseráři můžeme třeba i vstát a jít. A přišlo mi, že on si vlastně odžil ten strašný trest, že přišel o toho syna, tak já z něj cítím trochu úlevu." Líbí se jí, že David jedná tak, jak by sama chtěla: „Líbí se mi udělat variantu, kterou já neumím, než se babrat věčně v něčem, co člověk nezmění. Že to rypání se ve vlastních ranách, to si člověk fakt způsobuje bolest, která vlastně nikam nevede, k žádnému zlepšení.”

Julie v příběhu objevuje pochopení pro Davida, zejména z důvodu toho, že jedná jako člověk, který není neomylný: „David prostě tam projevil tohle svoje lidství že se mu líbili ženy a jedna ho úplně okouzila, takže nějaké částečné pochopení toho, že se mu zalíbila, že po ní zatoužil.“ Projevuje zde své lidství, ve kterém Julie spatřuje i samu sebe: „Je mi čtyřicet dva roků a vnímám že jsem člověk (...) a strašně jsem vděčná za vztah s Bohem, ale vím že jsem člověk a tím že vím, co všechno můžu cítit, vnímat, co se mi může líbit nemusí, prostě cítím to svoje lidství.“

Svůj věkový posun vnímá i v pojetí přikázání „nesesmílní“, nad kterým poslední dobou velmi uvažuje: „Hodně přemýšlím poslední roky, zase můj osobní život, že bych ráda věděla, jak je myšleno to přikázání ‚nesesmílní‘.” Domnívá se, že nelze stavět do jedné roviny sexuální styk, který je povrchní bez jakéhokoliv citu a sex, který znamená hluboké a intimní setkání. Za smilstvo považuje právě to setkání bez hlubokého citu: „...že to Bůh od intimního vztahu muže a ženy nechce, takovéhle intimní setkání bez citu.” Je tu ale ještě manželský svazek, kdy se může stát, že se jeden z páru zamiluje a k něčemu dojde: „...a pak je tu manželský svazek nebo i nějaký partnerský a může se stát, že se... prostě nevím... ten vztah nějak jako poleví, nebo... A člověk se zamiluje do někoho dalšího (...) a potom k něčemu dojde, i když by nemělo.” Právě tyto situace by Julie neoznačovala jako smilstvo: „Někdo druhý věří tomu, že ten dotyčný mu je věrný, tím vůbec nechci nic takového schvalovat, ale tím chci říct, že mi to přijde strašně rozdílné, že bych to neoznačovala jako smilstvo, ale jako nešťastná souhra nebo nešťastná situace.” To Julii přivádí na otázku rozdílnosti mezi muži a ženami, zda každému jinak naskakuje cit: „Poslední dobu si říkám, že ti muži to mají fakt jinak (...) jakože ženám naskakuje strašně snadno a mně to přijde tak strašně přirozené. Pokud se dva lidi k sobě přibližují jako tělesně, tak mně přijde úplně přirozené, že se kontinuálně s tím otevírá i to srdce a já nedokážu pořád nějak pochopit, že to může mít někdo jinak ani jiná žena ani muž. Nedokážu to nahlédnout vůbec jinak. Prý obecně muži, tou biologii to tak nemají, ne všichni, že právě spíš potřebují ten čas a nějak se s tou ženou i poznávat a potom teprve až k tomu naskakuje ten cit.”

9. Porovnání témat hagioterapie a imaginativní interpretace

V této kapitole představím výsledky porovnání dvou předchozích výzkumů. Nejprve budu porovnávat celková výsledná témata obou výzkumů. Poté budu též prezentovat výsledná témata při komparaci napříč respondentkami jak z HG, tak z III.

9.1. Porovnání výsledků jednotlivých výzkumů

Z obou výzkumů mi vzniklo několik oblastí, témat a subtémat. V této části, jsou uvedeny výsledné trsy témat, které se podobají napříč výzkumy. Postupovala jsem stejným principem, jaký byl doposud uplatňován. Pro jasnější představu opět uvádím tabulku témat.

Tabulka 3 – Výsledná témata HG a III

TÉMATICKÉ OKRUHY	TÉMA
Interpersonální vztahy	Funkčnost vztahu Urijáše a Batšeby, nenavštívení
	Vzájemná láska mezi Davidem a Batšebou?
	Přiznání se k dítěti a těhotenství
Morálka	David a jeho moc
	Vina a výčitky
Emoce	Strach a úzkost
Vývoj	Odpuštění

9.1.1. Interpersonální vztahy

a) Funkčnost vztahu Urijáše a Batšeby, nenavštívení

Společným tématem, jak pro účastnice hagioterapie, tak pro účastnice individuální imaginativní interpretace bylo téma nenavštívení Urijášem. Účastnice individuální interpretace toto téma nereflektovaly tak silně jako účastnice hagioterapie, ale též se v rozhovorech objevilo. U respondentek z hagioterapie téma vyvolávalo zejména pocit naštvání. Štvalo je, že Urijáš nepříjde svou manželku alepoň navštívit a popovídat si s ní. Respondentky individuální interpretace se více než na emoční stránku věci zaměřovaly na racionální opodstatnění. Hledaly důvody, proč Urijáš nepřišel. ÚHG¹⁷¹ pochopily, že kvůli

¹⁷¹ Účastnice hagioterapie

svaté válce nemohl Urijáš s Batšebou ulehnout, ale stejně jako ÚIII¹⁷² přemýšlely nad důvody, proč se Urijáš nemohl za ženou přijít podívat. Účastnice HG toto nenavštívení připisovaly tomu, že vztah Batšeby a Urijáše byl pravděpodobně nefunkční. To si ale respondentky III nemyslí. Vztah Batšeby a Urijáše vnímají veskrze jako vztah dobrý, který mohl mít nějaké problémy, ale stále byly zachovány role manželky a manžela. Oproti tomu všechny respondentky HG se domnívají, že vztah nebyl ideální, každá to připisuje jiným důvodům (homosexualita, nedůvěra). Účastnice III se domnívají, že Urijáš za svou ženou nepřišel, protože vzorně (až převzorně) dodržoval Hospodinovi příkazy, i když sám král mu povoluje, aby ženu navštívil, stejně to neudělá. Na tom se shodují i účastnice HG.

b) Vzájemná láska mezi Davidem a Batšebou?

Respondentky uvažovaly nad tím, zda mezi Batšebou a Davidem byla láska. Julie (ÚIII) se domnívala, že je možné, že David byl do Batšeby zamilovaný, Batšeba tento cit ale neopětovala. Oproti tomu další respondentka III Johana, se domnívala, že Batšeba mohla za Davidem sama chtít jít. I respondentky HG nad tématem velmi spekulovaly, s největší pravděpodobností mezi oběma ale byla vzájemná láska. Marie a Alžběta se domnívaly, že se Batšebě David líbil a pravděpodobně mezi nimi přskočila nějaká jiskra. Magdaléna hovořila o vzájemné přitažlivosti, domnívala se, že David k Batšebě pravděpodobně něco cítil. Alžběta jejich vztah vnímá jakožto lásku osudovou.

c) Přiznání se k dítěti a těhotenství

Jak respondentky HG, tak respondentky III odsoudili Davidovo řešení situace, zároveň ale ocenily, že se přiznal k dítěti, které s Batšebou čekal a nenechal Batšebu napospas. Všechny respondentky uvažovaly nad tím, že se David k dítěti přiznávat nemusel a přesto to udělal. Zajímavé bylo, že mnoho respondentek napadaly přímo věty, které mohl Batšebě David říci, ku příkladu:

Mg: „*Tebe neznám! ... To není moje! ... To je bůhví s kým!*“

Al: „*No a co, co je mi potom? A byl by z obliga, jak by dokázala, že je to jeho dítě.*”

Ju: „*Mohl by jí i obvinít, že je to nějaká poběhlice, která kdo ví, kde co.*“

Jh: „*byls to ty Davide!* David by řekl ,*ne to jsem nebyl já, tak by byla namydlená.*”

Respondentky III mimo to uvažovaly o tom, proč Batšeba Davidovi vůbec o svém těhotenství říkala. Johana sama by to Davidovi říci nedokázala, Batšebu proto vnímá jakožto hrdinku. Julii to vede k myšlence, jaký vztah mezi sebou vlastně s Davidem měli, neboť na

¹⁷² Účastnice individuální imaginativní interpretace

jednu stranu se k dítěti David přiznává, ale na stranu druhou to není jeho první krok, nejprve se snaží nevěru schovat a svalit těhotenství na Urijáše. Podle Julie, kdyby Batšebu miloval, tak by hned od začátku usilovat o to, aby byl s ní a ne, aby zahladil stopy. Nakonec dochází k závěru, že mu na ní pravděpodobně záleželo, neboť po Urijášově smrti si ji bere za ženu, což též dělat nemusel. Julie se domnívá, že Batšeba o svém těhotenství Davidovi řekla, neboť lidé kolem by pravděpodobně začali brzy spekulovat o tom, jak je možné, že je Batšeba těhotná, když je její manžel tak dlouho pryč. Též si všímá možnosti, že o jejím těhotenství vědělo vícero lidí.

Oproti tomu respondentky HG se více zaměřovaly na to, jak se Batšeba v těhotenství cítila, zda z něho měla radost. Též hovořily o tom, že nejdůležitější pro ni bylo, aby ona a dítě přežily.

9.1.2. Morálka

a) David a jeho moc

U všech účastnic výzkumu se objevovalo téma Davida, jakožto mocného krále. Respondentky HG se shodovali na tom, že Batšebu samotnou přitahovalo to, že je David král, stejný názor sdílela i jedna z respondentek III, Anastázie. Druhé dvě účastnice se domnívaly, že David svého postavení a moci využil k tomu, aby Batšebu získal. Účastnice HG spíše, než-li o využití, hovořily o tom, že to měl David mnohem jednodušší a že jeho postavení mohlo být důvodem, proč mu Batšeba podlehla.

Žádná z respondentek, jak z hagioterapie, tak z individuální interpretace, se ale nedomnívá, že by David zneužil svého postavení ve smyslu, že by Batšebu znásilnil. Respondentky HG se domnívaly, že je možné že Batšeba Davida ani odmítnout nechtěla. Pro účastnice III je však spíše pravděpodobné, že zcela neměla na výběr.

b) Vina a výčitky

Jak účastnice HG, tak III, řešily otázku, kdo v situaci se cítí být/je vinnen. Respondentky HG se zaměřovaly zejména na to, zda se vinna cítila Batšeba, respondentky III se více zamýšlely nad tím, kdo z jejich pohledu vinu nese. Účastnice HG Magdaléna se domnívala, že Batšeba se cítila vinna z důvodu toho, že vůbec celá ta situace nastala, respondentka III Johana, též hovořila o tom, že si Batšeba zpětně mohla vyčítat, že na tu střechu vůbec kdy chodila. Pro Alžbětu (ÚHG) bylo klíčové, zda Batšeba věděla o dopise, který David napsal. Anastázie (ÚIII) polemizovala nad tím, zda nese vinu jen David, nebo i Batšeba. U všech se tedy téma viny a výčitek objevovala, každá ho ale pojímala mírně odlišně.

9.1.3. Emoce

Jak již bylo řečeno, respondentkám v HG se s emocemi pracovalo mnohem lépe, než-li respondentkám III. Přesto se našly společné emoce, které některé účastnice zažívaly.

a) Strach a úzkost

Společnou emoci, kterou v příběhu spatřovaly účastnice HG i III, byla emoce strachu. Respondentky HG se více zaměřovaly na to, kdo v situaci ze strachu jedná. U Magdalény (ÚHG) to byl Urijáš, který možná jednal ze strachu, když nešel za svou manželkou. Pro Alžbětu (ÚHG) to byl spíše Joáb, který jednal ze strachu neboť se bál trestu. Respondentka III Johana v příběhu zažívala pocit strachu o vlastní existenci, z důvodu snadné Davidovi moci. Strach v jednání ale též reflektuje, vnímá ho ale překvapivě u postavy Davida, který se podle jejího názoru bojí Urijáše, neboť ví, že je dobrým bojovníkem a uvědomuje si svou smrtelnost, proto Urijáše tzv. *srabácky uklízí*, neboť se bojí mu čelit.

Jako další emoci zmiňovaly účastnice obou skupin, pocit úzkosti. V HG o úzkostných pocitech hovořily dvě respondentky. Alžběta ji pociťovala kvůli manipulaci, která se objevuje i v současné době a lidstvo se tak nikam neposouvá. Magdaléna úzkost pociťovala za Batšebu, za celou její situaci, ve které je bezmocná. Úzkost zažívala i respondentka III Anastázie, která sebe samu spatřovala v Joábovi a v jeho bezmyšlenkovitém jednání, což v ní vyvolávalo úzkostné pocity. Johana (ÚIII) v příběhu též zažívala úzkost, pocity strachu a bezmoci pro ni byly ale lépe uchopitelnými.

9.1.4. Vývoj

a) Odpuštění

Jak respondentky HG, tak III hovořily o odpuštění, každá v mírně odlišném pojetí. Téma odpuštění neslo u všech účastnic velmi podobné rysy. Všechny vnímaly, že na základě uvědomění si vlastních činů se Davidovi dostává odpuštění. Magdaléna (ÚHG) toto odpuštění vnímá skrze nastavené zrcadlo, které pro něj představovala Batšeba, byla pro Davida vyobrazením činu, který provedl. Tím, že ji ale bere k sobě, tak sobě i jí odpouští. Pro Alžbětu (ÚHG) bylo téma odpuštění též velmi důležitým, sama ho pojímá jakožto odpuštění v srdci, ne zapomení činu. Odpuštění ilustrovala na svém předchozím vztahu, který byl velmi náročný, a proto i odpuštění bylo těžké dosáhnout. Velkou oporou jí v tom byla víra v Boha. Respondentky III o odpuštění hovořily právě v kontextu víry. Anastázie v Hospodinově trestu spatřuje i jeho odpuštění, díky tomu, že se David přiznává, tak mu Bůh odpouští. Podobně to vidí Julie, Davidovo přiznání vidí v návazném příběhu o prorokovy

Nátanovi, který mu podle Julie nastavuje zrcadlo, díky tomu rozpoznává své činy, ze kterých se kaje a je mu odpuštěno. Pro Julii toto odpuštění ale přichází moc rychle.

9.2. Komparace témat napříč respondentkami

V této části, jsou uvedeny výsledné trsy témat, které se vychází z výzkumu napříč respondentkami. Vycházela jsem z primárních témat jednotlivých respondentek a postupovala opět stejným principem jako doposud. Jednotlivá témata jsou zobrazena ve schématu v příloze č. 4 – Schéma postupu IPA.

Tabulka 4 – Výsledná témata napříč respondentkami HG a III

TÉMATICKÉ OKRUHY	TÉMA
Morálka	Příkázání a pravidla
	Batšeba, svůdkyně?
	Joáb jako ovce
Zacyklení a východisko	Jeden špatný čin, který plodí další
	Jak najít střední cestu?
Projekce	Projekce rozvodu
	Pracovní prostředí
Vývoj	Změna osobnosti
	Věkový posun

9.2.1. Morálka

a) Příkázání a pravidla

U respondentek Marie a Alžběty z HG a respondentky z III Julie se objevilo téma pravidel a příkázání. Obě respondentky z HG příkázání a pravidla vnímají jako užitečná vodítka pro život, která si ale člověk může sám zmírnit, pokud by na ně měl doplatit životem. Respondentka III Julie to však vidí přesně opačně, domnívá se, že lidé si často nastavují pravidla podle sebe a na základě svých měřítek ostatní lidi soudí. Reflektuje to sama na sobě, kdy se do pozice soudce staví a hodnotí, že bylo Davidovi od Hospodina opuštěno moc rychle, uvědomuje si u toho, že ale Hospodin je jediným soudcem a člověk si nemůže všechna pravidla přizpůsobovat. Což vlastně nepřímo navazuje na pojetí Alžběty, která klade důraz na to, že je třeba si vždy uvědomit, kdo konkrétní pravidla nastavuje.

b) Batšeba, svůdkyně?

Respondentky individuální interpretace se nedomnívají, že by Batšeba jakkoliv Davida sváděla, například Julie se dokonce domnívá, že Batšebu si David pozval proti její

vůli. Opačně to vidí účastnice HG Alžběta, domnívá se, že Batšeba byla na střeše naschvál, věděla, že jí David vidí a chtěla ho svést. O koupání na střeše hovoří i ÚIII Anastázie a Johana, ty se ale domnívají, že Batšeba se naschvál na střeše určitě nekoupala, podle Johany to dokonce považovala za bezpečné místo, kde jí nikdo nevidí.

c) Joáb jako ovce

Alžběta (ÚHG), Magdaléna (ÚHG) a Anastázie (ÚIII) vnímají Joába jako někoho, kdo slepě dodržuje rozkazy a chová se jakožto ovce. Magdaléna za jeho chováním navíc spatřuje určitou intriku, kdy má ihned vymyšlený příběh, který má služebník předat Davidovi. Pro Anastázií bylo toto téma na rozdíl od ostatních velmi hluboké a zásadní, neboť v něm spatřovala samu sebe a její nespokojenost, že ve svém životě jedná často podle toho, co jí ostatní řeknou a nezamyslí se nad, zpětně si činy vyčítá.

9.2.2. Zacyklení a východisko

a) Jeden špatný čin, který plodí další

Johana (ÚIII), Alžběta (ÚHG) a Magdaléna (ÚHG) hovořily o tom, jak se na jeden špatný čin, nabalují činy další. Každá tento jev však nazývala vlastním výrazem. Pro Johanu to byl termín „*vlak událostí*“, pro Magdalénu „*kolotoč viny*“ a pro Alžbětu že se člověk svými činy dostává „*do smyčky*.“

Johana vnímá, že součástí vlaku událostí jsou všechny postavy, krom nevinného dítěte, nejvíce je v tom však zamotan David. Ten svou aktivitou a snahou věci zaretušovat, situaci jenom zhoršil. Pro Johanu to nese jasné poselství, a sice že je důležité se včas přiznat, pokud člověk něco pokazí a vidí, že je to průšvih, než se pokoušet to dál dlouhodobě *vylepšovat*. Velice podobně o tom hovoří právě Alžběta, též vnímá, že David věřil, že se problém vyřeší, když Urijáš ulehne s Batšebou, že to tím zaretušuje, když to ale nevychází, tak se dostává do smyčky a pod tlakem dělá to, co dělá. Kolotoč viny je pro Magdalénu velice silně rezonujícím tématem. Pojímá ho podobně jako zmíněné respondentky, nicméně nad tím uvažuje trochu hlouběji a zamýšlí se, jak by se dalo celé situaci předejít a proč David jedná tak jak jedná. Stejně jako Johana Magdaléna hovoří o tom, že je důležité přiznat si, že člověk udělal hloupost a nesnažit se jí ihned zoufale napravit, spíš se zastavit, zamyslet se, než

člověk udělá krok, který už nejde nijak zvrátit. Podle Magdalény David jedná v urážce a má tzv. Černo před očima, kdy si neuvědomuje, následky svých činů.

b) Jak najít střední cestu?

Johana (ÚIII) a Alžběta (ÚHG) hovořily o nalezení nějakého rozumného řešení. Johana o tom hovoří jako o nalezení diplomatické cesty, která by nevedla k tak fatálnímu konci, snažila by se ze situace co nejlépe vyklíčkovat. Uvědomovala si, že Batšeba nemohla jen tak odmítnout, neboť by mohla Davida urazit a mohlo by to dopadnout ještě hůře. Alžběta používá příměr nalezení nějaké „*zlaté střední cesty*“ mezi zkratkovitým jednáním Davida a ovcoidním chování Joába a Urijáše. Takovou cestu ona sama hledá celý život, ale prozatím ji nenašla.

9.2.3. Projekce

a) Projekce rozvodu

Johana (ÚIII), Julie (ÚIII) a Magdaléna (ÚHG) spatřují v příběhu své zkušenosti s odchodem z manželství. Každá osobní zkušenost byla samozřejmě zcela specifická a jedinečná, lze zde však nalézt určité společné prvky. Respondentky se zaměřovaly na to, co rozvod znamená pro jejich život. Johana se o ukončení manželství rozhodla sama a musela pak čelit následkům svého rozhodnutí. Magdaléna a Julie obě hovořilo o tom, že jejich manželé si ve vztahu našli nové partnerky. Magdaléna na základě předchozí vztahu v příběhu spatřovala zejména manželovu nevěru, sama uvažovala nad tím, zda by toho byla schopná, její bývalý manžel popisoval svou nevěru, jakožto nevyhnutelnou. Julie řešila zejména to, že se nyní ocitá v situaci, kdy se vrací na začátek a navazování nových partnerských vztahů je pro ní velkou neznámou.

b) Pracovní prostředí

Marie (ÚHG) a Anastázie (ÚIII) v příběhu zažívají svoje aktuální zkušenosti z práce. Obě dvě svou zkušenost reflektovaly na chování Davida, Marie jako jeden z hlavních rysů Davidova chování vnímala jeho manipulaci. Sama se s manipulujícím člověkem setkala na pracovišti, kdy se snažil se všemi lidmi manipulovat, včetně jí samotné. Celou situaci pociťovala jako značně nepříjemnou a přesně toto Davidovo chování, kdy manipuluje nejen s Urijášem, ale i se zprávou, kterou posílá veliteli, jí tuto událost připomnělo. Anastázie svou zkušenost spatřovala v odlišném rysu Davida, a sice v jeho závistivém chování. Anastázie se domnívá, že David Urijášovi záviděl jeho krásnou ženu, kterou by chtěl mít nejráději pro sebe. Spatřuje v tom svou aktuální situaci v pracovním kolektivu, kdy se do její práce vrátila

bývalá kolegyně, které její druhá kolegyně dost věcí závidí, sama Anastázie je mezi jimi dvěma a necítí se z toho dobře.

9.2.4. Vývoj

a) Změna osobnosti

Julie (ÚIII) a Alžběta (ÚHG) spatřují v postavě Davida určitý vývoj. Alžběta tento vývoj vidí pozitivně s výhledem do budoucnosti, naopak Julie negativně s pohledem do minulosti. Alžběta se domnívá, že David svůj prohřešek reflektuje a bere si z něj lekci, která ho obohacuje do budoucna a stává se z něj lepší král a člověk. Julie naopak reflektuje Davidův posun od jeho počátečního vystupování v Písmu, kdy byl na začátku prostřáčkem a nyní je schopen takových ohavných činů.

b) Věkový posun

Respondentky HG a jedna respondentka III v příběhu rozpoznávají svůj věkový posun. Magdaléna a Marie (ÚHG) ho vnímají v tom, že dnes by již volily vše, co by vedlo pro život, i kdyby se to neslučovalo s pravdou. Alžběta vidí posun v náhledu na příběh, samu sebe spatřuje v Batšebě před lety a příběh jí tak dává prostor pro přemítání nad svým minulým já. Účastnice III Julie tento svůj věkový posun reflektuje na pojetí přikázání „Nesesmilníš“ uvažuje nad tím, jak se její pohled na toto přikázání v průběhu času měnil. Nyní za smilstvo považuje sex bez citu.

10. Diskuze k výsledkům

Z výpovědí respondentů jsem se pokusila zodpovědět základní výzkumnou otázku: „*Jakou žitou zkušenost mají věřící účastníci hagioterapeutické skupiny a věřící účastníci individuální imaginativní interpretace s biblickým textem v 2Sam 11?*” Na základě polostrukturovaného rozhovoru se třemi respondentkami hagioterapeutických skupin a třemi respondentkami individuální imaginativní interpretace za pomoci interpretativní fenomenologické analýzy vznikly 4 tematické okruhy ÚHG, 5 tematických okruhů ÚIII, 4 tematické okruhy HG a III a 4 tematické okruhy napříč ÚHG a ÚIII.

Pro specifikaci zmíněných okruhů, nyní zodpovím dílčí výzkumné otázky.

1. Jakou zkušenost mají účastnice hagioterapeutických skupin?

Z výsledků interpretativní fenomenologické analýzy rozhovorů s účastnicemi hagioterapeutických skupin vyplývá, že účastnice v textu zažívaly a projektovaly své osobní vztahy a zkušenosti. Pro všechny bylo důležitým tématem důvod nenavštívení a nefunkčnost vztahu mezi Batšebou a Urijášem. Respondentky se na základě kontextu, který jim byl poskytnut na skupině, ohledně pravidel při svatě válce, shodovaly v pochopení toho, proč Urijáš se svou ženou nechtěl spát. Též všechny tři řešily hypotetické možnosti, proč Urijáš, manželku nenavštívil.

Davidovo jednání všechny respondentky odsoudily, navzdory ale jeho negativnímu jednání, se snažily najít alespoň nějakou pozitivní věc v jeho činu. Všechny ji spatřovaly v tom, že se David o Batšebu postaral a nezavrhl ji, nepředstíral, že ji nezná, a i když to udělal velmi neadekvátním způsobem, bylo pro ně důležité, že ji v tom nenechal samotnou. Výrazné pro ně byly, pochopitelně, i Davidovi negativní vlastnosti, mimo jiné bylo opakovaným tématem téma manipulace a moci. Pro každou ale téma manipulace znamenalo něco jiného. V čem se ale shodovaly, bylo pojetí moci, Davidovu moc vnímaly jakožto něco, co mu bylo výhodou, Batšebě to lichotilo, přitahovalo a pravděpodobně se cítila pozitivně, jeho pozice mu tedy dávala výhodné postavení. Všechny ale odmítají, že by ho zneužil ve smyslu znásilnění. Dvě respondentky též kladly velký důraz na přemýšlení, uvažování nad věcmi, co v životě člověk dělá, aby jen slepě neposlouchal ostatní.

Co se emocí týče, nejsilnější emoci, kterou respondentky v příběhu zažívaly, bylo naštvání, které často přebílo veškeré další emoce. Mimo pocit naštvání ale pociťovaly i smutek, strach a úzkost. Lze si všimnout, že hovořily zejména o negativních pocitech. Pozitivní emoce v příběhu velmi nepociťovaly.

Dvě respondentky (Magdaléna a Alžběta) sdílely stejné téma zrcadla, každá ho pojímala mírně odlišně. Hlavní důraz ale byl na to, jak má daná skutečnost potenciál na proměnu Davida. Obě dvě v tom vnímaly své předchozí vztahu a reflektovaly skutečnost, jak důležité je odpuštění ve vztazích. Všechny tři respondentky v příběhu zažily svůj věkový posun. Shodovaly se v tom, že nyní by volily možnosti, které vedou pro život navzdory veškerým pravidlům. Dvě respondentky hovořily o tom, že svými činy se David dostává do smyčky a čím více se snaží daný problém „vyřešit“ tím více se do následků zamotává. Samy v tom spatřovaly různé situace ze svého života. Na základě Batšebiny nevěry dvě z účastnic vymezovaly svůj vlastní postoj k nevěře ve svém životě.

Velmi často zaznívala podobná témata, jako homosexualita, nenavštívení ve smyslu pozdravu, apod. Vůči kterým se respondentky různými způsoby vymezovaly. Z toho vyplývá, že participantky HG méně hovořily o svých vlastních osobitých tématech, ale více se vymezovaly vůči tématům, která zazněla na skupině.

2. Jakou zkušenost mají účastníci individuální imaginativní interpretace?

Z výsledků IPA s účastnicemi imaginativní individuální interpretace vyplývá, že též v příběhu silně zažívaly vlastní zkušenosti a vztahy. Respondentky III se veskrze shodovaly v tom, že vztah Davida a Batšeby byl vztahem funkčním. Akt nenavštívení považovaly jakožto důkaz oddanosti Urijáše Hospodinu a byl to pro ně důkaz jeho pozitivních vlastností. Dvě respondentky se domnívaly, že Batšeba s největší pravděpodobností neopětovala Davidovu lásku a spíše mu podlehla, protože neuměla cuknout. Též se nedomnívají, že by se Batšeba koupala na střeše úmyslně, aby zaujala Davida. Účastnice III jako pozitivní čin Davida vnímaly, že se přiznal k dítěti a Batšebu nezavrhnul. Zajímavým projevem bylo, že všechny tři respondentky měly fantazii v tom, že David a Urijáš byly přátelé a možná by bylo lepší, kdyby si to mezi sebou vyříkali sami dva.

Urijáše respondentky vnímaly jako počestného bojovníka, jehož víra je velice silná, v respondentkách tato víra budila respekt a obdiv vůči němu, zároveň, je ale tato jeho převzorná víra přivádí k otázce, jestli se nejedná až o fanatičnost.

Účastnice uvažovaly nad tím, zda David zneužil svého postavení, dvě z nich se domnívali, že je to velmi pravděpodobné, byl ve výhodnější pozici, a proto pro něj bylo jednodušší ji získat. Respondentky se zamýšlely nad tím, kdo je v tomto příběhu vinen a odpovědný, každá na to měla jiný pohled.

Velmi výrazným tématem v rozhovoru s respondentkami III byla role a činy Hospodina v tomto příběhu. Respondentky Hospodina vnímaly jako trestajícího, ale i odpouštějícího. Trest viděly v úmrtí nevinného dítěte, které bylo pro všechny respondentky tématem náročným. Odpuštění spatřovaly zejména v kontextu souvisejícího následujícího příběhu.

Emoce, které zažívaly respondentky III, byly též veskrze negativní. Stejně jako účastnice HG pociťovaly strach, úzkost a bezmoc, navíc ale zažívaly i pocit závist, která plodí bolest.

Pro dvě respondentky v příběhu velmi silně rezonovala jejich zkušenost s nedávným rozvodem. Pro obě bylo téma citlivé. Julie a Johana zažívaly v příběhu určitou sounáležitost s Davidem, bylo pro ně obohacující, že ukazuje, že je jen člověk, který dělá chyby a zároveň se po nich dokáže zvednout a jít dál.

3. Shodují se zkušenosti účastníků hagioterapeutické skupiny a účastníků individuální imaginativní interpretace v konkrétních tématech?

Z výzkumu vyplývá, že je několik oblastí, ve kterých se shodují zkušenosti jak účastnic hagioterapie, tak účastnic individuální imaginativní interpretace. Lze tak přistoupit na další dílčí výzkumnou otázku v jakých oblastech.

4. Pokud ano, v jakých?

Všechny respondentky měly několik stejných témat, která se v rozhovorech objevovala, jejich názory se přirozeně na témata často různily. Všechny respondentky řešily, jaký vztah mezi sebou měli Batšeba s Urijášem a proč ji Urijáš nenavštívil. Též se zabývaly vztahem Batšeby a Davida. Všech šest respondentek ocenilo, že se David přiznal k dítěti a nezavrhl Batšebu. Čtyři z nich měly dokonce různé potenciální věty, které jí David mohl říci, kdyby se k dítěti přiznat nechtěl.

Všechny se též zamýšlely nad mocí krále Davida, shodovaly se v tom, že jeho postavení pro něj bylo při nejmenším výhodným. Všech šest se též shoduje, že David svého postavení nezneužil ve smyslu znásilnění. Důležitým tématem bylo i pojetí viny. Zde měly respondentky různé fantazie o tom, jak se postavy cítily. Téma emocí bylo zásadní zejména pro respondentky HG, jak již bylo zmíněno, dokázaly své pocity lépe identifikovat a pracovat s nimi.

Čtyři účastnice výzkumu hovořily o tématu odpuštění, o jeho různých podobách. Některé hovořily o odpuštění sám sobě, jiné o odpuštění druhým, též hovořily o odpuštění v kontextu víry.

V rámci výzkumu jsem též porovnávala témata napříč respondentkami. Objevovala se témata pojetí pravidel a příkázání, kde ÚHG hodnotily, že je někdy lepší pravidla striktně nedodržovat a zmírnit si je, oproti tomu ÚIII, upozorňovala na nebezpečí, když se člověk staví do role soudce místo Hospodina. Též se objevilo téma koupele na střeše, ÚHG hovořila o tom, že Batšeba se na střeše koupala naschvál, aby Davida svedla, ÚIII si toto však v žádném případě nemyslely. Na čem se ale dvě respondentky HG a jedna respondentka III shodovaly, bylo vnímání Joába, jakožto člověka, který slepě následuje rozkazy.

Tři respondentky v příběhu objevily i určité zacyklení, kdy se svými činy David dostával do větších a větších problémů. Každá měla pro toto zacyklení svůj osobitý výraz. Dvě v tomto kontextu hovořily i o nalezení určité střední cesty, jak ze situace vykličkovat rozumným způsobem.

Dvě ÚIII a jedna ÚHG v příběhu spatřovaly své zkušenosti s odchodem z manželství. Pro všechny to bylo téma citlivé. Dvě respondentky na příběhu reflektovaly svoje aktuální nepříjemnosti z pracovního prostředí.

Jedna ÚHG a jedna ÚIII pozorovaly vývoj postavy Davida, jejich pohledy se ale neslučovaly, respondentka HG vnímala jeho posun pozitivně s výhledem do budoucnosti, respondentka III, ale naopak negativně, vzhledem k jeho minulosti. Respondentky hovoří i tom, jak se ony samy v čase změnily a jaké hodnoty jsou pro ně důležité teď a jaké byly dříve.

Z výzkumu lze tedy usoudit, že bylo mnoho společných témat, často se pohledy na témata velmi podobaly, někdy šly ale zcela proti sobě.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem si vytyčila hlavní cíl a cíl sekundární. Hlavním cílem byla **deskripce zkušeností, které zažívají účastníci hagioterapeutické skupiny a účastníci individuální imaginativní interpretace s biblických textem v 2Sam 11**. Cílem sekundární byla **validace metody individuální imaginativní interpretace na základě hagioterapie**.

Na téma jsem nahlížela skrze diskurzivní pojetí sociální práce, HG a III jsem zařadila do diskurzu spirituálně senzitivní sociální práce, mezi jejíž intervence se řadí „*Využívání Bible, či dalších S/N textů jako podkladu k tomu, jak ten či onen příběh ovlivňuje vnímání situace, ve které se klient nachází, a k možnosti jejího řešení.*“ Právě tato intervence se nejvíce podobá HG a III. Bylo však definováno, že HG nelze redukovat na možnou intervenci. Je třeba specializovaného postgraduálního vzdělání. Oproti tomu III, jak již bylo uvedeno, by mohla mít, podle mého názoru, potenciální využití v SP bez speciálního výcviku, musela by však být vydefinována a propracována více do hloubky a zejména by nemohla být využívána jakožto psychoterapeutická metoda.

Našla jsem společné rysy, které sdílí metoda hagioterapie a metoda imaginativní interpretace. Sjednocovaly se zejména v pojetí Bible a postupu práce. Obě dvě vnímají Bibli jako projekční plátno životní zkušenosti, věří, že archetypální struktury, jež jsou obsaženy v Písmu, umožňují lepší poznání sebe sama.

Pátá kapitola přinesla objev, že příběh v 2Sam 11 nabízí skutečně široké spektrum výkladů, které byly často velice protichůdné. Bylo ukázáno, že Urijáše lze vnímat jak jakožto mimořádného člověka, který nese pečeť jiného světa (Gematrický výklad), tak jakožto hada z příběhu o Stvoření, který uchvacuje Batšebu (Evu) a David (Adam) jí z jeho spárů zachraňuje (Židovská mystická tradice).

Následně v rámci empirické části byly respondentky pro výzkum zvoleny na základě těchto kritérií, respondentka musela být věřící žena, ve středním věku, která pracuje v pomáhajících profesích. Při vypracování výzkumu jsem se držela etických pravidel podle Miovského, účastnice jsem seznámila s informovaným souhlasem, zvolila jsem prostředí, které co nejméně limitovalo jejich prostor pro osobní vyjádření.

Bylo důležité vymezit i limity, jak výzkumné metody, tak limity při sběru dat. Jako nejdůležitější osobní limit, jsem vnímala vlastní projekci do rozhovorů s respondentkami, proto jsem pracovala se zvědoměním vlastních myšlenek.

V práci jsem se snažila zachovat co největší anonymitu, proto jsem respondentky blíže nespecifikovala, nebylo to z hlediska výzkumu relevantní, důležité bylo, zda splňovaly kritéria výzkumného vzorku. Specifikovala jsem tak pouze projev jednotlivých respondentek, který se mi pro výzkum zdál opodstatněný.

V následujících dvou kapitolách jsem zformulovala výsledky vzniklé z výzkumu. Oblasti, témata a subtémata byla graficky znázorněna u obou dvou skupin. V deváté kapitole byla představena společná témata napříč těmito dvěma výzkumy a napříč respondentkami.

Z výzkumu vyplývá, že přirozeně každá zkušenost respondentek je individuální a jedinečná. Přesto lze pozorovat určité prvky, které se v obou dvou výzkumech shodují. Jak účastnice HG, tak III se dokázaly do příběhu vžít natolik, aby v něm spatřovaly vlastní vzorce a zkušenosti, z toho by se tedy dalo vyvodit, že jak HG, tak III pomáhá člověku prozkoumávat vlastní pohled na svět a zvědomovat zkušenosti.

Účastnice HG měly větší zkušenost v pojmenování a identifikování vlastních emocí, respondentky III v této oblasti byly více nejisté a pohybovaly se na hranici emocí a poselství. Z čehož může vyplývat, že HG se mnohem více zabývá emocemi a snaží se člověka zaktivizovat na základě emocí, díky skupině a přímému terapeutickému vedení se dokáží ke svým emocím dostat a zejména je pojmenovat. Oproti tomu III, která probíhá v soukromí, v myšlenkách člověka, který má větší prostor si sám regulovat, jak moc do toho nechá zapojit své emoce, což může mít plusy i mínusy. Na jednu stranu může odkrývat pouze to, na co je v aktuální situaci připraven s vlastní sebereflexí, na stranu druhou může mít problémy s identifikováním vlastních pocitů a jejich pojmenováním, což může brzdit celkové porozumění textu v kontextu vlastní zkušenosti. Právě to ale podle mého názoru tyto dvě metody od sebe odlišuje, hagioterapie má potenciál psychoterapie a může ji provádět pouze vyškolený odborník, kdežto III je metoda která neprobíhá za dozoru odborníka, proto schopnost regulovat emoce je žádoucí, aby člověk dokázal odkrýt, co sám snese a ne to s čím je konfrontován.

HG je ucelená metoda, která je metodou psychoterapeutickou, její cíl je změna psychického vnímání člověka vs. III je metoda, která může sloužit jako nástroj zvědomění, vždy ale se seberegulačním podtextem a nemá za cíl změnu psychického vnímání. Může sloužit jakožto pomocná metoda při práci s textem.

Jako další specifikum lze zmínit, že účastnice individuální imaginativní interpretace při průběhu rozhovoru více rozklíčovaly nová témata a posouvaly se od původních představ

k představám novým. Participantky hagioterapie už měly více méně jasné a ucelené představy o příběhu, neboť svou zkušenost reflektovaly již při terapii. I tak ale některé respondentky v průběhu rozhovoru objevily témata nová, která při skupině nereflektovala.

Závěrem se dá říci, že byl naplněn s určitostí primární cíl výzkumu, byly tedy popsány jak zkušenosti účastnic HG, tak zkušenosti III. Na základě komparace těchto dvou výzkumů jsem došla k závěru, že vzniklá témata dvou skupin se velmi podobala, dalo by se tedy zhodnotit, že i sekundární cíl byl naplněn, na základě funkční v praxi užívané metody HG, byla validována metoda III, jakožto metoda, pomocí jejichž kroků lze dosáhnout obdobných výsledků, jako při práci s HG.

Domnívám se, že v každém biblickém textu je ukryt potenciál pro hluboké pochopení a osobní růst. Z práce lze usoudit, že obě dvě metody, hagioterapie i imaginativní interpretace poskytují prostředky pro otevření tohoto potenciálu propojení s vlastními emocemi a zkušenostmi. Pokud se člověk těmto metodám otevře, může nalézt moudrost a inspiraci pro vlastní cesty duchovního růstu a vnitřního uzdravení.

Seznam literatury

Apothegmata: výroky a příběhy pouštních otců. Přeložil Jiří PAVLÍK. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2008. Pietas benedictina. ISBN 80-902682-2-6.

BIBLE

BIČ, Miloš. *Palestina od pravěku ke křesťanství.* Praha: Husova československá evangelická fakulta, 1948.

BIČ, Miloš a kol. *Starý zákon: překlad s výkladem, sv. 5 - Knihy Samuelovy a První Paralipomenon.* Praha: Kalich, 1977.

BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu II.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. ISBN 80-7192-154-8.

BENEŠ, Jiří. Dosazení Šalomouna na trůn. *Teologická revue.* Praha: 2012, **83**(4). ISSN 1211-7617.

DIVECKÝ, Jan. *Králové Izraele - Příběhy biblických hrdinů.* Praha: P3K, 2006. ISBN 978-80-87186-07-7.

FRY, Helen P. *Čítanka židovsko-křesťanského dialogu.* Praha: Kalich, 2003. ISBN: 80-7021-665-4.

HARTL, Pavel. *Psychologický slovník.* Praha: Jiří Budka, 1993. Slovník. ISBN 80-901549-0-5.

NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník.* 2., zcela přeprac. a rozšíř. vyd. Praha: Kalich, 1956.

FINKELSTEIN, Israel a **SILBERMAN**, Neil Asher. *David a Šalomoun: počátky mesianismu ve světle moderní archeologie.* Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-016-9.

HARTL, Pavel a **HARTLOVÁ**, Helena. *Psychologický slovník.* Praha: Portál, 2000. ISBN 9788071783039

HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen.* Praha: Advent-Orion, 2003. ISBN 80-7172-865-9.

HOLUBOVÁ, Markéta. Král David v židovské mystické tradici. *Teologická revue.* Praha: 2015, **86**(1). ISSN 1211-7617.

HOYT JR, Thomas. Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition. In: **FELDER**, Cain Hope (ed.), *Stony the road we trod: African American biblical interpretation.* Minneapolis: Augsburg Fortress, 1991. ISBN 0-8006-2501-3.

KAŇÁK, Jan. Nedefinovaná profesionalita: Vztah diskurzů spirituality a profesionality. *Sociální práce.* Brno: 2016, **16**(5). ISSN 1805-885X.

KAST, Verena. *Imaginace jako prostor setkání s nevědomím*. Praha: Portál, 1999. Spektrum (Portál). ISBN 80-7178-302-1.

KOUTNÁ KOSTÍNKOVÁ, Jana a **ČERMÁK**, Ivo. Interpretativní fenomenologická analýza. In: ŘIHÁČEK, Tomáš, ČERMÁK, Ivo a HYTYCH, Roman. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: 2013. ISBN: 978-80-210-6382-2.

LUKEŠ, Jiří. *Sociální témata Nového zákona*. Praha: HTF UK, 2018.

MACHOVÁ, Jitka a **KUBÁTOVÁ**, Dagmar. *Výchova ke zdraví. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5351-5.

MELMUK, Petr. *Dějiny textu a doby Starého Zákona*. Praha: Husův institut teologických studií ve spolupráci s NO CČSH v Praze 1-Staré Město, 2011. ISBN 978-80-904964-2-2.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, 2001. ISBN 80-903070-0-0.

OEMING, Manfred. *Úvod do biblické hermeneutiky: cesty k pochopení textu*. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-518-6.

PRUDKÝ, Martin a **HELLER**, Jan. *Obtížné oddíly Předních proroků*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7195-724-9.

REMEŠ, Prokop. *Existenciální hagioterapie: spiritualita a psychoterapie*. Praha: Powerprint, 2019. ISBN 978-80-7568-178-2.

WEINREB Friedrich. *Symbolika biblického jazyka: Úvod do struktury hebrejštiny*. Praha: Herrmann & synové, 1999. ISBN 0978808008005

YALOM, Irvin D. *Existenciální psychoterapie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-147-6.

Internetové zdroje

Český rozhlas. *I když lidé padnou podruhé nebo potřetí, vidím naději, říká „vynálezce“ hagioterapie Remeš* [online]. [cit. 2022-6-16]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/i-kdyz-lide-padnou-podruhe-nebo-potretri-vidim-nadeji-rika-vynalezce-hagioterapie-6519690>

Hagioterapie. *O hagioterapii* [online]. [cit. 2022-6-8]. Dostupné z: http://www.hagioterapie.cz/?page_id=388

Hagioterapie. *Existenciální východisko* [online]. [cit. 2022-6-12]. Dostupné z: <https://www.hagioterapie.cz/1/existencialni-vychodisko/>

Mezinárodní federace sociálních pracovníků. *Globální definice sociální práce*. [online]. [cit. 2022-8-15]. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

MKN-10, 44.3 Trans a posedlost [online]. [cit. 2022-6-11]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F44.3>

Prokop Remeš. *Životopis* [online]. [cit. 2022-6-10]. Dostupné z: <https://www.prokop-remes.cz/>

MUDr. Prokop Remeš - Spiritualita Otců pouště. In: Youtube [online]. 27.02.2007 [cit. 2011-05-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gr9gJFJYT7U>. Kanál uživatele CCSHHK.

Hagioterapie. *O nás* [online]. [cit. 2022-6-8]. Dostupné z: <https://www.hagioterapie.cz/kontakt/>

Prosoché. *Hagioterapie v praxi* [online]. [cit. 2022-6-11]. Dostupné z: <https://prosoche.cz/?p=424>

Religionistická encyklopedie. *Tikun* [online]. [cit. 2023-1-8]. Dostupné z: [https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/tikun_\(JKI-J\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/tikun_(JKI-J))

Hagioterapie. *Služby* [online]. [cit. 2022-6-8]. Dostupné z: <https://www.hagioterapie.cz/sluzby/>

NOSEK, Bedřich. Religionistická encyklopedie. *Tikun* [online]. [cit. 2023-1-8]. Dostupné z: [https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/tikun_\(JKI-J\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/tikun_(JKI-J))

Slovník cizích slov. *Pojem střední věk* [online]. [cit. 2022-5-16]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/stredni-vek>

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Prostor typologie vztahu diskurzů profesionality a spirituality	13
---	----

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Výsledná témata hagioterapeutické skupiny	65
Tabulka 2 – Výsledná témata individuální imaginativní interpretace	83
Tabulka 3 – Výsledná témata HG a III	101
Tabulka 4 – Výsledná témata napříč respondentkami HG a III	105

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Polostrukturovaný rozhovor

Příloha č. 2 – Podklady pro individuální imaginativní interpretaci

Příloha č. 3 – Informovaný souhlas

Příloha č. 4 – Schéma postupu IPA

Příloha č. 1 - Polostrukturovaný rozhovor

1) Jakou žitou zkušenost v příběhu zažíváte?

2) Jaké poselství příběh přináší pro váš život?

3) Když jste se vžila (imaginovala) do příběhu, co jste cítila?

4) Čím vás příběh obohacuje pro váš budoucí život?

ad 1) První otázka je otázkou volnou, dává prostor respondentkám prostor pro volné vyjádření a zhmotnění nejpodstatnějších témat.

ad 2) Druhá otázka odkazuje na krok číslo 10. imaginativní interpretace: „*Zeptejte se sama sebe touto otázkou „Jaké zvláštní poselství přináší tato pasáž Písma svému lidu pro jejich uzdravení a obnovu?“*“ V hagioterapii otázce odpovídá 3. fáze procesu, konfrontace, spatření sebe sama.

ad 3) Otázka třetí se zaměřuje na emoční stránku respondentek, této otázce odpovídá v III krok číslo 7.: „*Musíte vidět, co viděl pisatel, cítit, co cítili účastníci příběhu a slyšet, co slyšeli.*“ V hagioterapii otázce odpovídá 3. fáze procesu, obraz v zrcadle, zaujetí postoje.

ad 4) Poslední, čtvrtá otázka se zaměřila na obohacení pro budoucí život, čemuž odpovídá krok 11. III.: „*Poté počkejte, až Bůh promluví.*“ a závěrečná část hagioterapie, kdy se odkládá pomyslná perla a ptá se na otázku „*o co jsem bohatší?*“

Příloha č. 2 - Podklady pro individuální imaginativní interpretaci

DAVID A BAT-ŠEBA

ÚVOD

Metoda imaginativní interpretace vychází z pojetí biblických textů afro-amerických otroků, kteří v dobách nevolnictví do příběhů projektovali svoji těžkou, nesvobodnou situaci, což jim pomáhalo udržet si víru a naději v potenciální změnu, stejnou jako zažili Izraelité, když byli otroky v Egyptě. Předložených jedenáct zásad vychází od Josepha Johnsona, které mu jako dědictví předal jeho otec. Cílem interpretace je vžít se do daného příběhu a hledání vlastních vzorců.

Příprava a průběh imaginace

1. Připravte sebe sama s oddaností a modlitbou, před setkáním s Písmem

2. Přečtete celou kapitolu, kde se text nachází (2. Samuelova, 11. kapitola)

- **1**Na přelomu roku, v době, kdy králové táhnou do boje, poslal David Jóaba a s ním své služebníky i celý Izrael, aby hubili Amónovce a oblehli Rabu. David však zůstal v Jeruzalémě.
- **2**Jednou k večeru vstal David z lože a procházel se po střeše královského domu. Tu spatřil ze střechy ženu, která se právě omývala. Byla to žena velmi půvabného vzhledu.
- **3**David si dal zjistit, kdo je ta žena. Ptal se: „Není to Bat-šeba, dcera Eliáмова, manželka Chetejce Urijáše?“
- **4**David pak pro ni poslal posly. Ona k němu přišla a on s ní spal; očistila se totiž od své nečistoty. Potom se vrátila do svého domu.
- **5**Ta žena však otěhotněla a poslala Davidovi zprávu: „Jsem těhotná.“
- **6**David vzkázal Jóabovi: „Pošli mi Chetejce Urijáše.“ Jóab tedy poslal Urijáše k Davidovi.
- **7**Urijáš k němu přišel a David se ho ptal, jak se daří Jóabovi, jak se daří lidu a jak se daří v boji.
- **8**Pak řekl David Urijášovi: „Zajdi do svého domu a umyj si nohy.“ Urijáš vyšel z královského domu a za ním nesli královský dar.
- **9**Urijáš však ulehl se všemi služebníky svého pána u vchodu do královského domu a do svého domu nezašel.
- **10**Když oznámili Davidovi, že Urijáš do svého domu nezašel, otázal se David Urijáše: „Což jsi nepřišel z cesty? Proč jsi tedy nezašel do svého domu?“
- **11**Urijáš Davidovi odpověděl: „Schrána, Izrael i Juda sídlí v stáncích, můj pán Jóab i služebníci mého pána táboří v poli. A já bych měl vstoupit do svého domu, jíst a pít a spát se svou ženou? Jakože jsi živ, jakože živa je tvá duše, něčeho takového se nedopustím!“
- **12**David Urijášovi řekl: „Pobuď tu ještě dnes, zítra tě propustím.“ Urijáš tedy zůstal v Jeruzalémě toho dne i nazítří.
- **13**David ho pozval, aby s ním jedl a pil, a opil ho. On však večer vyšel a ulehl na svém loži se služebníky svého pána. Do svého domu nezašel.
- **14**Ráno David napsal Jóabovi dopis a poslal jej po Urijášovi.

- **15**V tom dopise psal: „Postavte Urijáše do nejtěžšího boje a pak od něho ustupte, ať je zabit a zemře.“
- **16**Jóab tedy obhlédl město a určil Urijášovi místo, o kterém věděl, že tam jsou vybraní válečníci.
- **17**Vtom vytrhli mužové města a bojovali s Jóabem. Z lidu padlo několik Davidových služebníků, též Chetejec Urijáš našel smrt.
- **18**Jóab poslal Davidovi zprávu o všem, co se v té bitvě stalo.
- **19**Poslovi přikázal: „Vypovíš králi všechno o té bitvě.“
- **20**On ti v návalu královského rozhořčení jistě vytkne: „Proč jste bojovali tak blízko města? Což jste nevěděli, že z hradeb střílejí?“
- **21**Kdo zabil Abímeleka, syna Jerúbešetova? Nebyla to žena, která na něho svrhla ze zdi mlýnský kámen, takže umřel v Tebesu? Proč jste se přibližovali k hradbám? ‘Pak řekneš: ‘Také tvůj služebník Chetejec Urijáš je mrtev.’“
- **22**Posel šel, přišel k Davidovi a oznámil všechno, s čím ho Jóab poslal.
- **23**Posel Davidovi řekl: „Ti muži byli v přesile a vytrhli proti nám do pole, ale my jsme na ně dotírali až do vrat brány.“
- **24**Vtom začali z hradeb na tvé služebníky střílet lučištníci a usmrtili několik královských služebníků. Také tvůj služebník Chetejec Urijáš je mrtev.“
- **25**David řekl poslovi: „Vyříd’ Jóabovi: ‘Nepokládej to za nic zlého, vždyť meč požívá tak i onak. Zesil svůj boj proti městu a zboř je. ‘Posilni ho!’“
- **26**Když Urijášova žena uslyšela, že její muž Urijáš je mrtev, naříkala nad svým manželem.
- **27**Jakmile však smutek pominul, David pro ni poslal, přijal ji do svého domu a ona se stala jeho ženou. Porodila mu pak syna. Ale v očích Hospodinových bylo zlé, co David spáchal.

3. Seznamte se se všemi příběhy, které vedli k textu a které po něm následovaly.

(Příběh, který následoval - 2. Samuelova 12, 1-25)

- **1**Hospodin poslal k Davidovi Nátana. Ten k němu přišel a řekl mu: „V jednom městě byli dva muži, jeden boháč a druhý chudák.“
- **2**Boháč měl velmi mnoho bravy a skotu.
- **3**Chudák neměl nic než jednu malou ovečku, kterou si koupil. Živil ji, rostla u něho spolu s jeho syny, jedla z jeho skývy chleba a pila z jeho poháru, spávala v jeho klíně a on ji měl jako dceru.
- **4**Tu přišel k bohatému muži návštěvník. Jemu bylo líto vzít nějaký kus ze svého bravy či skotu, aby jej připravil poutníkovi, který k němu přišel. Vzal tedy ovečku toho chudého muže a připravil ji muži, který k němu přišel.“
- **5**David vzplanul proti tomu muži náramným hněvem. Řekl Nátanovi: „Jakože živ je Hospodin, muž, který tohle spáchal, je synem smrti!“
- **6**A tu ovečku nahradí čtyřnásobně zato, že něco takového spáchal a neměl soucitu.“
- **7**Nátan Davidovi odvětil: „Ten muž jsi ty! Toto praví Hospodin, Bůh Izraele: Já jsem tě pomazal za krále nad Izraelem a já jsem tě vytrhl ze Saulových rukou.“
- **8**Dal jsem ti dům tvého pána a do tvé náruče ženy tvého pána, dal jsem ti dům Izraelův i Judův, a kdyby ti to bylo málo, přidal bych ti mnohem víc.
- **9**Proč jsi pohrdl Hospodinovým slovem a dopustil ses toho, co je v jeho očích zlé? Chetejce Urijáše jsi zabil mečem a jeho ženu sis vzal za manželku, zavraždils ho mečem Amónovců.
- **10**Nyní se už nikdy nevyhne meč tvému domu, protože jsi mnou pohrdl a vzal jsi Chetejci Urijášovi ženu, aby ti byla manželkou.

- **11** Toto praví Hospodin: Hle, já způsobím, aby proti tobě povstalo zlo z tvého domu. Před tvýma očima vezmu tvé ženy a dám je tomu, kdo je ti blízký; ten bude s tvými ženami spát za bílého dne.
- **12** A ačkoli tys to spáchal tajně, já tuto věc učiním před celým Izraelem, a to za dne.“
- **13** David Náatanovi řekl: „Zhřešil jsem proti Hospodinu.“ Náatan Davidovi pravil: „Týž Hospodin tvůj hřích sňal. Nezemřeš.“
- **14** Poněvadž jsi však touto věcí zavinil, aby nepřátelé Hospodina znevažovali, syn, který se ti narodí, musí zemřít.“
- **15** Náatan pak odešel do svého domu. I zasáhl Hospodin dítě, které Davidovi porodila Urijášova žena, takže těžce onemocnělo.
- **16** David kvůli chlapci hledal Boha a tvrdě se postil, pak šel domů a ležel přes noc na zemi.
- **17** Starší jeho domu k němu přistoupili, aby ho zvedli ze země, on však nechtěl, ba ani s nimi chléb nepojedl.
- **18** Sedmého dne dítě zemřelo. Davidovi služebníci se mu báli oznámit, že dítě zemřelo. Říkali: „Když dítě bylo ještě naživu, domlouvali jsme mu, ale neuposlechl nás. Jak bychom mu teď mohli říci: ‚Dítě zemřelo‘? Provedl by něco zlého.“
- **19** Když David viděl, že si jeho služebníci šeptají, porozuměl, že dítě zemřelo. David se tedy svých služebníků zeptal: „Dítě zemřelo?“ Odvětili: „Zemřelo.“
- **20** A David vstal ze země, umyl se, pomazal se, převlékl si oděv, vešel do Hospodinova domu a klaněl se. Pak vstoupil do svého domu a požádal, aby mu předložili chléb, a jedl.
- **21** Jeho služebníci mu pravili: „Jak můžeš takto jednat? Dokud dítě bylo naživu, postil ses a plakal. Jakmile dítě zemřelo, vstaneš a jíš chléb.“
- **22** Odvětil: „Dokud dítě ještě žilo, postil jsem se a plakal, neboť jsem si říkal: Kdoví, zda se Hospodin nade mnou neslituje a zda dítě nezůstane naživu.“
- **23** Teď zemřelo. Proč bych se měl postit? Což je mohu ještě přivést zpět? Já půjdu k němu, ale ono se ke mně nevrátí.“
- **24** Pak David potěšil svou ženu Bat-šebu, vešel k ní a spal s ní. I porodila syna a on mu dal jméno Šalomoun. Toho si Hospodin zamiloval
- **25** a ohlásil skrze proroka Náтана, že ho mají pojmenovat Jedidjáš (to je Hospodinův miláček) kvůli Hospodinu.

4. Jaké byly problémy, situace účastníků příběhu?

5. Přečtěte si nahlas biblickou pasáž, abyste slyšela Písmo a umožnila mu, aby k vám promluvalo.

- **1** Na přelomu roku, v době, kdy králové táhnou do boje, poslal David Jóaba a s ním své služebníky i celý Izrael, aby hubili Amónovce a oblehli Rabu. David však zůstal v Jeruzalémě.
- **2** Jednou k večeru vstal David z lože a procházel se po střeše královského domu. Tu spatřil ze střechy ženu, která se právě omývala. Byla to žena velmi půvabného vzhledu.
- **3** David si dal zjistit, kdo je ta žena. Ptal se: „Není to Bat-šeba, dcera Eliáмова, manželka Chetejce Urijáše?“
- **4** David pak pro ni poslal posly. Ona k němu přišla a on s ní spal; očistila se totiž od své nečistoty. Potom se vrátila do svého domu.
- **5** Ta žena však otěhotněla a poslala Davidovi zprávu: „Jsem těhotná.“
- **6** David vzkázal Jóabovi: „Pošli mi Chetejce Urijáše.“ Jóab tedy poslal Urijáše k Davidovi.

- **7**Urijáš k němu přišel a David se ho ptal, jak se daří Jóabovi, jak se daří lidu a jak se daří v boji.
- **8**Pak řekl David Urijášovi: „Zajdi do svého domu a umyj si nohy.“ Urijáš vyšel z královského domu a za ním nesli královský dar.
- **9**Urijáš však ulehl se všemi služebníky svého pána u vchodu do královského domu a do svého domu nezašel.
- **10**Když oznámili Davidovi, že Urijáš do svého domu nezašel, otázal se David Urijáše: „Což jsi nepřišel z cesty? Proč jsi tedy nezašel do svého domu?“
- **11**Urijáš Davidovi odpověděl: „Schrána, Izrael i Juda sídlí v stáncích, můj pán Jóab i služebníci mého pána táboří v poli. A já bych měl vstoupit do svého domu, jíst a pít a spát se svou ženou? Jakože jsi živ, jakože živa je tvá duše, něčeho takového se nedopustím!“
- **12**David Urijášovi řekl: „Pobud' tu ještě dnes, zítra tě propustím.“ Urijáš tedy zůstal v Jeruzalémě toho dne i nazítří.
- **13**David ho pozval, aby s ním jedl a pil, a opil ho. On však večer vyšel a ulehl na svém loži se služebníky svého pána. Do svého domu nezašel.
- **14**Ráno David napsal Jóabovi dopis a poslal jej po Urijášovi.
- **15**V tom dopise psal: „Postavte Urijáše do nejtěžšího boje a pak od něho ustupte, ať je zabit a zemře.“
- **16**Jóab tedy obhlédl město a určil Urijášovi místo, o kterém věděl, že tam jsou vybraní válečníci.
- **17**Vtom vytrhli mužové města a bojovali s Jóabem. Z lidu padlo několik Davidových služebníků, též Chetejec Urijáš našel smrt.
- **18**Jóab poslal Davidovi zprávu o všem, co se v té bitvě stalo.
- **19**Poslovi přikázal: „Vypovíš králi všechno o té bitvě.“
- **20**On ti v návalu královského rozhořčení jistě vytkne: „Proč jste bojovali tak blízko města? Což jste nevěděli, že z hradeb střílejí?“
- **21**Kdo zabil Abímeleka, syna Jerúbešetova? Nebyla to žena, která na něho svrhla ze zdi mlýnský kámen, takže umřel v Tebesu? Proč jste se přibližovali k hradbám? ‘Pak řekneš: ‘Také tvůj služebník Chetejec Urijáš je mrtev.’“
- **22**Posel šel, přišel k Davidovi a oznámil všechno, s čím ho Jóab poslal.
- **23**Posel Davidovi řekl: „Ti muži byli v přesile a vytrhli proti nám do pole, ale my jsme na ně dotírali až do vrat brány.“
- **24**Vtom začali z hradeb na tvé služebníky střílet lučištníci a usmrtili několik královských služebníků. Také tvůj služebník Chetejec Urijáš je mrtev.“
- **25**David řekl poslovi: „Vyřid' Jóabovi: ‘Nepokládej to za nic zlého, vždyť meč požívá tak i onak. Zesil svůj boj proti městu a zboř je. ‘Posilni ho!’“
- **26**Když Urijášova žena uslyšela, že její muž Urijáš je mrtev, naříkala nad svým manželem.
- **27**Jakmile však smutek pominul, David pro ni poslal, přijal ji do svého domu a ona se stala jeho ženou. Porodila mu pak syna. Ale v očích Hospodinových bylo zlé, co David spáchal.

- 6. Objevte lidský element a božský element v situaci.**
- 7. Musíte vidět, co viděl pisatel, cítit, co cítili účastníci příběhu a slyšet, co slyšeli.**
- 8. Použijte svou imaginaci a vžijte se na místo pisatele a účastníků příběhu.**
- 9. Představte si různé role hlavních postav příběhu a předstírejte, jako byste byl účasten, když se příběh poprvé vyprávěl.**
- 10. Zeptejte se sama sebe touto otázkou, „Jaké zvláštní poselství přináší tato pasáž Písma svému lidu pro jejich uzdravení a obnovu?“**
- 11. Poté počkejte, až Bůh promluví.**

Příloha č. 3 - Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s poskytnutím výzkumného rozhovoru a jeho následným vyžitím pro účely diplomové práce “Práce s biblickým textem v hagioterapii a v individuální imaginativní interpretaci”

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

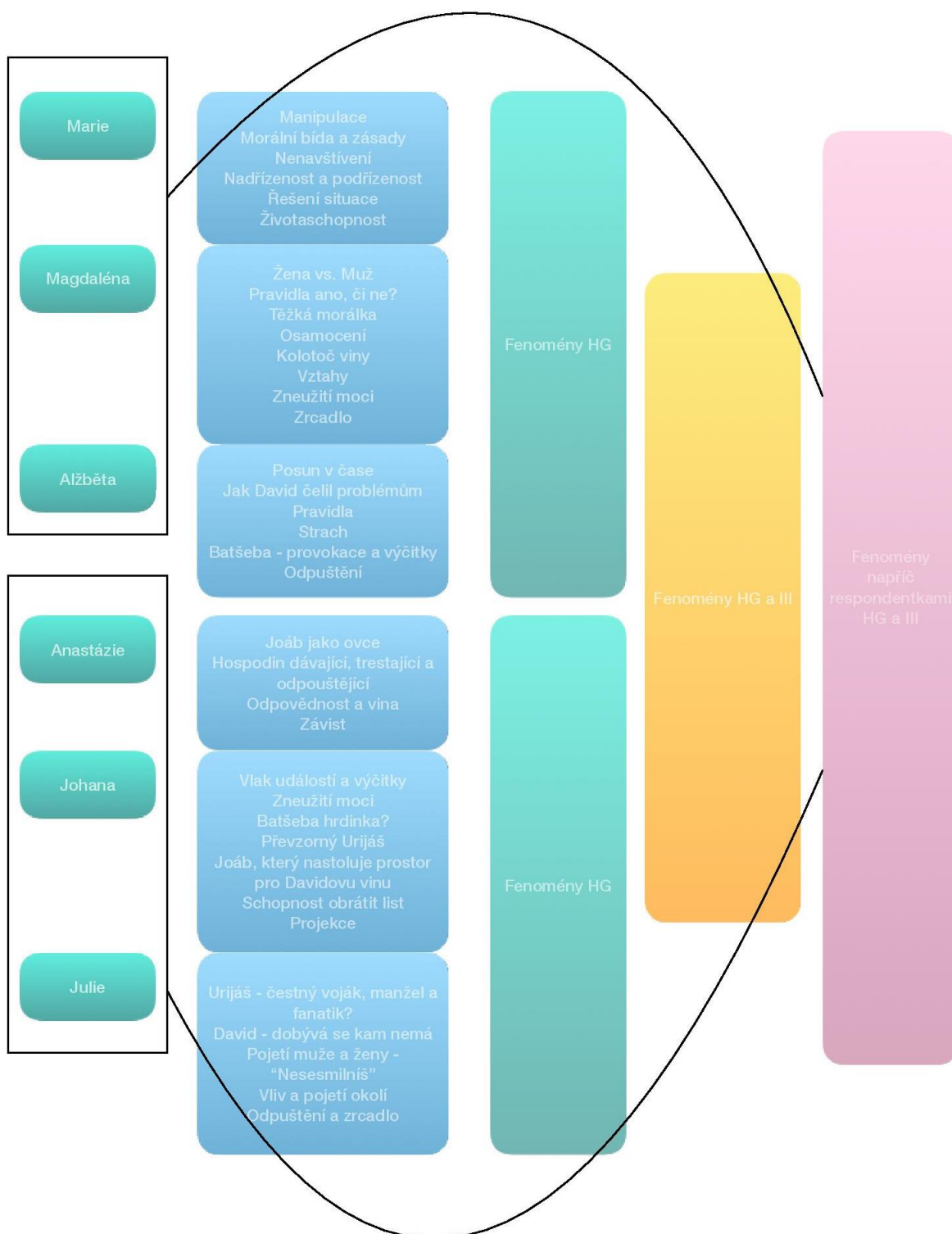
- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu diplomové práce Anny Zuzánkové s názvem **Práce s biblickým textem v hagioterapii a v individuální imaginativní interpretaci**. Cílem je **deskripce zkušeností, které zažívají účastníci hagioterapeutické skupiny a účastníci individuální imaginativní interpretace s biblických textem v 2Sam 11**.
- Bylo mi sděleno, jak dlouho bude rozhovor trvat a jaký bude mít průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku, případně do 3 dnů odmítnout účast na výzkumu.
- Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán. Transkripce bude přístupná pouze komisi u obhajoby diplomové práce, jinak nikomu až na části citovány v textu práce, který bude volně dostupný online.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své diplomové práce a některé části v ní může citovat, zvuková nahrávka a transkripce rozhovoru však bude po ukončení výzkumu smazána.

Datum:

Podpis respondenta:

Podpis výzkumníka:

Příloha č. 4 – Schéma postupu IPA

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá dvěma metodami práce s biblickým textem v sociální práci, existenciální hagioterapií a imaginativní interpretací. Primárním cílem práce je: *Deskripce zkušeností, které zažívají účastníci hagioterapeutické skupiny a účastníci individuální imaginativní interpretace s biblických textem v 2Sam 11*. Cílem sekundárním je: *Validace metody individuální imaginativní interpretace na základě hagioterapie*. Hagioterapie představuje již ucelenou a strukturovanou metodu práce ve skupině, metoda imaginativní interpretace je metodou v praxi prozatím neužívanou a představuje individuální práci. Diplomová práce tuto metodu představuje ve světle již funkční metody.

Teoretická část se zabývá představením obou dvou metod a jejich zasazením do kontextu sociální práce. Jsou zde uvedeny společné a rozličné prvky metody hagioterapie a imaginativní interpretace. V závěru této části jsou uvedeny možné výklady textu. Teoretická část definovala pojmy, které byly zásadní pro zodpovězení základní výzkumné otázky.

Základní výzkumná otázka zní: „*Jakou žitou zkušenost mají věřící účastníci hagioterapeutické skupiny a věřící účastníci individuální imaginativní interpretace s biblickým textem v 2Sam 11?*” Její odpovědi se věnovala část empirická za pomoci metody interpretativní fenomenologické analýzy. Výzkum byl realizován s účastnicemi hagioterapie a účastnicemi imaginativní interpretace, formou polostrukturovaného rozhovoru. Byla provedena analýza obou dvou skupin zvlášť, a následně též analýza jejich vzniklých témat dohromady. Též byly porovnána témata napříč respondentkami obou dvou skupin.

Provedeným výzkumem jsem zjistila že, témata účastnic hagioterapie a imaginativní interpretace mají mnoho společného, na tomto základě jsem usoudila, že by bylo možné metodu imaginativní interpretace užívat v praxi, pokud by byla definována do větších důsledků a byla metodou výpomocnou a ne psychoterapeutickou.

Abstract

The diploma thesis deals with two methods of working with the biblical text in social work, existential hagiotherapy and imaginative interpretation. The primary goal of this work is: *Description of the experiences experienced by hagiotherapy group participants and participants of individual imaginative interpretation with biblical text in 2Sam 11*. The secondary goal is: *Validation of the method of individual imaginative interpretation based on hagiotherapy*. Hagiotherapy is already a comprehensive and structured method of working in a group. The method of imaginative interpretation is a method not yet used in practice and represents individual work. The diploma thesis presents this method in the light of an already functional method.

The theoretical part deals with the presentation of both methods and their placement in the context of social work. Differences and similarities of the method of hagiotherapy and imaginative interpretation are presented here. At the end of this section, are given possible interpretations of the text. The theoretical part defined terms that were essential for answering the basic research question.

The basic research question is: *„What lived experience do the religious participants of the hagiotherapy group and the religious participants of the individual imaginative interpretation have with the biblical text in 2 Sam 11?“* The empirical part was devoted to its answer using the method of interpretive phenomenological analysis. The research was carried out with participants in hagiotherapy and participants in imaginative interpretation, in the form of a semi-structured interview. An analysis of both groups was carried out separately, and subsequently also an analysis of their emerging themes together. Topics were also compared across female respondents of both groups.

Through my research, I found out that the topics of participants in hagiotherapy and imaginative interpretation have a lot in common, on this basis I concluded that it would be possible to use the method of imaginative interpretation in practice, if it were defined in greater terms and was a helpful and not a psychotherapeutic method.